V S

1578

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0001-4

Tres libelli Eliani.

Cantica seu capitula

I. De literis & punctis Hebraeorum

Liber electus Gramm.

2. De Verborum & Nominum inflexione.

Liber compositionis

3. De vocabulis Irregularibus.

His tota continetur Hebraeorum Grammatica.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0002-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0003-5

60283

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0004-1

פרקי אליהו בכללים

קצרים באותיות ובנקודות ובשאר דברים

CAPITULA CANTICI, SPECIErum, proprietatum, & officiorum, in quibus scilicet agitur de literis, punctis, & quibusdam accentibus Hebraicis.

Opus est incomparabile, & sine quo feliciter Hebraicari nō possis: autore ELIA LEVITA æditum, & per SEBASTIANUM MUNSTERUM iam pridem Latine iuxta Hebraismum uersum.

Insunt:
1. Carmina de literis & punctis Hebraeorum
2. Tractatus de speciebus Nominum Hebr
3. Tractatus de propriet. Nom. Hebr.
4. Tractatus de officiis literarum servilium.

BASILEAE ANNO M. D. XXVII.

Memoria Dn. Joh: Hornij
Lipsiae 1562. Augusti 17

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0006-2

SEBASTIANUS MUNSTERUS Ioanni Erasmio Frobenio S. D.

NEscio mi Erasmi, an quid hodie in Hebraismo habeam⁹, quod post illam דקדוקי לוח quā superiori anno parenti tuo euulgandam paraui, tibiq; & oībus Hebrææ linguæ operam nauare cupientibus, ediscendam cōmendaui, magis ætati tuæ conueniat, quodq; plus frugis tibi afferre possit, atq; hic libellus, nunq; satis laudatus, & hactenus tantopere à me & alijs studiosis desideratus, quem Elias Leuites ut artificiosissimum elementarium pro pueris instituendis scripsit, atque שירים inscripsit. quippe in quo & metrice & prosaice literarum radicalium & seruilium, itemq; punctorum tam uocaliū quàm accentualium prolationes, lectiones, mutationes, lenitates, grauitates, motiones, quietes, officia, atq; alia id genus discrimina, proprietates, & uarietates, quibus eum instructum esse oportet, q feliciter Hebraicari cupit, adeò dilucide tractat, ut nemo ea hactenus profundius attigerit, id quod & Iudæi nostra-

 tes

tes, qui ipsius legerunt scripta, ingenue fatentur. Adiecit & huic Cantico alia tria capitula, nempe מיינים in quo omnium nominum uarietatē in tredecim digessit species: חמורות in quo potissimū recenset nominū differentias, quæ uel in genere, uel in numero Heteroclita inueniunt̃: שמושים in quo seruilium literarum officia examussim explicat, eadem scilicet luce hæc, qua Cāticum ipsum absoluens. Destinatus aūt est liber iste nuper ad me è Roma, procurātibus scilicet id literis meis, quas Basileæ ex officina parentis tui Eliæ Iudæo Romā scripsi, castigatus autoris manu, ut puto, in locis mendosis. Misit & Iohannes Eckius, theologus, & sacræ linguæ studiosus cultor, aliud exemplar, rogans ut opera mea in Latinam uerteret̃ linguam, quo uel Hebraicari incipientibus etiam usui esse possit. Ad quod promptum quidem me exhibui, paruiducens etiam quorūdam ingratitudinem, qui cum nihil in publicum ædant, gloriosum tamen sibi ducunt, si alios de literarum studijs bene meritos, lacerent & traducant: cuiusmodi ego quendam noui, qui mauult Munsteri esse calumniator

quàm pius interpres & candidus excusa-
tor, publicus conuiciator, q̃ secretus moni
tor, si quãdo lapsus est in Hebraismo, nem
pe lingua illa extranea, & quæ Latinis au-
ribus hactenus omnino incognita fuit, ut
non mirum sit, si propagatores eius quan-
doq; hallucinari contingat, & à scopo ab-
errare, quousq; altiores inter Christianos
hæc ipsa lingua radices figat. Tu itaq; Era-
smi, qui hãc floridam tuam ætatem, quam
iam habes, ferè studio Latinæ Græcæq; lin
guarum superasti, adniti uelis, ut eandem
& Hebraismi peritia exornes illustresque,
memor quàm difficile liceat & libeat ea in
prouectiori ætate cõparare, quæ in iuuen-
tute quasi data opera neglеximus: & rur-
sus quàm difficile eorũ obliuiscamur, quæ
in pueritia imbibimus. Vale. Heidel-
bergæ Mense Octobri. Anno salutis Mil-
lesimo, Quingentesimo, Vigesimo sexto.

PRAEFATIO SEBASTIANI Munsteri in Canticum Eliæ.

QVanq̄ ex institutionibus Grammaticis, quas in Hebræam linguam ante triennium utcunque scripsi, disci possit ars uersificandi Hebræorum, qua nonnihil opus habemus in hoc השירים capitulo: tamen cum libellus ipse non omnibus fortasse in manus uenerit, aut etiam placuerit, quod ex Hebræorum המדקדקים penetralibus nō usquequaq; prodierit, uisum fuit in rem lectoris esse, si in huius libelli uestibulo succinctam facerem de hac ipsa uersificandi arte mentionem. Alioquin quis suppeditabit simplici lectori, & in Hebraismo nondum exercitato, quorundam uocabulorū intellectum, quibus in metris componendis Hebrei peculiariter abuti solent? Notandum igitur quod Hebræi in metris & rhythmis componendis, sex potissimum utuntur uocabulis, nempe his: תנועה יתד בית סגור דלת מורכבת Primum, uidelicet תנועה significat motum seu syllabam, quæ constat ex litera uel literis & puncto

uocali. Inter puncta autem uocalia, scheua non computatur, non obstante quod aliquando ex se, uel causa metri, mobile fiat. Constituere tamen potest syllabam breuem, sed quæ non pro תנועה reputatur. Secundum est יָתֵד quod constat ex scheua mobili & uno motu: ut לְךָ tibi, dissyllabum, sed prima breui. Tertium מוּרְכָּבֶת compositum, quod scilicet constat ex יָתֵד & תְּנוּעָה ut est מְלָכִים reges. Vbi notandum quod Vau à capite seruiens, ferè semper facit Iathed seu Iambum cum sequente syllaba, etiã si more suo ante בומית punctetur cum sureck. Exempla plurima tibi suppeditabit hic Eliæ libellus. Quartum est דֶלֶת Quo significatur prima rhythmi pars, siue primum rhythmi metrum. Quintum סֶגוֹר Et est alia pars rhythmi, siue secundũ metrum. Sextum בַּיִת Complectens scilicet utrunq; uersum, tam דֶלֶת quàm סֶגוֹר etiam si illa duo metra nõ sint iuxta rhythmum disposita: ut in Cantico nono, quædam metra sunt rhythmice ordinata, alia aũt non. Primum metrum desinit in im tam in sægor q̃ in daleth. Secundum uero & tertiũ in sægor tm̃ finit̃ in im.

IN CANTICA ELIAE.

GENERA CARMINVM.

Primum uocatur פְּסוּק & est carmen quod minus habet quàm decem בָּתִּים Secundum uocatur שִׁירָה quod scilicet habet decem בָּתִּים uel etiam plura.

Tertium שִׁיר פָּשׁוּט carmen simplex, qđ nullum habet scheua mobile, sed omnes dictiones constant magnis syllabis.

Quartum שִׁיר מוּרְכָּב carmen compositum, in quo scilicet scheua mobile inuenitur Quintum שִׁיר קָשׁוּר carmen ligatum, in quo litera rhythmica non uenit, nisi in cuiuslibet בַּיִת fine. Sextum שִׁיר הַחֲרוּזִי carmen rhythmicum, in quo rhythmus ponitur in fine cuiuslibet דֶּלֶת siue metri. Septimum שִׁיר מְחוּלָּק carmen intercisum, quod multas scilicet habet pausas, & in qualibet pausa est rhythm⁹. Et nota quod rhythmi fiunt in fine aliquando simplici litera, quandoq; duplici, & aliquãdo triplici: & tunc carmina quoque alia & alia sortiuntur nomina. Cæterum in cantico primo habes carmen ligatum, in quo scilicet quodlibet sægor in aiim desinit. In cantico secundo habes Schir hahæruzi, in quo tam daleth q̃ sægor in oth finiũt, &c.

Genera

PRAEFATIO MVNSTERI
GENERA METRORVM.

Secūdum uariam lathed & syllabarum ordinationem, Hebræi alia & alia constituunt metrorum genera. Primum genus est simplex, in quo nullum scilicet ponitur scheua mobile. Secundum est compositum ex יתד & quatuor motibus seu syllabis. Tertium constat ex יתד & quatuor motibus, & ex יתד atq; duobus motibus.

Quartum componitur ex יתד & duobus motibus, ex lathed & duobus motibus, & item ex lathed & una syllaba. &c. Ex his alia genera, quibus Elias utitur, facile dignosces.

אמר אליהו בן אשר
הלוי האשכנזי

כבר ביארתי בספר הבחור עקרי רת ה
הפעלים והשמות השלמים ושאינם ש
שלמים ונקודתם וקריאתם והשתנותם
ולא נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר י
יערתי לדבר בם הכל בא ביד ה׳ הטובה
עלי : ובהיות כי בהרבה מ
מקומות מהספר ההוא קראתי בשם פ
פרק שירה ופרק המינים ופרק המרות
ופרק השמושים ויערתי לבאר בהם ק
קצת הדברים הסתומים בספר ההוא ב
כי היה ברעתי לחבר ארבעה פרקים ה
הללו בסות הספר ולא הספיק לי הזמן
להשלימם בעת ההיא : לכן באתי ע
עתה לחברם פה ולעשות מהם חבור ב
בפני עצמן מעט חכמות ורב האיכות :
ובאשר חלקתי ספר הבחור לארבעה מ
מאמרים

PRAEFATIO AVTORIS.

DICIT ELIAS FILIVS Aser Leuites Germanus: Iam declaraui in libro electo fundamenta legis uerborum & nominum, tam perfectorum quàm imperfectorum, punctationemq́ eorum & lectionē & uariationem. nec cecidit uerbū ullum ab omni re bona, de qua contestatus sum me locuturum in eis. Omnia in effectum uenerūt adiuuante me manu domini larga. Porrò quia in libro isto multas tractamus materias, idcirco appellaui eum titulo huiusmodi: Capitulum Cantici, & Capitulum specierum, & capitulum proprietatum, et Capitulum ministeriorum. Contestatus sum præterea me explicaturum in eis res quasdam occultas, idq́ in memorato libro: nam intentio erat, hæc quatuor capitula subijcere calci eius, sed destituit me tempus, ut non licuerit ea complere satis opportune. Venio igitur nunc ut ædam & faciam de eis librum proprium, & per se, paruum quidem mole, sed magnum qualitate. Et quemadmodum distinxi librum electum in quatuor

orationes

מאמרים וכל מאמר ל״ג עקרים כן א
אחלק החבור הקטון הזה לארבעה פרקי׳
וכל פרק ל״ג ענינים מתחלפים עד שי
שיעלה מספרם לחמשי׳ ושנים במספר
העקרים של ספר הבחור אשר נתתי ס
סימנם אל״הו ; ויהיה ענין פרק ש
שירה לבאר בו דיני האותיות והנקודות
כולם וקצת דיני הטעמים המפסיקים
ושאינם מפסיקים ; ואחלקהו ל״ג
שירים שקולים לסבה אשר תדע אחר
כך בהקדמתו ; וענין פרק המינים
לבאר בו במה הם מיני השמות הב
הנמצאים בלשון הקודש ומצאתים י״ג
ואבאר כל מין ומין באר היטב ; וע
וענין פרק המדות לבאר בו במה מדות
יש בשמות כי יש מהם שיבואו לשון ז
זכר בלבד ויש בלשון נקבה לבד ויש ב
בלשון יחיד ויש בלשון רבים ויש ש
שיבואו ליחיד בלשון זכר ולרבים ב
בלשון נקבה ויש להפך ובאופן הזה מ
מצאתי בהן י״ג מדות ואבאר כל מדה ו
ומדה

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0016-8

orationes, & rursus quamlibet orationem in tredecim fundamēta: ita diuidam librū istum paruum in quatuor cap. & unumquodq; cap. in tredecim diuersas materias, quousq; numerus eorum ascendat ad 52. iuxta numerū fundamētorum libri electi, quorum signū posui Elijahu. Argumētum autem Capituli cantici est, quod in eo explicabuntur omniū literarum iudicia atq; punctorum, sed & iudicia quædam accentuū pausantiū & nō pausantiū: diuidamq; ipsum in 13. ligata metra seu mensurata cantica, cuius rationē disces paulo post in sua præfatione. Argumentū cap. specierum est, quod in eo explicabo numerū specierū nominum, quæ in lingua sacra deprehēdi possunt. Et ego quidē inueni 13. quæ sigillatim & bene declarabo. Argumentū cap. proprietatū est, quod in eo ostēdam quot sint nominū proprietates. Nam sunt quæ tantū ueniūt in mas. gen. & rursus alia quæ tantū in fœm. Item sunt quæ solum habent sing. numerū, & alia quæ tantū pluralem. Rursus quædam habent singularem mas. & pluralem fœmin, & econtra: & hoc modo inueni 13. proprietates, quas sigillatim & clare

Elijahu in numero facit 52.

Liber specierum.

Libellus proprietatū

ומדה באר היטב : וענין פרק הש
השמושים לבאר בו דיני שבע האותיו׳
המשמשות בראש השמות וסימנם מ,
משה וכ״לב ומצאתי שמושם גם בן ב
ב״ג אופני השמוש ואבאר כל שמוש ו
ושמוש באר היטב :

וּמֵהַשֵּׁם אֲשֶׁר לוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִילוֹת
אֶשְׁאַל שֶׁיּוֹרֵנִי יוֹשֶׁר הַמְּסִילוֹת
וִיהְיֶה עִמָּדִי בְּהַחֵל וּבְכַלּוֹת

הקדמת פרק שירה :

אמר אליהו המחבר מאז באתי ל
לדבר בדקדוק לשוננו הק
הקדושה היא האבן הראשה לשאר ה
הלשונות כולם והאותיות הן סולם לע
לעלות אל מרכבתה כי מהם מחצבתה
והתנועות והנקודות הן הן היתדות אש
אשר הסולם משליבות בו נעשו התיבו׳
מאותיות ותנועות וצורותיהן ידועות ונ
ונקראות

Tractatus ministeriorum.

& clare declarabo. Argumentum capit. seruitiorum est, quod in eo explicabuntur iudicia septem literarum famulãtium à capite nominum, quorum signum est, Mose uekaleb: & horum ministerium inueni etiam consistere in 13. formis, quæ tibi sigillatim & bene à me explicabuntur.

Et à deo, cui parantur conatus,
Petam quod doceat me rectitudinem semitarum.
Et sit mecum à principio usq; in finem.

PRAEFATIO IN CAP. CANTICI.

DIcit Elias autor: Ex tunc ueni ut loquar in grammatica linguæ nostræ sanctæ. Ipsa enim est ut lapis summus respectu omnium aliarũ linguarum. Porrò literæ sunt scala, quibus ascenditur ad currum eius, nam ex eis est sculptura eius: & motiones punctaq; sunt claui qui incastrant scalam ipsam. In hunc igitur modum fiunt dictiones ex literis & uocalibus. Cæterum literarum figuræ sunt notæ,

constantq;

הקדמת פרק שירה

ונקראות בשם והנני אפרשם ואתן כם ב
בללים טובים ומועילים באותיות למ
למחלקותם ולחמש מוצאתם ואבאר ב
בכללם הנקודות כולם הגדולות והקטנו׳
ודתיהם שונות ובכלל זה יבואר דין הד
הדגש המפואר ובחזק ובקל אתן לך מ
משקל ודין השוא אציע ודרכיו אודיע
ובמה גדול בחו ונודע גם נוחו ואנה ת
הוא ישוט מורכב או פשוט גם אתן לפ
לפעמים בללים בטעמים ואודיעך דר
דרכים במשרתים ובמולכים ולכל אלה
הדברים עד הנה נזכרים פרק אחבירה ש
שמו פרק שירה בי אשים בו דברי וב
ובללי מאמרי בולם בלולים בשירים ש
שקולים מזהב נחמדים למשוך לב הת
התלמידים ולהרגילם בפיהם וישוררו ב
בהם בשבתם בביתם ובדרך בלבתם וי
ויזכרו בללם כל ימיהם לעולם ושלש ע
עשרה שירות נעימי זמירות באמרי ש
שפר אכתוב בספר ובל דבר מגירות ב
במראה ולא בחידות עשויות במשפטן
וזהו פרטן:

constãtq; nominibus suis. Id ego agam, q̄ sepabo literas ipsas, dans regulas optimas & utiles iuxta earũ diuisiones & quintuplicem prolationẽ. Simili modo explanabo per regulas ipsa puncta maiora et minora, unà cũ uarijs eorũ legibus, inter quæ & dages ipsum eleganter uenit explicandũ, & siue sit durũ siue lene, dabo tibi pondus. Ponam p̃terea & ipsius scheua iudiciũ, & indicabo uias suas, quando scilicet uis sua sit magna, quãdo sit mobile aut quiescens, & quomodo extendat̃, cõponat̃, aut simplex maneat. Dabo etiã nõnunq̃ regulas de accentib⁹, & docebo te modos eoꝝ q sunt in ministris & regib⁹. De his, inq̃, huc usq; memoratis ædã cap. unũ. cui⁹ nomen sit Cap. cant. Nã ponã in eo uerba & regl'as oĩm ferè p̃cipuaꝝ orationũ, p cant. ponderata, desiderabiliora qdẽ auro, ad attrahendũ cor discipuloꝝ, & ut assuefaciant os suũ ad canendũ ea, siue domũ inhabitẽt, siue p uiam ambulẽt, meminerintq; regularũ oĩbus diebus suis usq; inæternũ. Proiñ 13. hæc elegãtia musicalia cant. scribã cũ pulchris uerbis in librũ, unà cũ omni eo qd' amœnũ et gratũ esse põt, ordinata qdẽ iuxta iudiciũ suũ, sed citra ænigmata, & iste est index eoꝝ.

פרק שורה

השיר הראשון במספר האותיו׳ וחלוקתם
לשרש ולשמוש ולחמש תוצאתם :
השיר השני בדיני עשר הנקודו׳ הנבדלו׳
חמש מהן קטנות וחמש גדולות :
השיר הג״ בדיני אותיו׳ אה״וי הנקראו׳ אמות
לפעמים נראות ופעמים נעלמות :
השיר הרביעי בדיני אותיות יהו״א כא
באשר בג״ר בפ״ר יהיה רעהו :
השיר החמישי בדיני הדגש סימן יפת
החוק הוא אם רפה :
השיר הששי בדיני השו״א ונקודתו והו׳
נקרא משרת ומה היא עבודתו :
השיר השביעי בביאור השו״א כמה עניני׳
ואיך הוא נוטה בקריאתו לשלש׳ פנים :
השיר השמיני בקריאת השו״א סימן צח
לדעת מתי הוא נע או נח :
השיר הט׳ בדיני אותיו׳ אחע״ה המבלבלים
נקראים ויש להם שלשה שונאים :
השיר הי״ בביאור אותיות אחע״ה מיוחדות
לחטופין שהם ־ֲ או ־ֳ או ־ֱ עם שו״א צ
השיר הי״א בחטף קמץ רינים (צרופין :

Canticum primũ: de numero literarum & diuiſione earum in radicales, ſeruiles, & quinq; earum prolationes.

Cant. 2. de iudicijs decẽ punctorũ diſtinctorũ, quorũ 5. ſunt parua, & 5. magna.

Cant. 3. de iudicijs literarum אוי quas matres uocant, quæ aliquando apparent, & aliquando occultantur.

Cant. 4. de iudicijs literarum יהוא quãdo ſcilicet approximant literis בגדכפת

Cant. 5. de iudicijs dages, quod eſt ſignum pulchrum, an ſcilicet ſit forte uel lene.

Cant. 6. de iudicijs ſcheua & punctatione ei9: quare uocetˉ ſeruile, & qd' ſeruitiũ ei9.

Cant. 7. declarat officia ipſi9 ſcheua et quo modo declinet in lectiõe ſua ad 3. form.

Cant. 8. de lectione ipſius ſcheua, ſignum candidum, ad ſciendum quãdo moueatur uel quieſcat.

Cant. 9, de iudicijs literarũ אחעה quas cõfuſiuas uocãt, habẽtq; triplicẽ uarietatẽ.

Cant. 10. de explicatione literarum אחעה ut appriatæ ſunt ad hatephin, quæ ſcilicet ſunt Kamez uel patha uel ſægol, mixta cum ſcheua.

Canticum 11. de iudicijs hateph Kamez,

ואיך הוא נחלק לשני מינים :
השיר ח״ב בחטת סגול וחטת פתח
ועבודתם ומקומותם למושבותם :
השיר ח׳ג לך שער אפתח
בהבדל שבין החטת סגול וחטת פתח :
סליקו הסימנים :

הַשִּׁיר הָרִאשׁוֹן בְּאוֹתִיּוֹת וַחֲלוּקָתָם וַחֲמֵשׁ תּוֹצְאוֹתָם וּמוּרְכָּב מִ
מִשְּׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיָתֵר
וְג׳ תְּנוּעוֹת אַךְ בִּשְׁאָר הַבָּתִּי׳ זוּלַת הָרִאשׁוֹן
יָבֹא יָתֵר בִּמְקוֹם תְּנוּעָה בְּסוֹף הַדֶּלֶת :

„ אֶשָּׂא לְבָבִי נָא אֱלֵי כַפַּיִם
אֶל אֵל אֲשֶׁר חַסְדוֹ בְּהַשָּׁמַיִם :
„ לִי יָהּ עֱזוֹר בַּיּוֹם וְיָדִי יָהּ חַזִּיק
יִתְמוֹךְ יְמִינִי יָהּ אַמִּיץ מָתְנַיִם :
„ יוֹרֶה לְעַבְדוֹ לָהּ עֲשׂוֹת סֵפֶר אֲשֶׁר
יִהְיֶה בְּסוֹד יִקְרוּס מְאוֹר עֵינַיִם :
„ הִלּוּךְ וְרִין נִסּוֹר וְאוֹתִיּוֹת וּמִשְׁ־
פָּטָם לְאוֹר אוֹצִיא בְּצָהֳרַיִם :
„ וּבְבֵן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְמִירוֹת אֶ־ עֲנֵה

יחיד

quomodo diuidatur in duas species.
Cant.12. de hateph sægol & hateph patha: item de seruitio eorũ, & in quibus locis ponantur.
Cant.13. In hoc aperiam tibi ianuam: ut discrimen habeas inter hateph sægol & hateph patha.

Finis indicis.

CAnticum seu carmen primũ est de literis & diuisione atq; prolatione earum: & componitur seu constat duobus motibus & Iambo, item duobus motibus & Iambo, atq; tribus motibus. Porrò in omnibus metris præter quàm in primo uenit Iambus loco motus in fine primi hemistichij.

Leuabo cor meum nunc ad manus
Ad deum cuius misericordia in cœlis.
Iuuet me iuxta diem & manum meam roboret
Sustentet dexteram meam, fortificetq; lumbos.
Doceat seruum suum facere librum, qui
Sit de secreto grammaticæ lux oculorum.
Vsum & iudicium punctationis & literarum,
Iudiciumq; earum in lucem proferam ut meridiem.
Et sic tredecim cantica resonabo.

יהיו לזכרון בלוחותים :
„ חוסר לשון קורש באותיות אשר
עולים לסך עשרם ועור לשנים
„ להם חמשה אך כפולם נק־ ראו
סימן מנצפך בא בירכתים :
„ ורחב פאת עמקן לארכן נ־ חסך
לעשות בתב קורש יפה אפים :
פירוש : זהו רעת הראבע כי לא חוסרו
האותיות הכפולות שהם מנצפך רק ל
לשים אותם בסופי התיבות ליפות חב
התיבה כי מה שבעומק שב לאורך כזה
בך מם נן פת צץ :
„ זה־ לקו כלם לתוצאות והם
בחמש מקומות עו־ ברים בנתים :
„ אחעה בתיב גרון ונ̇יב גיבק לחך
מוצא זסשרץ לבין שנים :
„ שביל לרטלנת בראש לשון וחיך
בומת לבר בפה ובשפתים :
„ כלם באחר נה־ לקו וי־ היו
שורש וגם שמוש ביא פעמים :
כל זה מבואר ופירוש ביא פעמים יאמתן
שורש:

Erunt in memoriam in tabulis
Fundatur lingua sanctitatis in literis, quæ
Ascendunt ad numerum 20. & adhuc in duo.
Quarum quinq; tantum duplicatæ uocantur.
Signum mnazpach uenit in extremitatibus.
Latitudoq; angulus & profundum earum uertitur in longitudinem suam.
Quo fiat scriptura sancta pulchra aspectu.

EXPOSITIO.

Hæc est opinio sapientissimi Rabi Abraham filij Ezra, quod non includantur (alphabeto) literæ reduplicatæ, uidelicet mnazpah, nisi ad ponendum eas in finibus dictionum pro decore scripturæ. Nam id quod est contractum, extenditur in longum, taliter scilicet ך כ &c.

Diuiduntur omnes in prolationes, & sunt
In quinq; locis, per quorum medium transeunt
Ahach uia gutturis, & prolatio gichak palati.
Proferuntur zesascharaz inter dentes
Semita datlanath est in principio linguæ & palati.
Bumaph solum per os & labia.
Omnes æqualiter diuiduntur, & erunt
Radicales atq; seruiles undecim utrinq;.

Totũ istud clarũ est. Porrò glossa huius, Vndecim utrinq;, est, qđ undecim ex eis

 sunt

פרק שירה

שרש ו״א מהן שמש כאשר חלך ומבאר ׃
״ נכתב שמו אליה לשמוש ב־חית
אלב״ש בראש ושאר במאותים ׃
״ זעת קצר״ חסר״ וגט למשו־ רשים
עור יש חלוקות בם לבר חשתים ׃
״ יחוא בני נות ורפיות את־ רעת
ובגר כפת חם ל־ קחו בפלים ׃
״ חזק בלי רפי טסשקץ נו־ זלים
אשיר בכל אלה בבמצלתים ׃

פירוש ; במאותים בשתי מאות כי א
אלבש לא ישמשו רק בראש אבל שאר
האותיות ישמשו בראש ובסות ׃ ופי׳ ל
לבר חשתים ר״ל זולת מה שנחלקו לח
לחמש מוצאות ולשרש ושמוש עוד ב
בחלקו לשאר חלוקות כגון יחוא חמיוחדו׳
לנחות כמו שיתבאר בשיר שלישי וא
ואחרעה מיוחדות לרפיונות ר״ל שלא יק
יקבלו רגש וחם תמיד רפים אע״פי שאין
עליהם רפי ובגר כפת יקבלו הרגש ות
ורפי וטס שקץ נ״זלים יקבלו רגש אבל לא
הרפי וכל החלוקו׳ האלה אבאר בשירות
הבאות ׃

ſunt radicales, & undecim ſeruiles, ut ſequitur & declaratur.

Scribitur nomen eius deus dominus, ad officium erit.
Aelbas in capite & reliquæ in extremitatibus
Furor, breuis pietate, & repudium in radices.
Sunt adhuc diuiſiones de eis tantum duæ.
Iehu filij quietis, & lenitas frater maliciæ.
Begad kephath uero, ipſæ capiunt utrunq;.
Fortis & non lenis teſaſchkaz nozlim.
Cantabo de omnibus his iuxta inferiora.

GLOSSA.

IN extremitatibus, in duobus ſcilicet angulis. Nam ælbas miniſtrãt tantum in capite: aliæ autem literæ miniſtrant in capite & calce. Item expoſitio huius, Tantum duæ, uolo dicere: Præter id q distinguũtur in quinq; prolationes, & in radicales atq; ſeruiles, adhuc diſtinguuntur in alias diuiſiones, nempe Iehu, quæ quieti addicũtur, ut declarabitur in cãtico tertio: & Ahreah appropriãtur lenitati, hoc eſt, non recipiũt dages ſed perpetuo raphantur, tametſi raphe eis non imponatur. Porrò begad kephath, accipiũt dages & raphe: & teſaſchkaz nozlim accipiunt dages, ſed nõ raphe. Declarabo proinde omẽs diuiſiones iſtas in canticis ſequentibus.

הַשִּׁיר הַשֵּׁנִי בְּבִיאוּר הַנְּקוּדוֹת הַה׳ אֲשֶׁר חָמֵשׁ מֵהֶן גְּדוֹלוֹת וְה״ מֵהֶן קְטַנּוֹת ; וְהוּא שִׁיר מְרוּבַּע וּפָשׁוּט :

״ אָשִׁירָה נָא   שִׁיר נִבְחָרוֹת
בָּאֵר הֵטֵב   וּבְלִי חִידוֹת :
״ וַאֲבָאֵר עֲ—   שֶׂר הַנְּקֻדּוֹת
אֵיךְ נֶחֶלְקוּ   לִשְׁתֵּי יְדוֹת :
״ חָמֵשׁ מֵהֶן   אַנְשֵׁי מִדּוֹת
חָמֵשׁ מֵהֶן   בְּגַמָּדוֹת :
״ חָמֵשׁ הַגְּדוֹ—   לוֹת הַחֲמוּדוֹת
אֵלִי יָהּ הוּא   טוֹב מַגִּידוֹת :
״ יָהוּא אַחֲרֵי—   הֶן מִתְמִידוֹת
בָּהִים נִסְתָּ—   רִים נוֹסָדוֹת :
״ וּמְדַגֵּשׁ   חֵן נִפְרָדוֹת
דַּק אִם בַּטֵּ—   עַם חֵן עוֹמְדוֹת :
״ וּבְעֵת חֵם לִשְׁ—   וָא נִצְמָדוֹת
אוֹתוֹ מֵנִי—   עוֹת וּמְנַדּוֹת :

כֹּל זֶה בִּמְעַט מְבוֹאָר. וּפֵירוּשׁ אַנְשֵׁי מִדּוֹת תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת ; וְגַמָּדוֹת פֵּירוּשׁ תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת מִן וְגַמָּדִים בְּמִגְדְּלוֹתֶיךָ וְסִימָן הַ הַתְּנוּעוֹת הַגְּדוֹלוֹ׳ אֵלִי־יָהּ הוּא טוֹב וְתָמִיד

SEcundum canticum: de explicatione decem punctorũ, quorũ quinq; sunt magna, et quinq; parua. Est autem carmen quadratum & simplex.

Cantabo nunc canticum rerum magnificarum,
Explicando bene & absq; ænigmate.
Explicabo autem decem puncta,
Quomodo diuidantur in duas partes.
Quinq; ex eis uiri personati,
Quinq; alia quasi pigmæi.
Quinq; magna desiderabiliora,
Deus meus, dominus ipse bonus, annunciant
Iehu post ea semper existunt
Quiescentia, absconduntur posita.
Et à dages sunt seiuncta,
Nisi dum stant cum accentu.
Et in tempore quo iuxta scheua figuntur,
Ipsum mobile reddunt atq; commouent.

GLOSSA.

TOtum istud ferè clarum est. Expositio: Viri personati, motiones seu uocalia magna. Et pigmæi, intellige motiões paruas: Vnde: Et pigmæi in turribus tuis. Ezech. 27. Porrò signum uocalium magnorum est: Eli ia hu tob. Et semper

אחת מאותיות אה״וי נחות ונסתרות א
אחריהן לכם הם נפררות מהדגש רק אם
טעם התיבה עומד תחת התנועה גדלה
במו למה ימה ורומיהן. והן מניעות ת
השו״א רוצה לומר השוא שאחר תנועה ג
גדלה הוא נע לעולם :

״ חמש בנות הן מולידות
בטרי־ קן נבקרות :
״ וקטנות לג־ רולות עובדות
הן הכוכן עם כל אורות :
״ אחריהן ר־ גש מכבירות
או לשוא נח הן מורידות :
״ אך אם בט־ עם נלברות
רפות אחרי־ הן באגרות :

פירוש : חמש תה״ס אשר סימנם נט
בטריקן הן בנות לגרולות ומשרתות ל
להן כי במקומות אשר לא יוכל לבא ת
תג בסבת רגש או שוא נח הצריך לבא
שם אז יבא התנוע׳ קטנה וזהו עבורתן :
והם התפוך בכל דבר מהתנועות גר
גרולות כי תמיד אחריהן רגש או שוא ב
נח. הרץ

una ex literis æheui quiescit et absconditur post ea. Hinc est quod non admittunt dages, nisi quum accentus dictionis ponitur sub uocali magno: ut quare, occidens, & similia. Faciunt præterea scheua mobile, hoc est, scheua illud quod sequitur uocale magnum, est perpetuo mobile.

Quinq; filias sunt generantes.
Natæroijkun ipsæ punctantur.
Et parua maioribus sunt ministrantia,
Contrariumq; sunt (tenentia) in omni causa.
Nam sequentes se (literas) cum dages grauant,
Vel ad scheua quiescens astringunt.
Nisi cum accentu sint capta,
Tunc raphatæ post se colliguntur.

GLOSSA.

QVinq; uocalia parua habent pro signo, natæroijkun, suntq; maiorum filiæ & subseruiunt eis. Nam in locis ubi uocale magnum nequit poni, utputa, ubi dages aut scheua quiescens necesse est uenire, illic uocale paruum substituitur: & hoc est eorum ministerium.

Sunt igitur uocalia parua in omni re & negocio contraria uocalibus magnis, quod semper ea sequatur aut dages aut scheua

quiescens

פֶּרֶק שִׁירָה

בָּת חוּץ אִם בְּטַעַם חֵן נִלְבָּרוֹת ר״ל שת
שֶׁהַטַעַם תַּחַת הת״ק אָז יָבֹא הָרָפֵי את
אַחֲרֵיהֶן כְּמוֹ וַיִּבֶן וַיִּמַח גֶּבֶר בָּיִת וְדוֹמֵיהֶן
לְפִי שֶׁהֶן מִלְעֵיל יָבֹא אַחֲרֵיהֶן הָרָפֵי :

״ עִם יְהוּא אֶ־ גָּם מִתְיַחֲדוֹת
אַךְ בְּסֶגוֹל בִּכְלַל מוֹרְדוֹת :
״ יֵשׁ בִּפְעוּלִים וָיו נִפְקָדוֹת
גַּם נָחֵי עַ־ ־ין בַּעֲתִידוֹת :
״ בִּמְקוֹם שׁוּרֶק שָׁלֹשׁ נְקֻדוֹת
וְלַמָּסוֹרֶת יֵשׁ בָּם סוֹדוֹת :

פֵּירוּשׁ : לֹא יָבֹאוּ אוֹתִיּוֹת יְהוּ״א אַחַר
הַתְּנוּעוֹת הַקְּטַנּוֹת חוּץ עִם הַסֶּגוֹל הֵן מ
מוֹרְדוֹת בִּכְלַל זֶה כִּי יָבֹאוּ אַחֲרָיו לָרוֹב כ
כְּמוֹ רְבָרֶיךָ רְבָרֶיהָ וְכֵן אֶגְלֶה יִגְלֶה :
וְכֵן יֵשׁ פְּעוּלִים שֶׁתִּפָּקֵר מֵהֶן הַוָּיו כְּמוֹ
פְּקֻרִים שְׁלֻפָה וְכֵן בַּעֲתִידִין מִנָּחֵי הָעַ״ן
כְּמוֹ וַיָּקֻמוּ וַיָּשֻׁבוּ בְּכוּלָּם בָּא הָרָפֵי אַחַר
הַתְּנוּעָה קְטַנָּה שֶׁלֹּא כְּדִין וְיֵשׁ בָּהֶן סו
סוֹדוֹת לְבַעֲלֵי הַמָּסוֹרֶת לָמָּה יָבֹאוּ כֵּן ד
וְאֵין לִמְדַקְדֵּק בָּהֶן עֵסֶק :

חשיר

quiescens, nisi dum accentu capiuntur, uo-
lo dicere, quando accentus est sub motio-
ne parua, tunc literæ sequentes sunt lenes:
Exemplum: Et ædificauit: & deleuit: uir: do-
mus, et similia. Ideo enim quod habent ac-
centum millel, uenit post ea lenitas.

Cum Iehu non ipsa uniuntur,
Nisi cum sægol regulam prætergrediuntur.
In paul quoq; dum Vau priuantur,
Et in futuris quiescentium in ain.
Loco surec Kybuz habent,
Quorum mysteria in masoreth tractantur.

EXPOSITIO.

NOn ueniunt literæ Iehu post uoca-
lia parua, nisi q̄ cum sægol regulam
istam præuaricant̄. Nam sæpe ueniũt post
ipsum hoc modo: Verba tua: uerba eius.
Sic quoq; reuelabo, reuelabit. Itē in paul,
dũ ipsum p̄uatur lr̄a uau: ut uisitati, extra-
cta. Sic in futuris qescentiũ in ain: ut, & sur-
rexerunt, & reuersi sunt: In quib⁹ omib⁹ ue-
nit raphe seu lenitas post motionē paruā,
præter consuetudinē. Habent etiam magi-
stri traditionis quædam mysteria quare sic
ueniant: uerũ nihil negocij de his est gram-
matico.

Tertium

השיר השלישי בדיני אותיות אה״י
הנקראות אותיות הנשימה:
והוא שיר מורכב משתי תנועות ויתד ו
ושתי תנועות ושתי תנועות ויתד ושתי
תנועות עמ׳ כי אשמרה שבת: על משקל

„ מזמור לאליהו על עלמות הוסר
עלי אהוי הנ— עלמות:

„ לחן מקורא אותיות בנשימה המה
אלי דבור רומו׳ לאמות:

„ זובות אלי חמש קולו׳ גדלות בעת
אשר המה נחות ורומות:

„ אלה הלא תורה קמץ ואבן בלבד
בשרשיות אך לא באמות:

„ גם עת אשר תבא חלות להא ויו בסות
ובאמצע בעלים ושמות:

פירוש: על עלמות הם אותיות אה״י ב
כי דרכם לנוח ולהתעלם באמצע הם
השמלות ובסופן ולא תוציאם באחת מה
ממוצאות רק בנשימה ובעל ספר יצירה
קרא לחן אמות הדבור כי לא תוכל לבטא
אחת מחמש תה׳ אם לא שיהיו שם אחת

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0036-9

TErtium Canticum tractat de iudicijs literarũ æui, quas uocant literas flatus: & constat carmen ipsum duobus motibus & iambo, duobus motibus, & iterum duobus motibus & iambo, & duobus motibus, iuxta pondus: Quoniam custodiam sabbatum, &c.

Canticum Eliæ super abscondite positas,
Super æui inquam absconsas.
Eas uocant literas flatus: ipsæ
Ad loquutionem similes sunt matribus.
Intactæ manent apud uoces magnas: in tempore
Quo ipsæ quiescunt & silent.
Aleph certe repræsentat Kamez, tametsi solum
In radicalibus, non autem in ancillantibus.
Etiam tempore aliquo uenit loco he & uau in fine,
& in medio uerborum nominumq́;.

DECLARATIO.

SVper abscondite positas: Hæ sunt literæ æui, quæ solent quiescere & abscondi in medio dictionũ atq; fine earum. Nõ enim poteris proferre eas aliqua ꝓlatione nisi per modũ flatus. Proinde magister libri Iezira uocat eas matres locutionis, q̃d nõ possis proferre unam ex 5. magnis motionibus, nisi affuerit una ex literis æui: ut

ספר [illegible] liber formationis, exponit creationis [illegible] plurium [illegible]. Auctor est Abraham patriarcha pater noster, [illegible] ascribunt magistro Akiba.

מֵאוֹתִיּוֹת אֱהֱוִ״י כְּגוֹן הָאָלֶף תּוֹרֶה עַל הַקָּמֵץ
שֶׁלְּפָנָיו וְדַוְקָא אָלֶף שָׁרְשִׁית וְלֹא שִׁמּוּשִׁי׳
כְּמוֹ קָרָא קָרָאתָ וְגַם הָאָלֶף אֲשֶׁר תּוֹרֶה
תְּמוּרַת הֵ״א אוֹ וָי״ו בְּסוֹף אוֹ בְאֶמְצַע הפ
הַפְּעָלִים וְהַשֵּׁמוֹת כְּמוֹ וְקָאם שָׁאוֹן ור
וְרָאֲמָה וְיִשְׁבָּה קְרָאן לִי מָרָא בְּמַטָּרָא ל
לַחֵץ וְדוֹמֵיהֶם ׃

„ הֲוָיו עֲלֵי חוֹלֶם חָסֵר וּמָלֵא הִנָּם
בְּמַסּוֹרֶת דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת ׃

„ גַּם כֵּן עֲלֵי שׁוּרֶק עִם וָיו כְּתוּבָה כִּי אֵין
בְּלִי הֲוָיו שׁוּרֶק מְשִׂימוֹת ׃

פֵּי׳ ׃ הֲוָיו תּוֹרֶה עַל חוֹלֶם וְלִפְעָמִים הִיא
כְּתוּבָה וְלִפְעָמִים אֵינָהּ כְּתוּבָה וְזֶה עַל פִּי
הַמָּסוֹרֶת וְתוֹרֶה גַ״כ עַל שׁוּרֶק וְהִיא תָּמִיד
כְּתוּבָ׳ כִּי לֹא יִתָּכֵן לָשִׂים שׁוּרֶק בְּלִי וָיו ׃

„ הַיּוֹד עֲלֵי חִירֶק תּוֹרֶה וּבָאָה אַחֲרָיו
כְּתוּבָה רַק בִּקְצַת מְקוֹמוֹת ׃

„ וּבְכֵן שְׁנֵי מִינֵי חִירֶק בְּנִקּוּד גָּדוֹל
וְקָטוֹן הֵן כִּשְׁתֵּי תְאוֹמוֹת ׃

„ גַּם כֵּן עֲלֵי צֵרֵי אָכֵן יְסוֹדִית אוֹ יוֹד
אֲשֶׁר תּוֹרֶה רִבּוּי סְמוּכוֹת ׃

אַךְ יֵשׁ

aleph præexigit ante se Kamez, maxime aleph radicale, non autē seruile: ut uocauit, uocasti. Quin etiā aleph usurpatur loco he uel uau, non tam in fine quàm medio uerborum & nominū: ut, Et surrexit uastitas. Et alta erit atq; sedebit. Vocate me amarā. Sic signum ad sagittam, & similia.

Vau cum holem deficiens & plena, en ipsi
In Masoreth inquirunt notas.
Etiam sic de surec cum uau scripto, nisi quod non
Absq; uau surec ponitur.

GLOSSA.

Vau indicat holem: & aliquando quidem uau ipsum scribiť, aliquādo nō scribiť, ut habet interpretatio traditionis. Similiter index est ipsius surec, nisi quod semper scribitur. Non enim fieri potest ut ponas surec sine uau.

Iod hirec indicare solet: uenitq; post ipsum
Scriptū, aliquibus tantum locis exceptis.
Et sunt tunc duæ species hirec, cum puncto magno
Et paruo: ipsa quasi duo gemelli.
Idem fit cum zere, siue sit radicalis siue Iod,
Quæ indicat pluralem constructionum.

" אך יש פליטה גם חשכים ותגיר חלכים
בריעהם ארחות עקומות :

פירוש : חיור תורה על חירק אבל א
אינה בתובה רק בקצת מקומות כי שני
מיני חירק הם האחד עם חיור והוא ת
תנועה גדולה והשני בלא יוד והוא תנ
תנועה קטנה כמבואר בשיר שלפני זה י
והיור תורה גם כן על צרי אבל דוקא ב
בשהיור שרשית כמו בית ה עין ה ורו
ורומיהם : וכן בשתורה על רבוי כמו ד
דברי דבריהם דבריכם ורומיהם אך יש
שהולכים ארחות עקומות ר״ל יוצאים מ
מן הכלל כמו אל יהי לה פליטה חשכים
ושלות ותגיר לבני ישראל ורעיהם ה
הדומים להם :

" אלה בקדות הן חמש גדלות חמש
קטנות עוד להן מרומות :

" פתח וסגול חירק אך בלי יוד חולם
וקבוץ הן נקבו בשמות :

" כי במו־ שלו האותיות לגופים אלה
עשרה הן להן בשמות :

עוד יש

Est tamen euasio, quippe mane consurgens & nunciabis: ambulantes
Sicut socij eorum uias obliquas.

GLOSSA.

IOd indicat hirec, sed non scribitur nisi in quibusdam locis. Nam duæ sunt species hirec. Vna cum Iod, faciuntq́ uocale magnũ. Altera absq Iod, & est motio parua, ut expositum est in præcedẽti cantico. Indicat præterea Iod ipsum zere, sed præcipue tunc, quando est radicalis: ut domus domini: Oculus domini, & similia. Idem sentiendũ quãdo indicat pluralẽ: ut, uerba, uerba eorũ, uerba uestra, & similia. Sunt tamen quæ ambulãt uias obliquas, hoc est quæ excipiuntur à regula: ut, Nõ sit ei euasio: Mane surgẽdo & mittendo: Et nũciabis filijs Israël, cũ alijs socijs & similib⁹ eis.

Istorum punctorum quinq; sunt magna, & quinq;
Parua, quæ hactenus tacita sunt.
Pathah & sægol, hirec absq; iod, & holem,
Et kybuz, sic in nominibus censentur.
Comparantur autem literæ corporibus, & ista
Decem, sunt eis flatus.

עוד יש נקרה ומשרת לבלם חן עור
אשורר בת שירות בעימות :

כל זה מבואר אך חולם הוא חולם ק
קטון או חטת קמץ והנקרה המשרת ל
לבולם הוא השוא ויתבאר דינו בשיר ש
ששי ושביעי ושמיני :

השיר הרביעי בדיני אותיות יהו״א בהסמכם לבגד כפת והוא ש
שיר מורכב במשקל בשיר הראשון :

”אשקול במשקל שיר במנהג יהוא
עת בא בגד כפת היות רעהו :
”רפא ירפאהו בצרהו לבד
אם יש מבטל לו וימנעהו :
”מפיק וגם מפסיק ומרחיק רחיק
ארבע מבטליו הם לסימניהו :

פי׳ מנהג אותיות יהוא כשהן נחות הן מ
מרפין בגד״ כפת״ באין אחריהן חוץ בשיש
שם אחד מד׳ מבטלין והן מפיק ומפסיק
ורחיק ואתי מרחיק כאשר הולך ומבאר :

”מפיק בעת תוציא לאותיות וית
אך אין לאלת דין להוציאהו :

Est quoq; punctum, quod omnibus seruit, en adhuc
Canam de eo cantica pulchra.

EXPLICATIO.

OMnia ista sunt clara, nisi qđ holem est holem paruũ siue hateph kamez: & pũctus omibus seruiẽs, est scheua, cuius iudiciũ declarabitur in can. 6. 7. & 8.

QVartũ canticũ: De iudicijs literarũ Iehu dum adiungũtur literis bgad kphath. Cõstat aũt carmẽ ipsum ea mẽsura qua primum.

Librabo pondere cantici conditionem Iehu,
Tẽpore quo se iungit ad bgad kphath ut sit ei socius
Raphando raphabit eum, dum est ei ad latus solum,
Nisi sit quod impediat ipsum prohibeatq;.
Relator & pausator: remotor atq; arctator.
Quatuor ista impedientia ipsum per signum suum.

EXPOSITIO

COnsuetudo seu ꝓprietas literarũ Iehu quãdo quiescũt, est, ꝙ raphe imponũt literis bgad Kphad mox post eas uenientibus: nisi ibi fuerit unũ ex q̃tuor ipedimẽtis, uidelicet relatiuũ, accẽtus pausans, aut artãs aut ueniẽs à lõge, ut seq̃t & explicabit.

Mappic in tempore proferes cum literis ueia,
Non autem Aleph habet ius prolationis huius.

„ הַחֵא וְלָהּ גַּפִּין וְאֵלָיו פִּי בְּרִיר

חֵיוּד וְחַי בָּהֶם וְכָל רוֹמֵחוּ :

„ אַךְ בָּא אַרְנֵי בָּם וְקַו תוֹחוּ וְשַׁ־

לִין בָּהּ בִּרְפֵי זָר וְבֵן חַשְׁבֵחוּ :

פֵּירוּשׁ ; רִין מַפִּיק לֹא נֶאֱמַר רַק עַל אוֹ

אוֹתִיּוֹת וְי״ה בְּשֶׁתּוֹצִיאָם מִן הַפֶּה בְּסוֹת

הַתֵּיבָה כְּמוֹ וְלָהּ גַּפִּין וְכוּ׳ אֲבָל אֵין לֹא

לְאַלְּהּ רִין מַפִּיק כִּי אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ

מִן הַפֶּה בְּסוֹת הַתֵּיבָה. וּשְׁלֹשָׁה יוֹצְאִים

מִן הַכְּלַל וְהֵם אַרְנֵי בָּם וְכוּ׳ וְנֶחֱשָׁבִים לְ

לִרְפֵי זָר :

„ שֵׁנִי שְׁמוֹ מַפְסִיק בְּכָל טַעַם אֲשֶׁר

יַפְסִיק דְּבַר עִנְיָן וְיַעֲמִידֵהוּ :

„ זַרְקָא וְהַסֶּגּוֹל וְהַטַּרְחָא תְּבִיר

אַזְלָא וְכָל זָקֵת אֵלֵי מוֹנֵחוּ :

„ פָּזֵר וְקַרְנֵי פָּר וְשַׁלְשֶׁלֶת יְתִיב

פְּסִיקוֹ וְרִיעַ לוֹ וְהַלְגַּרְמֵי הוּא :

„ תְּלִשָׁא וְגֶרְשַׁיִם רְבִיעַ גַם פַּשְׁט

אַתְנַחְ וְסוֹת פָּסוּק ; גְּבוּל קָצֵחוּ :

פֵּירוּשׁ ; הַמְבַטֵּל הַשֵּׁנִי הוּא הַמַּפְסִיק

ר״ל כָּל טַעַם אֲשֶׁר יַפְסִיק וְיַבְדִּיל בֵּין דָּבָר

He, ut & ei pennæ: & ad eum os meum cum uau
Iod, & uita mea in eis: & alia similia eis.
At uenit, dominus in eis, & regula uacuitatis, &
Pacificus cum ea, cum raphe exceptum, & sic repu-
tant ipsum.

EXPOSITIO.

IVdicium mappic non dicitur nisi de literis uau, iod, he, quum scilicet profers eas ex ore in fine dictionis: ut, & ei pennæ &c. Porrò aleph nõ habet iudicium mappic, hoc est egressionis: nam non proferimus eam ex ore in fine dictionis. Sunt tamen tria quæ excipiuntur à regula, nempe, dominus in eis, &c. & reputantur ad raphe alienum.

Secundi nomen est maphsic in omni accentu qui
Pausare facit negocium rei, & statuit ipsum.
Sparsor & proprietas, labor & fractor,
Ambulans, & uterq; erector iuxta speciem suam.
Dispersor & cornua bouis, cathena & habitator,
Distinctio atq; socius eius perfectus.
Ternarius & expulsores, quadrus & planator,
Pausator & finis sententiæ, terminus finis eius.

INTERPRETATIO.

IMpediens secundus est maphsic, uolo dicere: Omnis accentus qui pausare facit & distinctionem facit inter uerbum

לְדָבָר כְּגוֹן זַרְקָא וְסֶגוֹל וְכוּ׳ כּוּלָּם טע
טַעֲמִים מַפְסִיקִים ׃ וְהַלְגַרְמִי הוּא ר
רֵעֵהוּ שֶׁל פְּסִיק וְאֵין הֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם רַק
שֶׁהַפְּסִיק יָבֹא אַחַר יָשָׁר אֶחָד וְהַלְגַרְמִי
יָבֹא בֵּין שְׁנֵי יְשָׁרִים ׃

אָתֵי לְמֵרָחוֹק לְבַר לַהֵא לְחוּק „
בַּסּוֹת וְנוֹסֶפֶת וְלֹא שָׁרְשֵׁהוּ ׃
אִם הַ— שְׁתֵּי מִלּוֹת בְּטַעַם מִ— לְעֵיל „
בֵּין זֶה וְזֶה מֶלֶךְ וַיַּבְדִּילֵהוּ ׃
רָפֵי אֲזַי בָּטֵל אֲבַל אִם יְ— הָיְתָה „
בָּם מִ—לְרַע אֵין דִּין לְהַבְחִירֵהוּ ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַמְבַטֵּל הַשְּׁלִישִׁי הוּא אָתֵי ל
לְמֵרָחִיק ר״ל כְּשֶׁהַטַּעַם הַמִּלָּה שֶׁסּוֹפָהּ הֵא
יָבֹא רָחוֹק מִטַּעַם הַמִּלָּה שֶׁרֹאשָׁהּ בְּגַד כ
כְּפַת עַד שֶׁבֵּין טַעַם זֶה לְטַעַם זֶה מֶלֶךְ א
אֶחָד ר״ל תְּנוּעָה אַחַת וְלֹא יוֹתֵר אָז מב
מַבְדִּיל הַמֶּלֶךְ בֵּינֵיהֶם וַיְבוּטַל הָרָפֵי כְּמוֹ
וַעֲבִירָךְ בָּאוּ ׃ אֲבַל אִם תִּהְיֶה
הַמִּלָּה שֶׁרֹאשָׁהּ בְּגַד כְּפַת טַעַם מִלְרַע א
אָז לֹא יְבוּטַל הָרָפֵי כִּי יִהְיוּ בֵּינֵיהֶם ש
שְׁנֵי מְלָכִים כְּמוֹ וּמְבָרֵךְ בָּרוּךְ וצריך

& uerbũ, ut est Zarka, Sægol, &c. omnes isti accẽtus sunt pausantes: Porrò legarme habet sociũ, nempe Pesic, nec est inter eos differentia nisi quod Pesik uenit post Ias-char seu munah unum: legarme uero ue-nit inter duos Ieścharim.

Veniens à longe tantum ad he, iuxta legem,
In fine superaddita & non radicalis.
Si duæ dictiones cum accentu supra,
Interq́; istum & istum rex fuerit, & distinxerit eum.
Euacuabitur tunc raphe, nisi fuerit,
Inter eos milra, tunc iure negari non potest.

EXPOSITIO.

TErtius impeditor est, ueniens à lon-ge: hoc est, quando accentus dictio-nis prioris in he desinentis longe distat ab accentu sequentis dictionis cuius initi-um est bgad kphath, ita quod inter eos mediet rex unus, id est, uocale unum nec amplius, tunc distinguit rex inter eos & tollitur raphe, ut: & serui tui uenerunt. Quod si dictio illa, quæ in capite habet be gad kphat, fuerit milra, (hoc est, non ha-buerit accentum in prima) tunc non eua-cuatur raphe: quia sunt inter accẽtus eorũ duo reges, ut: Et benedicens te bendictus.

Necesse

וצריך שתהיה ההי בלתי שרשית רק ב
נוספת כמו ואעירה בם אבל אם היא
שרשית לא יבוטל הרפי כמו וה ענה בי
ורומיהם ׃

„ ההי בפועל או בכח אח— חרי
סמץ ואין סגול בלי ההי הוא ׃
„ אך לא בגר כפת לבר כולל אבל
כל הה— עלולות לו להכניסהו ׃
„ צרי וחשורק עליהם אין גזר
אתי למרחיק להרחיקהו ׃

פירוש ׃ בכח או בפועל בתובה או בלתי
בתובה ׃ בתובה כמו ביתה פרעה הבלתי
בתובה כמו ועבריך באו ׃ אבל אחרי ה
הסגול היא בתובה לעולם ולא יבא כלל
בלי הי כמו משנה כסה ׃ ופי׳ כל הע
העלולות פרט לאחהער אבל על הצרי ו
וחשורק לא נגזר דין אתי למרחוק כמו
בוגבי כסר בגרו בה ורומיהם אעפ״י ש
שהטעם אתי מרחיק איננו מבטל הרפי ׃

„ רחיק והוא נהיג במסת עם זעיר
סופו באות הה״א ובן הכבהו ׃

Necesse autem est quod he non sit radicale sed superadditum, ut, Et contestatus sum eos. Quod si fuerit radicale, non impeditur raphe: ut, & dominus respondit mihi: & similia.

He actuale uel uirtuale post
Kametz, & non sægol sine he est.
Nec modo bgad kphath regula continet, sed
Omnes casu oblatas, ut comprehendant eam.
Zere & surec exortes sunt decreti.
Venientes à longe, ad remouendum ipsum.

GLOSSA.

Virtute uel actu, expresse scriptũ uel nõ scriptum. De scripto exemplum: Domus pareonis. De non scripto, ut: Et serui tui uenerũt. Sed post sægol ipsum he perpetuo scribitur, nec uenit regularirer sine he: ut, duplex pecunia. Expositio huius. omnes casu oblatas, seclusis scilicet אחהער Sed super zere & surec non quadrat iudicium uenientis à longe, ut: Stellæ matutinæ: præuaricati sunt in eam & similia: ubi scilicet accentus ueniens à longe non impedit raphe.

Arator ipse locum habet in makaph cum paruo,
Dum finis eius est he, aut contrario modo.

Si

״ מִלֶּה וְסוֹפוֹ הֵא בְּמַקַּף אֶל וְעֵיר
רֹאשׁוֹ בְּאוֹת עָלוּל לְהַחֲזִיקְתוֹ ׃
״ גַּם זֶה עֲלֵי קָמֵץ וְסֶגוֹל בֶּ— אֱמַר
אָבֵן מְבַטֵּל הוּא בְּהוֹ הֵי הִי הוֹ ׃

פֵּירוּשׁ ; הַמְּבַטֵּל הָרְבִיעִי הוּא הָרָחִיק וְרוֹצֶה לוֹמַר בְּשֶׁתָּבֹא רְחוֹקָה מִלָּה וְעֵירָא שֶׁסּוֹפָהּ הֵ״י בְּמַקַּף אֶל מִלָּה שֶׁרֹאשָׁהּ בְּגַד כְּפַת כְּמוֹ מַה—בֶּצַע זֶה-בְּנִי וְדוֹמֵי׳ וְכֵן ל לְהֵפֶךְ כָּל מִלָּה שֶׁסּוֹפָהּ הֵ״י שֶׁתִּסָּמֵךְ כמו בְּמַקַּף אֶל מִלָּה וְעֵרָא כְּמוֹ תְּבַסֶּה-בָּהּ וע וַעֲשֹׂה-בֵּן וְדוֹמֵיהֶם וְלֹא נֶאֱמַר זֶה עַל ב בְּגַד כְּפַת לְבַד כִּי גַּם עַל כָּל אוֹת הֶעָלוּל לְהַחֲזִיק רֶגֶשׁ וְהֵן טַ״ס שֶׁעַ״ץ נוֹזְלִ״ים כְּמוֹ ר וְאַעֲשֶׂה-שֵּׁם אֵילְכָה-נָּא אָסֻרָה—נָּא וְדוֹמֵי׳ וְגַם זֶה לֹא נֶאֱמַר רַק עַל הֵי שֶׁלְּפָנֶיהָ ק קָמֵץ אוֹ סֶגוֹל וְכֵן אָמְרוּ בְּמַסּוֹרֶת כָּל זע זְעֵיר רְסָמִין דָּגֵשׁ בַּר מִן אַרְבְּעָה מְלָבִים וְסִימָנָן אוֹ אֵי אִי אוֹ ׃

״ מַפִּיק וְגַם מַפְסִיק בְּרֶגֶשׁ קַל, קְרָא רָחִיק וּמַרְחִיק מְאֹד חֲזָקְתוֹ ׃

זה מבואר

Si dictio desinat in he, iũgaturq; p makaph ad paruũ.
Cuius caput sit litera casu occurrẽs, fortificat ipsam.
Quod etiam de Kamez dicitur atq; sægol,
At per o e i u impeditur ipse.

EXPOSITIO.

QVartum impediẽs est artator, uolo dicere, Quando uenit coarctatio dictionis paruæ in he desinentis atq; copulatæ per makaph ad dictionem cuius caput est una ex bgad Kphath (nõ impedit he dages) ut, quæ utilitas: Isti filij, & similia. Sic econtra, omnis dictio in he desinens, copulata per uirgulam makaph ad dictionem paruam: ut, operies eam: & fecit sic: & similia. Nec refertur istud bgad ad Kphath tantum, sed etiã ad omnem literã casu oblatã, capacem puncti dages, quales sunt, Tas scheKaz nozlim: ut, Et faciam nomen: ibo nunc: declinabo nunc, & similia. Nec tamẽ hoc dicitur nisi de litera he quam præcedit Kamez uel sægol. Vnde & magistri traditionis dixerũt, quod omnis parua dictio admittit dages præter quatuor reges, quorum signum est o e i u.

Mappik & maphsik cum dages leui leguntur,
Artator & elongator ualde fortificant ipsum.

זה מבואר והטעם יבואר לך בשיר ש
שאחר זה :

עור מ- בלי אלה מבטל יש ובן „
דרך מנקדים יש להרגילהו :

תיבה אשר ראשה שתי בגד כפת „
אמונם תנאי הותנה והא אתנהו :

ראשון יהי בשוא וצריך ל- היות „
שני במו ראשון במוצאהו :

שונים במוצא או בלי נקוד שוא „
אין בם אזי כח לחשביתהו :

פירוש : הנקדנים נוהגים עוד שכל ת
תיבה שתהי להה שתי אותיות בגד כפת
יבוטל הרפי אע״פי שיהיה לפניהן יהוא
אבל בתנאי שיהיו שתי אותיות של בגד
כפת ממוצא אחד ושתהיה הראשונה נ
נקודה בשוא כמו בחבברי בפרעה פי ב
במקלי עברתי ודומיהם : אבל כשאינם
ממוצא אחד או מבוטל הרפי כמו מש
משליך קרחו בפתים ודומיהן וכן ב
כשאין הראשונה בשוא כמו והוא אשה
בבתוליה יבוטל הרפי :

אלת

Hoc metrum clarum est: ratio autẽ explicabitur tibi in cantico sequenti.

Adhuc præter illa impeditur aliter, idq; sic
Via punctantium quibus est in usu.
Dictio cuius caput habet duas ex bgad Kphath,
Verum conditio datur, & ecce signabo eam.
Prima erit cum scheua, necesseq; est esse,
Secundam similem primæ in sua prolatione.
Quæ autem uariãt in prolatione, aut sunt sine scheua,
Non est in eis uirtus ad retinendum raphe.

GLOSSA.

HAbẽt punctatores adhuc in usu, qđ omis dictio, quæ à principio habet duas literas ex bgad Kphath, abiicit raphe quantumlibet ante eas ponatur iehu. stante tamen hac conditione, quod illæ duæ literæ sint eiusdem prolationis, & quod prima sit punctata cum scheua: ut, dum glorificor ego in Pharaone: Quoniã in baculo meo transiui, & similia. Verũ quando non sunt de eadem prolatione, impeditur iterũ raphe: ut, proiiciens glaciem suam & fragmenta, & similia. Sic etiam quando prima litera non habet scheua: ut, Et ipsa mulier in uirginitate sua, ubi euacuatur raphe.

אלה לחוק יהוא לבר יוצא וזר
בקש במסורת ותמצאהו :

פירוש : אומרים במסורת כי שמנה יו
יוצאים מן הכלל שהם רגושים אחר יה
יהוא זולת מובטל כמו כי גאה גאה מי
במוכה נאדר בקדש וכו׳ בקש במסורת
ותמצא האחרים :

השירה החמישי בריני הרגש לדעת
איזה הוא קל או חזק : והוא
שיר מרובע ומחולק ומורכב מיתר וא
וארבע תנועות ושמי בקרבו :

אחוה את רעי בשם האל רועי
והוא יתן ישעי לישר מעגלים :
לבבי אודיע ודקדוק אביע
ברגש אציע פרטים וכללים :
יחלקו ותיקים רגשים לחלקים
קצתם עתיקים קצתם נחשלים :
הלא רגש הבא בראשית התיבה
ובן אחר השוא שניהם הם קלים :
ולבגד כפת חוקצה ולתקון יצא
וחזק גם נמצא בטס שקץ נוזלים :

ista est lex Iehu solū quod excipitur et extraneū est. Quære in traditione, & inuenies ipsum.

DECLARATIO.

Dicūt in masoreth quod octo ab ista regula excipiūtur, quæ scilicet habent dages post Iehu absq; impediente: ut, Quoniam superbiendo superbiuit: Quis sicut tu magnificatus in sanctitate:&c. Quære in masoreth & inuenies alia.

Canticum 5. de iudicijs dages, ut scias utrū sit leue uel forte. Est autem canticum quadratum & distinctū, cōponiturq; ex iambo & quatuor motibus. Porrò nomē meum est in medio eius.

Indicabo scientiā meam in nomine dei pascentis me:
Et ipse dabit auxilium mihi, ad dirigendum calles.
Cor meum erudiam, & grammaticam eructabo:
De dages proponam specialia & generalia.
Diuidunt docti daggessim in partes:
Quædam eorum sunt fortia & quædam debilia.
An non dages uenit in breschith dictione.
Et sic post scheua, ambo leuia sunt.
Ad bgad Kphath autem determinatur, & in ornatum uadit:
Forte quoq; in tas schækæz nozlim inuenitur.

פירוש : שני מיני דגש הן קל וחזק ה
הקל הוא הדגש אשר בראש התיבה ב
כמו בראשית ברא ודומיהן ובן הדגש ה
הבא אחר שוא כמו יזכור תזכור ודומיהן
ולא יבא רק בבגד כפת לתקון הקריאה ו
ולהורות שאינם רפויים כי אולי יחשוב
האדם שהסופר השמיט הרפי אבל הה
הדגש החזק יבא בכל האותיות זולת ב
בגד כפת כי גם באותם אשר נתתי ס
סימנם טס״ שטץ נוזלים רוצה לומר כי
יא״ האותיות האלה מקבלים הדגש החזק
אבל לא הקל לפיכך לא יבאו לעולם ר
רפויים כמו שמבואר בשיר שלפני זה :

» הלא עז יקרא   בעת יבא אחרי
תנועה כי מורה   שמונה חברלים :
» לחסרון נון שרשית כסות גם בראשית :
וגם נון שמושית   כנון הנפעלים :

פירוש : הדגש החזק הוא הבא א
אחר אחת התנועה והוא מורה על אחד
משמונת דברים כמו שמבאר והולך :
הא״ הוא לחסרון נון שרשית כמו הסרי

פא ובן

INTERPRETATIO.

DVæ ſpecies dages ſunt, uidelicet leue & forte. Leue uocatur qđ in capite dictiōis ponitur: ut, In pricipio creauit: & ſimilia. Eodem modo uenit dages poſt ſcheua, ut recordabiť, recordaberis, & ſimilia. Nō aūt uenit niſi in bgad Kphath ꝓ ornatu lectionis, et ad innuendū qđ nō habere debent raphe: alioquin em̄ quiſpiā cogitaret ſcriptorē omiſiſſe raphe, ſi nō uideret dages. Cæterū dages forte uenit in omnibus literis ꝑter bgad Kphath, potiſſimū in ijs, quarū ſignū poſui tas ſchækæz nozlim, uolo dicere, quod undecim literæ iſtæ recipiunt dages forte ſed nō leue: unde & nunquā ueniunt raphatæ, quemadmodum in præcedenti cantico eſt declaratum.

An nō forte uocabitur tempore quo uenit poſt,
Motionem, nam indicat differentias octo.
Defectum nun radicalis in fine initioq;:
Nun quoq; ſeruile ſic & nun paſſiuum.

INTERPRETATIO.

DAges forte uenire ſolet poſt unam ex motionibns repſentatq; unū ex octo reb⁹ ut declarať & ſeqť. Primo indicat defectū nun radicalis, ut ſunt defectiua in

פא וכן בסות כמו מן נתן נאמר נתת ד
ולחסרון נון שמושית כמו מבית משרת
הראוי מן בית מן שרה ונון הנפעלי׳ כמו
אפסר יפסר וכו׳ הדגש שבבא מורה על
חסרון נון נפעל הראוי אנפסר ינפסר וכו׳ :

,, ומורה על ענין בכרות הבנין
והיה זה קנין לעיני הפעלים :

השני שמורה על בכרות הבנין כמו ב
בבנין פיעל ופועל והתפעל שהם תמיד
דגושי עין הפעל :

,, ישימוהו עלה להורות במלה
עלי אות בת גילה לדמיון הכפולים :

השלישי בשיהיו שתי אותיות דומות ע
על הרוב תחסר האחת ותדגש השנית ל
להורות על אחותה בת גילה לדמיון ג
גזרת הכפולים סבות סבותי וכו׳ :

,, הלא הא הידיעה וגם הא הקריאה
בדגש מובאה וכלב במגלים :

הרביעי כל ה״י הידיעה אחריה דגש כמו
הבית הגדול והקדוש וכן אחר ה״א הק
הקריאה כמו הקהל הקה אחת הרוב

in pepoal. Idem fit in fine huius uerbi, dedit, de quo dicitur, dedisti. Item defectum nun seruilis: ut, de domo, de agro, digna q̃ sic scriberentur, de domo &c. Et nun passiuum: ut uisitabor, uisitabitur, etc̃. ubi dages quod est in pepoal indicat defectum nun passiui, quod sic alioquin scribi deberet; uisitabor &c̃,

Signat quoq; negocium grauitatis in coniugatione:
Et est eius possessio in Ain uerborum.

Secundo dages signat grauitatem coniugationis, nempe Piel, Pual & Hithpael, quæ semper sunt daggessatæ in ainpoal.

Ponũt quoq; ipsum nõ sine causa, ut signet ĩ dictiõe:
Literam consortem, similitudinemq; duplicitatis.

Tertio, quando duæ literæ sunt similes ut in plurimum solet una deficere, & altera daggessari, quo sororis suæ commoneatur cõparisq; similitudine, in ordine duplicatorum: ut, circuisti, circuiui &c̃.

An non est He notificationis & He uocationis:
Cum dages adducitur, sic kaleb in rebus apertis.

Quarto, omne he notificationis seu demonstrationis, habet post se dages: ut, domus ipsa magna & quæ sancta. Idem fit post he uocatiõis: ut, O cœtus, ritus unus:

הדור אתם ראו ובן באותיות בל״ב חמג
המגלים פירוש המורים על דבר ידוע כ
כמו בבית בבית לבית תמיד רגש את
אחריהן כמו שיתבאר בפרק השמושים ;

„ אמות אות נסמכת לויו המתהפכת
ברגש הולכת בזולת המבטלים :

החמשי כל אות הסמוך אחר ויו התהפוך
היא רגושה כמו ויאמר ותאמר זולת ה
המפעלים באשר יתבאר בשיר תשיעי ;

„ שתים הם עלות לפאר המלות
תנועות הגדולות בבואן בגבולים :
„ כמו בן הוא מובא באמצע התיבה
באות נקור בשוא לפאר המלים ;

הששי הדגש הבא לתפארת הקריאה ו
והוא בא בשתי אופנים האחד כשיבואו
אחת מהתנועות גדו׳ בגבולים ר״ל בחס״ת
בישראל הרלו ; הרים נולו ; ובן תחת א
אות שואית כמו הצפינו עקבות ורומי׳ ;

„ בתנוחו שהוא תמורת אות יהוא
ובמקומות שהוא לספר נחדלים :

השביעי הבא תמורת יה״וא וקורין אותו

O generatio, uos uidete. Sic cũ literis Caleb manifestis, hoc est, significantibus rem notam: ut, in ipsa domo, quasi ipsa domus, ad domum ipsam, sequente eas semper dages, ut explicabitur in cap. officiorum.

Vere litera subiuncta uau conuersiuæ
Cum dages ambulat, præter impedimenta.

Quinto, omnis litera, quæ sequitur post uau hippuch, daggessatur: ut, Et dixit, & dixisti: excipiuntur uerba piel, ut declarabitur Can. 9.

Duæ sunt causæ ad ornandum uerba:
Motus magni dum ueniunt in terminis.
Et cum adducitur in medio dictionis:
Cum litera scheuata ad decorem dictionum.

Sexto, Dages uenit pro ornatu lectionis, idq; in duabus formis: Vna est, quando uenit una ex motionibus magnis in terminis, hoc est, in fine sententiæ: ut, In Israël cessauerunt. Montes fluxerunt. Idem fit sub litera scheuata: ut, Abscondite gressus, & similia.

Ponunt deniq; ipsum loco literæ Iehu.
In hisq; locis ipsum refert omissa.

Septimo, Venit dages loco Iehu, legitq;

רָגֵשׁ תְּמוּרַת הַנָּח בְּמוֹ קַדְשָׁה גְּדֹלָה הַר
הָרָאוּי קְרוּשָׁה גְדוֹלָה עַל מִשְׁקַל מְלוּכָה
וְבֵן וּפְטוּרֵי צִצִּים הָרָאוּי צִיצִים ׃

„ זָכוּר כִּי יָבֹא עַל מְקוֹם תָּיו הִתְפַּעַל
וְגַם כֵּן כָּל פָּעַל בְּתָיו שָׁרְשֵׁי מַשְׁלִים ׃

הַשְׁמִינִי הַבָּא לְהוֹרוֹת עַל חֶסְרוֹן תָּיו הַה
הִתְפַּעַל בְּמוֹ אַל תִּטַּמְּאוּ הָרָאוּי תִּתְטַמְּאוּ
וְבֵן כָּל שֹׁרֶשׁ שֶׁלָּמֵד הַפָּעַל שֶׁלּוֹ תָּיו בְּמוֹ
חִבַּרְתִּי חִשַּׁבְתִּי הָרָאוּי חִבְרַתְּתִּי חִשַּׁבְתְּתִּי
וְרוֹמֵיהֶם ׃

„ יְקַדֵּם הַחֶסְרוֹן וְרָגֵשׁ לוֹ אַחֲרוֹן
וְלַהֲפֹךְ יוֹרוּן מְלָכִים הַגְּדוֹלִים ׃

פֵּירוּשׁ ׃ תָּמִיד הָרָגֵשׁ מוֹרֶה עַל הָאוֹת
הַחַסְרָה לְאַחֲרָיו וְלֹא לְפָנָיו אֲבָל הַתְּנוּעוֹ'
הַגְּדוֹלוֹת יוֹרוּ לְהֵפֶךְ כִּי תָּמִיד הֵם מוֹ
מוֹרִים עַל הָאוֹת שֶׁלְּפָנָיו כְּמוֹ אֵרַע אֵ
אֵשֵׁב הַצֵּרֵי מוֹרֶה עַל הַיּוֹד שֶׁלְּפָנָיו ׃

„ יְהִי שִׁירִי תָּמִיד לְזֵכֶר כָּל תַּלְמִיד
וְעַל יָרוֹ צָמִיד יְהַב הַמִּשְׁקָלִים ׃

יְהַב הַמִּשְׁקָלִים פֵּי' יִתֵּן וְהוּא בְּגִימַטְרִיָּא
י"ז כְּמִנְיַן בָּתֵּי מִשְׁקַל זֶה הַשִּׁיר ׃

pro quiete: ut, sanctitas, magnificentia: digna quidem, sanctitudo, magnitudo, iuxta formam regni. Sic aperturæ florum, pro, germinum.

Recordare quod uenit loco Tau in Hithpael:
Quin & in omni uerbo, in tau radicalem desinente.

Octauo uenit dages ad indicãdum defectum Tau Hipthpael: ut non polluemini, dignum, cõtaminabimini. Sic omnis radix, cui⁹ lamedpoal est tau: ut, excidi, quietaui: digna, succidi, quietaui: & similia.

n prima rati... ... prius ... ... prop... tionis.

Præcedit defectus, & sequitur eum dages:
Contrarium docent, magnifici reges.

EXPOSITIO.

SEmper Dages ostendit literam deficere post eam & non ante eam (hoc est, defectus ostendit in litera sequẽte literam deficientẽ.) Sed motiones magnæ indicãt cõtrariũ, qa semp̱ id ostendũt in litera quæ deficiẽtem præcedit: ut, sciam, sedebo: ubi zere representat iod in ea quæ p̃cedit ip̃m.

Sit canticũ meũ semp̱ in memoria discipuli cuiusq;:
Et super utranq; manum suam det hæc metra.

Det hæc metra, interp̃tatio, dabit, qđ in Geometria seu cõputo facit 17. iuxta numerũ uersuũ, quos habet forma huius cantici.

Sextum

השיר הששי בביאור קצת דיני ה
השוא איך הוא משרת ; והנ׳
מורכב מב׳ תנועות ויתר וד׳ תנועות :

„ אלה מלכים העשרה
המולכים בחברה :
„ חמש משרתות לחמש
קטון לגדול בשורה :
„ אחר משרת אל כלם
ושמו שוא ולכך נברא :
„ יצא ויבא לפניהם
ולאחריהם אל עזרה :
„ יבא פעמים בארובה
גם בא פעמים בקצרה :

פירוש ; המלכים העשרה הם עשר הת התנועות שהם חמש גרלות וה׳ קטנות ו וכולם נקראים מלכים אעפ״י שהקטנות משרתות לגרולות במבואר בשיר שני : והשוא הוא משרת לכלם ויבא לפני ה התנועות ולאחריהם כמו פקור פקדו : ופי׳ בארובה ובקצרה של פעמים הוא נע ולפעמים נח כמבואר בשיר ח״ :

התחיל

SExtum canticum: de explicatione quorũdam iudiciorum ſcheua, quomodo ſeruiat. Cõſtat autẽ duplici motu & iambo & quadruplici motu.

Iſti ſunt reges decem,
Regnantes in ſyllaba.
Quinq; ſeruiunt quinq;,
Minor maiori ut decet.
Vnus eſt miniſter omnium.
Nomine ſcheua, ideo creatus.
Quod exeat & ueniat ante,
Et poſt eos in auxilium.
Venit aliquando longe,
Et quandoq; quidem correpte.

EXPOSITIO.

DEcem reges ſunt decẽ uocalia, quorum quinq; ſunt magna & quinque parua: & uocantur omnia reges, non obſtante quod parua miniſtrent maioribus, ut declaratũ eſt in cantico ſecũdo. Scheua uero miniſtrat omnibus & uenit ante uocalia & poſt ea: ut, uiſita, uiſitate. Expoſitio huius, cum prolixitate & breuitate, quod ſcilicet aliquando ſit mobile & aliquando quieſcens, ut declaratur Cant. 8.

Sub eo

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0065-0
DFG

„ תַּחְתָּיו לְעוֹלָם לֹא יָבֹא
בִּגּוּן וְטַעַם הַסְבָּרָא :
„ גַּם לֹא שְׁנַיִם בִּתְחִילַּת
תֵּיבָה בְּכֹל סִפְרֵי מִקְרָא :
„ גַּם הוּא בְּסוֹף תֵּיבָה לֹא בָא
רַק עִם בְּגַד כְּפַת בַּתְרָא :
„ אָבֵן לְבַר קוֹשְׁט יֵשְׁט וַיַּשְׁק
חֵמָה מְשַׁנִּין הַסִּדְרָא :

כֹּל זֶה בִּמְעַט מְבוֹאַר וּפִי׳ עִם בְּגַד כְּפַת ב
בַּתְרָא בְּסוֹף תֵּיבָה כְּמוֹ וַיֵּשְׁב וַיֵּבְךְּ שמ
שָׁמַרְתְּ אַל תּוֹסַתְּ וְתַמִּיר הֵן רְגוּשִׁין בר
בְּרָגֵשׁ קַל חוּץ מִן הַכַּפַּת שֶׁתָּבֹא גג״ב רְפוּיָה
בְּסוֹף הַתֵּיבָה עִם שְׁוָא וְזֶה כְּשֶׁהִיא לְגַנּוּי
הַנִּקְבָ׳ כְּמוֹ יָרַדְתְּ רַגְלֵךְ גַּם כְּשֶׁהִיא שָׁרְשִׁי׳
כְּמוֹ דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ אֲבָל קוֹשְׁט יֵשְׁט
וַיַּשְׁק מְשַׁנִּין הַסֵּדֶר כִּי הֵם בִּשְׁוָא וְאֵינָם
מִבְּגַד כְּפַת :

„ תֵּיבָה בְּסוֹפָהּ נַח נִרְאָה
אֵיבוֹ לְפָנָיו בַּר מֻצְרָא :
„ בַּיִת יְחִידִי לֹא יִבָּנֶה
כִּי אֵין בִּירוֹ הַגְּבוּרָה :

Sub eo non uenit in æternum
Tonus, & accentus tarditatis.
Nec duo simul à principio
Dictionis, in omnibus Bibliæ libris.
Nec ipsum in fine dictionis unquam uenit,
Nisi cum bgad Kphath finali.
Excipiuntur tamen Kost Iest & Iasck:
Quæ mutant ordinem.

GLOSSA.

TOtũ istud iam ferè clarũ est. Glossa huius, Cũ bgad Kphath finali, in fine dictionis: ut, Et cœpit: Et fleuit: Custodiuisti: Non addes. Et semper daggessantur cũ dages leui, excepto Caph, quod quidem etiã sic uenit cum scheua in fine dictionis raphatum, quando est pronomẽ fœmininum: ut, manus tua, pes tuus: Idem fit quãdo est radicalis: ut, uia rex ambulauit. Sed ueritas, extendet, & osculatus est mutant ordinem, quippe quæ scheua habent & nõ sunt de bgad kphath.

Dictio illa cuius finis quiescere uidetur:
Non habet ante se filium angustiæ.
Domum ipsum solum non ædificabit:
Nam non est potentia in manu eius.

Expositio.

פירוש: בסופה נה נראה כל אות ש
שאינה מאותיות אהוי שהיא בסות חת
חתיבה בלי נקוד כמו ריש של שמר ל
למור של אבל ולא יבא לעולם שוא לפ
לפניהם ופי' בר מצרא שכן מלשון רז"ל
ופי' בית יחידי לא יבנה שלא יבוא ממנו
מולה כי משאר התנועות נוכל לעשות מ
מולה כמו כי גם אך אז כל ודומיהן:

" יש לו שלשה שתפין
זי— עשו עמו חברא:
" קמץ ופתח גם סגול
עמם יהיו חטת נקרא:
" בתר זעיר לי ואחוך
כי עוד לכל אחד שירה:

כל זה מבואר ודיני החטת קמץ וחפ' ו
זה סגול יתבאר כל אחד בשיר מיוחד לו:

השיר השביעי בביאור קריאת ה
השוא איך הוא נוטה לש
לשלשה פנים: והוא שיר מורכב מיתר
וארבע

EXPOSITIO.

IN fine suo quiescens uidetur: Quæcunque litera, de literis æheui nõ existens, si ueniat in fine dictionis absq; puncto, ut est res de schamar, lamed de achal, non uenit in æternum scheua ante eam. Interpretatio: filiũ angustiæ: quod sic est de lingua seu uocabulis magistrorum nostrorum bonæ memoriæ. Item glossa: domũ ipsum solum non ædificabit: nam non uenit ab ipso scheua solo dictio, sed de aliis motionibus poterimus facere dictionem: ut, quia, etiã, quomodo, tunc, totum, & similia.

Sunt ei tres communicantes:
Et faciunt cum eo societatem.
Kametz & pathah atq; sægol:
Cum eis autem hateph denominatur.
Expecta me modicum, & ostendam tibi:
Quia adhuc de singulis est unum carmen.

Totũ istud clarum est. Porrò Iudicia hateph Kamez & hateph pathah & hateph sægol, tractabit̃ de quolibet seorsum ĩ ꝓprio (cantico.

Canticũ 7. de explicatione lectionis scheua, quomõ ipsum declinat in tres formas. Cõstat aũt carmẽ ipsum iambo & qua-

וְאַרְבַּע תְּנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְּנוּעוֹת ׃

„ בְּקוֹל צַהֲלוֹ וְרוֹן · זְמִיר אַעֲנֶה
שְׁוָא בִּתְנוּעָתוֹ · לְךָ אֶאֱמֶנֶה ׃
„ בְּשָׁלֹשׁ אוֹפַנִּים · קְרִיאָתוֹ
וּבָהֶם יִתְהַלֵּת · וְיִשְׁתַּבַּח ׃
„ בְּעֵת יָבֹא פָּשׁוּט · אֲזַי תָּמִיד
לְפַתַּח גָּדוֹל הוּא · קְצָת פּוֹנֶה ׃
„ אֲבָל אִם יָבֹא גָ־ · עְיָא אֶצְלוֹ
תְּנוּעָתוֹ מַמָּשׁ · אֲזַי קוֹנֶה ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַשְּׁוָא נִקְרָא בִּשְׁלֹשָׁה אוֹפַנִּים הָאֶחָד הוּא קְרִיאָתוֹ הַפְּשׁוּטָה וְהוּא נוֹטֶה קְצַת לִקְרִיאַת הַפַּתַּח אֲבָל אִם יָבֹא אֶצֶל הַשְּׁוָא גַּעְיָא אָז קְרִיאָתוֹ בִּקְרִיאַת הַפַּתַּח מַמָּשׁ כְּמוֹ דְּבַר־בְּלִיַּעַל ה׳ אֱלֶיךָ וְנַשּׁוּבָה קוֹרִין אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵן בְּפַתַּח מַמָּשׁ דַּבַר ו

„ וְלִפְנֵי אוֹתִיּוֹת · גְּרוֹנִיּוֹת (וְנָשׁוּבָה וְרוֹמֵי׳ ׃
קְצָת לִקְרִיאָתָם · בְּקוֹל עוֹנֶה ׃
„ וְעִם גַּעְיָא יָבֹא · בְּהַרְחָבָה
בְּאוֹת הַגָּרוֹן אַ־ · חֲרָיו חוֹנֶה ׃

הָאוֹפַן הַשֵּׁנִי בְּשֶׁיָּבֹא הַשְּׁוָא לִפְנֵי אַחַת מֵ

קְרִיאָתוֹ נוֹטָה בִּקְרִיאַת אוֹתוֹ · האות

& quatuor motibus:& rursum iābo & duobus motibus.

In uoce iubilationis & laudis cantabo:
Scheua cum motione sua tibi numerabo.
In tribus formis eius consistit prolatio:
In quibus uariatur & mutatur.
Tempore quo uenit absolute, tunc semper
In pathah magnum ipsum non nihil declinat.
Sed si mugitus uenerit iuxta ipsum:
Motionem suam simpliciter tunc habebit.

EXPOSITIO.

SCheua legit̃ in triplici forma: una est quod lectio eius absoluta declinat parum ad lectionem pathah. Cæterum si uenerit mugitus iuxta scheua, tũc lectio eius est ut lectio pathah simpliciter: ut, uerbum belial: Domine ad te: & reuertemur: Quæ leguntur ac si simpliciter essent pathata: dafar, uanaschufa, & similia eis

Porrò ante literas gutturales:
Aliquantulum lectioni earum in uoce respondet.
Et cum mugitu uenit late proferendum:
Ac si litera gutturalis post ipsum pausaret.

Forma 2. Quãdo scheua uenit ante gutturalẽ, lectio ei⁹ declinat in lectionẽ eiusdẽ

הָאוֹת כְּמוֹ תְּאֵנָה קְרִיאָתוֹ נוֹטֶה קְצַת בּ
לְצֵרֵי וְבֵן יְחִי אוֹר קְרִיאַת הַשְּׁוָא נוֹטֶה ק
קְצַת לְחִירֶק ׃ אֲבָל עִם הַגַּעְיָא קוֹרִין
אוֹתוֹ בִּקְרִאַת אוֹת הַגָּרוֹן מַמָּשׁ כְּמוֹ ת
תְּחִי—נַפְשִׁי יְחִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם קוֹרִין אוֹ
אוֹתָם תִּיחִי יְחִי וְבֵן רֵעוּ אֵיפֹה קוֹרִין אוֹתוֹ
רוּעוּ ׃

„ וְאִם לִפְנֵי הַיּוּד שְׁוָא יָבֹא
אֱלֵי חִירֶק נוֹטֶה קְצַת מַעֲנֶה ׃
„ אֲבָל אִם אֶצְלוֹ י— הָיָה גַעְיָא
בְּבֵירוּר הַחִירֶק שְׁמַע מִינֵיה ׃
„ וְכַאֲשֶׁר בֵּיוּר י— הָיָה חִירֶק
שְׁוָא זֶה יֵצֵא מִ— בִּכְלַל הִנֵּה ׃
„ שְׁאָר דִּינֵי גַעְיָא וְהַמְּתָגִים
בְּפֶרֶק הַטְּעָמִים לָךְ אֶשְׁנֶה ׃

הָאוֹפַן הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר יָבֹא שְׁוָא לִפְנֵי י
יוּד הוּא נוֹטֶה קְצַת לְחִירֶק כְּמוֹ וַיַּעֲקֹב ו
וְיוֹסֵף וְיִרְעוּ בִּזְבוּלֻן קְרִיאַת הַוָּיו נוֹטֶה ל
לְחִירֶק ׃ וְאִם אֵצֶל הַשְּׁוָא גַעְיָא אָז ס
קְרִיאָתוֹ בְּבֵירוּר כִּקְרִיאַת הַחִירֶק כְּמוֹ כּ
בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְיִרְעוּ כִּי אֱלֹהִים קוֹרִין
אוֹתוֹ

literæ:ut,ficus: cuius prolatio aliquãtulum in zere declinat. Sic:fiat lux:ubi lectio ipsius scheua aliquantulum declinat in hirec. Sed cum mugitu legunt ipsum non secus quàm prolationem literæ gutturalis simpliciter:ut,uiuet anima mea: Erit nomen eius in æternum: quæ legunt ut tihi ijhi. Sic: Scitote nunc, legunt ipsum, duhu.

Cum uero ante iod scheua uenerit:

Ad hirec declinat nonnihil proferens.

Nisi cum iuxta ipsum mugitus fuerit:

Tunc enim clare hirec speciem audire oportet.

Et quum Iod hirec habuerit:

Scheua transgreditur regulam istam.

Alia mugitus iudicia & retinacula:

In capitulo accentuum tibi reserabo.

Forma tertia. Quãdo scheua uenit ante Iod, ipsum parũ declinat in hirec:ut, Et Iaækob:& Ioseph:& scient. In qbus oib⁹ lectio uau declinat ad hirec. Quod si iuxta scheua mugit⁹ fuerit, tũc lectio eius clara erit ut lectio hirec:Exemplum. In manu Mosi & Ahæron:Et scient quod deus: Vbi legunt

אוֹתוֹ בִּיַד וְירְעוּ בְּחִירֶק אֲבָל כַּאֲשֶׁר הַיּוּד
נִקְוּרָה בְּחִירֶק אוֹ קְרִיאַת הַשְּׁוָא בִּקְרִיאָתוֹ
הַפְּשׁוּטָה כְּמוֹ וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אַעֲפִּ״י שֶׁה
שֶׁהַשְּׁוָא בְּגַעְיָא אֵין קוֹרִין אוֹתוֹ בְּחִירֶק ׃

הַשִּׁיר הַשְּׁמִינִי בְּבֵיאוּר מָתַי נִקְרָא
הַשְּׁוָא נַע אוֹ נָח ׃ וְהוּא שִׁיר
מוּרְכָּב מִיָּתֵר וּשְׁתֵּי תְּנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְּ
תְּנוּעוֹת וְיָתֵר וּתְנוּעָה אַחַת ׃

„ אֲשֶׁר נִקְרָא מְשָׁרֵת לְ— מְלָכִים
בְּנִי הֵא לָךְ לְהָנִיעוֹ רְרָבִים ׃

פֵּי׳ ׃ הַשְּׁוָא נִקְרָא מְשָׁרֵת לַמְּלָכִי׳ כַּמְּבוֹאָר
בְּשִׁיר שִׁשִּׁי וְאוֹמֵר כִּי בַּחֲמִשָּׁה דְּרָכִים מְ
מְנִיעִים אֶת הַשְּׁוָא כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ וּמְבֹאָר ׃

„ לְכָל הַבָּא בְּרֹאשׁ תֵּיבָה וְהוּא בָּה
לְעִקָּר אוֹ לְאַחַר הַ— צְרָבִים ׃

הַדֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן הוּא כֹּל הַשְּׁוָא שֶׁהוּא בְּ
בְּרֹאשׁ הַתֵּיבָה בֵּין שֶׁהוּא תַּחַת אוֹת שְׁ
שָׁרְשִׁית אוֹ שִׁמּוּשִׁית הוּא נַע כְּמוֹ וְאִם
שְׁלֹשׁ אֵלֶּה וְדוֹמֵיהֶם ׃

„ וְקַרְמוּתוֹ חֲמִשָּׁה הַ— גְּדוֹלִים
וְהֵמָּה אוֹ בְּמַאֲרִיבִים מְשׁוּבִים ׃

הדרך

biiad, uidehu cum hirec. Quãdo uero iod punctatur cum hirec, tũc lectio scheua est ut lectio sibi propria: Exemplum: ueiisraël dilexit: ubi ipsum non legunt cum hirec, quantumlibet scheua habeat mugitum.

OCtauum carmen. Declaratur in eo quãdo scheua legatur ut mobile uel quiescens. Et est carmen ipsum cõpositum ex iambo & duobus motibus: itemq; ex iambo et duobus motibus: & ex iambo motuq; uno.

Quod uocatur seruiens regibus:
Fili mi quinq; tibi mouetur modis.

EXPLANATIO.

SCheua uocatur minister regum, ut explicatur Cant. sexto, doceturq; quod quinq; modi faciant mobile scheua ipsum, ut clare sequitur.

Semper cum uenit in capite dictionis, & est in ea,
Radicalis uel alioquin necessaria.

Modus primus est, quod omne scheua, dictionis caput occupans, siue sit sub litera radicali siue seruili, est mobile: ut, Et si tres illi: & similia.

Dum præcedunt ipsum quinq; magnates:
Et ipsi tunc cum tardantibus protrahuntur.

הַדֶּרֶךְ הַשֵּׁנִי כְּשֶׁיָּבֹאוּ לְפָנָיו אַחַת מֵחָמֵשׁ
תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת כְּמוֹ שָׁמְרוּ שׁוֹמְרִים ו
וַיֵּשְׁבוּ פִּינְחָס יוּבְלוּן וְדוֹמֵיהֶן הַשְּׁוָא הוּא
נָע וְהַתְּנוּעָה גְּדוֹלָה שֶׁלְּפָנָיו נִמְשָׁכִים ב
בְּמַאֲרִיךְ ׃

„ הֲלָכָה זֹאת לְאוֹתִיּוֹת חֲזָקוֹת
וְהוּא הַחֹתָם לְרִמְיוֹן הַ—נִּסִיבִים ׃

הַדֶּרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי הַשְּׁוָא שֶׁהוּא תַּחַת אוֹת
רְגוּשָׁה לְרִמְיוֹן הַנִּסִיבִים הַשְּׁוָא שֶׁתַּחַת
הַנּוּן נָע כִּי הִיא רְגוּשָׁה וְכֵן דִּבְּרוּ וס
וְסִפְּרוּ וְדוֹמֵיהֶן ׃

„ וְכֵן דִּין כָּל שְׁוָא שֵׁנִי בְּעֵת בָּא
בְּתוֹךְ תֵּיבָה שְׁנַיִם בָּהּ סְמוּכִים ׃

הַדֶּרֶךְ הָרְבִיעִי כְּשֶׁיָּבֹאוּ שְׁנֵי שְׁוָאִין בא
בְּאֶמְצַע הַתֵּיבָה הָרִאשׁוֹן נַח וְהַשֵּׁנִי נָע ב
כְּמוֹ יִשְׁמְעוּ יִלְמְדוּ וְדוֹמֵיהֶן ׃

„ הֲלֹא בְּסוֹף שְׁנֵיהֶם נַח אֲבָל רֹאשׁ
לְעוֹלָמֵי עַד שְׁנַיִם לֹא כְּרוּכִים ׃

אֲבָל כְּשֶׁיָּבֹאוּ שְׁנֵי שְׁוָאִין בְּסוֹף הַתֵּיבָה
הֵן שְׁנֵיהֶן נָחִין כְּמוֹ שָׁמַרְתְּ וַיֵּבְךְּ אֲבָל ב
בְּרֹאשׁ הַתֵּיבָה לֹא יָבוֹאוּ לְעוֹלָם שְׁנֵי שׁ

Modus ſecundus: Quando uenit ante ipſum una ex quinq; motionibus magnis: ut, cuſtodierunt, cuſtodientes, & ſedebũt, Pinehas, poterũt, & ſimilia: ubi ſcheua mouetur, & motionem magnam, quæ eſt ante ipſum, protrahunt quaſi tardando:

Mos conſimilis eſt literis fortificatis:
Nam eſt ſub eis ad ſimilitudinem principum.

Modus tertius. Scheua quum eſt ſub litera dageſſata, iuxta exemplum hanneſichim, ſcheua ſcilicet ſub nun exiſtente, eſt mobile. Nam nun ipſum daggeſſatur. Sic: locuti ſunt, & numerauerunt, & ſimilia.

Sic eſt iudicium cuiuſq; duplicis ſcheua quãdo uenit,
In medio dictionis: duo in ea coniuncta.

Modus quartus: Quãdo ueniunt duo ſcheuain in medio dictionis, primum quieſcit & ſecundum mouetur: ut, audient diſcent, & ſimilia.

Certe in fine utrunq; quieſcit: ſed caput
In ſecula ſeculorum duo non inuoluunt.

Attamen quando duo ſcheuain ueniunt in fine dictionis, utrunque quieſcit: ut, dixiſti, & flebit. Cæterum in capite dictionis non ueniunt unquam duo

 ſcheuain,

שואין זה אחר זה :

„ לעת הוא בא בראשית ה— רמויות
והנני הוא אשר מורה נבובים :
הדרך החמישי כשיבאו שתי אותיות רג
רומות זו לזו והראשונה אז הוא נע ומ
ומלת הנני מורה הדרך לנבובים :

„ ואחריהם לעולם אות רפויה
שתים עם שתי חמה הפבים :
פירוש : אחר כל חמש מיני שואין הל
הללו יבא לעולם רפי הוץ מבמלת ש
שתים ושתי שהתוין רגושים אחר שוא
נע :

„ ופוצון מע— יני ריניו וחקיו
בתוך שירים לפניך ערובים :
פירוש : עוד יש לשוא דינים רבים וי
ויבוארו בשירים שלפניך :

„ חזק ואמץ בני ולמוד זמיר זה
מפרש דין משרת ל— מלבים :

השיר התשיעי בדיני אותיות את
אחעה ואיך הם מבלבלים
כל הנקוד : והוא שיר מורכב משתי
תנועות

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0078-2
DFG

ſcheuain, unum poſt aliud.

Aliquando ipſum uenit in principio ſimilium:

Et hinneni eſt quod docet errantes.

Modus quintus. Quando ueniunt duæ literæ ſimiles, una poſt aliam, tunc prima cum ſcheua eſt mobilis. Dictio tamen hinneni gerit modum perplexorum.

Poſt ea perpetuo litera raphatur:

Staijm & ſte, ipſa contrarium ſeruant.

EXPOSITIO

POſt quinqꝫ illas ſpecies ſcheuain, ſequitur ſemper raphe, præterquam in dictione ſtaijm & ſte: in quibus tauin daggeſſantur poſt ſcheua mobile.

Sparguntur fontes iudiciorum eius & legum:

In medio canticorum, quæ ante te ſunt ordinata.

GLOSSA.

HAbet ſcheua ipſum adhuc iudicia multa, quæ explicantur in canticis adhuc tibi reſtantibus.

Cõfortare & eſto robuſtus fili mi, & diſce cãticum

Exponens iudiciũ miniſtrantium regibus. (iſtud:

NOnum canticum. De iudicijs literarum gutturaliũ, & quomodo cõfundant pũctationis legẽ. Et cõſtat metrũ ipſum duobus

motibus

תנועות ויתר ושתי תנועות ויתר ושתי
תנועות על משקל יגדל אלהים חי וכו׳ :
„ אקרא אני אחעה מבלבלים
חורסי יסור נקור וחבללים :
„ בלתם נתיב נקור וארחותיו
מבל רבר מבשול מסוקלים :
„ לחם שלשת או־ יבים תמיר
אין מי אשר בינם יחי משלים :
„ אחר שמו חירק ולא יקרים
לעזור משנאיו ל־ עשות מלים :
„ סגול ופתח י־ לבו תחתיו
לעבור עבורתו ולו גאלים :
כל זה במעט מבואר ופי׳ אחר שמו חירק
ר״ל השונא האחר של אחע״ה הוא החירק
והוא לא יעזור לשנאיו לעשות מלה כי
במקום שיבא החירק תחת שאר האתיות
כמו ישמור תשמור נשמור וכו׳ לא יבוא
כן עם אותיות אחע״ה רק יבא במקומו
פתח או ־ כמו יחמור יעמור יאסת תאסת ;
„ שבי שוא נקרא ולא יורר
תחתם יחידי רק במקחלים :

קורא

motibus & iambo, duob⁹ motibus & iambo & duobus motibus, iuxta formam: magnificetur deus uiuus &c̄.

Voco ego gutturales confusiuas:
Euertentes fundamentum punctationis & regularū.
Citra eas est semita punctationis, & uiæ eius:
Sunt ab omni offendiculo repurgatæ.
Habent tres inimicos semper:
Nec est qui inter eas faciat pacem.
Vnius nomen est hirec, qui non præcedit:
Vt auxilietur hostibus suis ad faciendum dictiones.
Sægol & pathah ueniunt pro eo:
Vt seruiant seruitium eius & redimant ipsum.

Totum istud ferè perspicuum est. Glossa: Vnius nomen hirec, hoc est, Vnus hostis gutturalium est hirec, qui non auxiliatur hostibus suis ad cōstitutionem dictionis. Nam in locis ubi hirec sub alijs literis concurrit: ut, custodiet, custodies, custodiemus, &c̄. non cooperatur literis gutturalibus, sed in locum eius surrogatur uel Pathath uel Sægol: ut, desiderabit, stabit, addet addes.

Secundus, scheua uocatur, nec descendit:
Sub eas solus, nisi cum societatibus.

Vocat

„ קוֹרֵא לְעֶזְרָתוֹ שְׁלֹשׁ רֵעָיו
קָמֵץ וְהַפַּתַּח וְהַסְּגוֹלִים :

פֵּירוּשׁ : הַשּׁוֹנֵא הַשֵּׁנִי הוּא הַשְּׁוָא הַם
הַפָּשׁוּט כִּי לֹא יָבֹא תַּחַת אַחְעַ״ה רַק אֶחָד
מִשָּׁלֹשׁ רֵעָיו שֶׁהֵם הַקָּמֵץ וְהַפַּתָּח וְה
וְהַסֶּגוֹל עִמּוֹ חוּץ מִבְּשָׁלֹשׁ אוֹפַנִּים יָבוֹא
הַשְּׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּשִׁיר אַחַר זֶה :

„ שׁוֹנֵא שְׁלִישִׁי הוּא שְׁמוֹ רָגֵשׁ
מִן גֵּו יְגָרְשׁוּהוּ וּמַפִּילִים :
„ רָצָה כְּמוֹ בֵּן רֵישׁ שְׁנוּא רָגֵשׁ
הָיוּ לַאֲחְעַהַר וּבוֹ מוֹשְׁלִים :
„ וּמְגַ— רְשִׁים אוֹתוֹ וּבָא לָגוּר
בֵּין הַ— נְקֻדִּים הָ— אֲמֻלָּלִים :

פֵּירוּשׁ : הַשּׁוֹנֵא הַשְּׁלִישִׁי הוּא הָרָגֵשׁ וּב
וּבְזֶה נִשְׁתַּתְּפָה גַּם בֵּן הָרֵי״שׁ וְסִימָנָם א
אַחְעַהַר וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת אֵלֶּה מְגָרְשִׁים ה
הָרָגֵשׁ מִתּוֹכָם וְהוּא הוֹלֵךְ וְיוֹשֵׁב תַּחַת ה
הַנְּקוּדוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁלִּפְנֵיהֶם כְּמוֹ שה
שֶׁהוֹלֵךְ וּמְבֹאָר :

„ בוֹ שָׁ— גְּבוּ יֶשַׁע קְטַנֵּיהֶם
לִמְקוֹם גְּדוֹלִים הֵם אָזַי עוֹלִים :

Vocat in auxilium suum tres socios suos:
Kametz & pathah unà cum sægol.

INTERPRETATIO.

HOstis secundus est scheua simplex, quod nõ uenit sub gutturalibus, nisi unus ex tribus socijs suis, nempe, kamez, pathah & sægol fuerit secum: excipiuntur tamen tres modi in quibus scheua simplex uenit sub eas, quemadmodum explicabitur in cantico sequenti.

Inimici tertij nomen est dages:
E medio depellunt ipsum atq; abijciunt.
Placet quod & res hostem habeat dages:
Sunt igitur Ahahar ipsum procul arcentes.
Repudiantq; ipsum & uenit ut habitet,
Inter debilia puncta.

GLOSSA.

HOstis tertius est dages, & in hoc cũ gutturalibus quoq; cõmunicat res litera: unde & signum earum est Ahahar: nam quinq; iste literæ abijciunt à se dages. Porrò dages ipsum obambulat & habitat inter pũcta parua quæ sunt ante se, ut iam sequens declarat.

Eius subleuantur auxilio parua ipsa:
In locum magnorum ipsa tunc ascendunt.

Pathah

פתח יהי קמץ וחחירק כ״ג
ישוב אלי צרי בבפעלים :
קבוץ לחולם י— עלה מעלה כ״ד
פן י— היה נקור בקלקולים :

פירוש : התנועות הקטנות יהיו אז לת
לתנועות גדולות כי הפתח יהיה קמץ ו
והחירק ישוב לצרי כמו בבנין פעל כמו
מאן ימאן לולי אות הגרון היה חמם ב
בפתח ודגש אחריה כמו פקד יפקד וכן
ברך ברכת לולי הריש היה ברך על מ
משקל פקד : והקבוץ יש לה למעלה
על ראש האות ונעשה חולם כמו ומו
ומורק ושוטת הראוי ומורק ולא יורד
הדגש תחת ג הנקודות כי יהיו אז ד נק
נקודות ותקולקל התיבה :

עוד יש לאחעת שאר דינים כ״ה
יהיו מבוארים במשקלים :

זה מבואר ואינו צריך לפירוש :

השיר עשירי בבאור כי שוא פשוט
לא יבא תחת אותיות אחעה
רק בא משלשה אופנים וזה שיר מורכב
במשקל

Pathah erit kamez: & hirec,
Migrat in zere, ut in piel uerbis.
Kibuz in holem aſcendit ſurſum,
Ne forte punctus degeneret in corruptionem.

EXPOSITIO.

VOcalia parua hoc modo erũt motiones magnæ: nã ex pathah ſit Kamez, & Hirec redit in Zere: Exempli gratia in coniugat. piel, ut: renuit, recuſabit: ubi niſi adeſſet litera gutturalis, haberet mem pathah, ſequereť q̃ ipſum dages, ut, recenſuit, numerabit. Sic benedixit, benedixiſti: niſi adeſſet res, berech haberet formã picked. Porrò kibuz mutat ſurſum locũ ſupra caput literæ facimuſq́; ex eo holem: ut, purgatus & lotus: dignum quidem umurac. Non aũt deſcẽdit dages inter tria puncta, alioquin futura eſſent quatuor pũcta, qđ confuſio eſſet ſcripturæ.

Habent adhuc gutturales & iudicia alia:
Quæ exponuntur in ponderationibus.

Clarũ eſt iſtud, nec indiget expoſitione.

DEcimum canticũ declarat quod ſcheua ſimplex non ueniat ſub literas gutturales niſi in aliquo trium modorum. Componitur

פֶּרֶק שִׁירָה

בְּמִשְׁקַל הַשִּׁיר הַשְּׁבִיעִי :

״ לְאוֹתִיּוֹת גְּרוֹנִיּוֹת רְאוּיוֹת
חֲטָפִיּוֹת לְבַר בְּהְיוֹת רְחִיּוֹת :

״ וְלֹא יָשׁוּט שְׁוָא פָּשׁוּט בְּרָאשָׁם
לְעוֹלָמֵי עַד אֲבָל אֶמְצַע מְצוּיוֹת :

״ וְלֹא בָאִים וְנִמְצָאִים לְבַר אִם
בְּאַחַת מִ— שְׁלֹשָׁה הַ— רְשׁוּיוֹת :

״ וְסִימַן צַח לְךָ תִּקַּח בְּנֶרַח
בְּגִינוֹת עֵת בְּרֵאשִׁיתָן חֲנוּיוֹת :

פֵּירוּשׁ : כִּי אוֹתִיּוֹת אַחְעַ״ה יָבוֹאוּ לְעוֹלָם בְּאֶחָד מֵהַחֲטוּפִין שֶׁהֵם חַטַּת קָמֵץ וְחַטַּת פַּתַּח וְחַטַּת סֶגוֹל לְבַר בִּהְיוֹת אֵי זֶה רַח רְחִיָּיה בְּמוֹ שֶׁתּוֹלֵךְ וּמְבָאֵר וְאוֹמֵר כִּי בְּרֹאשׁ הַמִּלָּה לֹא יָבֹא לְעוֹלָם שְׁוָא פָּשׁוּט אֲבָל בְּאֶמְצַע יָבֹא בְּאֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה פָּנִים וְסִימָנָם נֶרַ״ח ר״ל נְגִינָה רֶגֶשׁ חִירֶק וּנְגִינָה ר״ל בְּשֶׁתִּהְיֶה הַנְּגִינָה לִפְנֵי אַחְעַ״ה אָז הֵם בִּשְׁוָא פָּשׁוּט בְּמוֹ שֻׁלְחָנוֹ יָרְעֲנוּ וְרוּם וְרוֹמֵיהֶם :

״ וְחִירֶק כֵּן בְּעֵת שָׁכֵן וְאָבֵן
לְפָנָיו אַךְ בְּאוֹתוֹת שַׁ— מְשִׁיּוֹת :

כמו

autem carmen ipſum iuxta menſuram carminis ſeptimi.

Literæ gutturales aſtringuntur,
Ad hateph, niſi quando repulſam patiuntur.
Nec extendit ſe ſcheua ſimplex in fronte earum.
Vnquam, ſed cum in medio reperiuntur.
Sed nec ſic ueniunt aut inueniuntur, niſi
Cum uno ex tribus licentiatis.
En ſignum pulchrum accipe tibi in Nædah:
Toni dum in capite earum ponuntur.

EXPLANATIO.

Literæ gutturales ſemper ueniũt cum raptis pũctis: qualia ſunt hatephkamez hatephpatha & hatephſægol, niſi quũ repulſam habent, ut clare ſequitur. Dico autem quod in capite dictionis nõ uenit unquam ſcheua ſimplex, ſed in medio uenit cum uno trium modorum, quorum ſignũ eſt nædah, hoc eſt, muſicus accẽtus, dages & hirec. Per muſicum accentũ intellige tonum qui præcedit literas gutturales, quæ in eo caſu habent ſcheua ſimplex: ut, miſimus, cognouimus, & ſimilia.

Sic hirec tempore quo quieſcit, utiq;
Ante ipſam, ſed ſub literis ſeruilibus.

כב בְּמוֹ יִחְיֶה וְגַם יְחָיֶה וְתִחְיֶה
אֲבָל לֹא כֵן לְאַחַר שׁוֹ-רְשִׁיּוֹת :

פֵּירוּשׁ : כַּאֲשֶׁר הַחִירֶק יָבֹא לְפָנָיו ת תַּחַת אוֹת שִׁמּוּשִׁית אָז יִהְיֶה שְׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ יִחְיֶה וַיְחַיֶּה וְכוּ׳ אֲבָל אִם הָאוֹת ש שָׁרְשִׁית יָבֹא בְּחַטֵּף כְּמוֹ נֶאֱצוּ בְּחָשׁוּ ש שֶׁהֵם בְּחַטֵּף פַּתָּח :

כג וְרָגֵשׁ קַל אֲשֶׁר הוּטַל לְאַחֲרָיו
וְאִם אֵינוֹ בְּתוֹךְ בִּלְתִּי רְפוּיוֹת :

כד שְׁלֹשׁ אֵלֶּה קְרָא מָלֵא בְּרַחַב
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ לְהַחֲיוֹת :

פֵּירוּשׁ : כְּשֶׁיָּבֹא רָגֵשׁ קַל אַחֲרֵיהֶם אָז הֵם בִּשְׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ יַחְפּוֹץ תַּחְבּוֹשׁ וד וְדוֹמֵיהֶם וְכֵן בְּבִלְתִּי רְפוּיוֹת ר״ל בְּאוֹתִיּוֹת טַס״ שֶׁקֶ״ץ נוֹזְלִים שֶׁאֵינָם מְקַבְּלִים רָגֵשׁ ק קַל מִכָּל מָקוֹם הֵם יָבֹאוּ לִפְעָמִים בִּשְׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ יַחְמוֹר יַחְסוֹר וְדוֹמֵיהֶם ות וְהִנֵּה שָׁלֹשׁ אֵלֶּה שֶׁסִּימָנָם נֶ״ה נִמְצָאִים בְּפָסוּק אֶחָד בִּיהוֹשֻׁעַ שֶׁנֶּאֱמַר רַק רָחָב ה הַזּוֹנָה תִּחְיֶה הִיא וְכָל-אֲשֶׁר לָהּ כִּי החב הֶחְבִּיאָה אֶת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלָחְנוּ :

Vt est, erit & etiam uiuet & uiues:
Non autem sic post radicales

EXPOSITIO.

QVando hirec uenit ante gutturalẽ sub litera seruili, tunc scheua manebit purum: ut, erit & uiuet &c. Sed si ea litera fuerit radicalis, uenit cum pũcto raptor: ut, blasphemauerunt, negauerunt: cum hateph pathah.

Et dages leue quum ponitur post se:
Quod si non est in medio irraphabilis.
Tria itaq; hæc legis plene in Rahab:
Quam præcepit Iehoschua uiuicandam.

INTERPRETATIO.

QVando uenit dages leue post eas, tũc habẽt scheua simplex: ut, de fide rabit, excutiet, & similia eorũ. Sic etiã in nõ raphabilibus, hoc est, in literis tas schækez nozlim quæ non recipiunt dages leue usquam, & tamen ueniũt aliquãdo cum scheua simplici: ut, concupiscet, deficiet, & similia. Et ecce tria ista, quæ ꝓ signo habẽt nædah, inueniũtur in sententia una, qua in iehoschua (cap. 6.) dicitur: Tantum Rahab meretrix uiuet, ipsa & omnia sua: quia abscondit nuncios quos misimus.

„ והפרשים לנרגשים ברבוי
ותפירם ואל תבא לטעיות :
„ הלא הם א— מצע בשני שואין
במן יחפוץ ויחפצו לראיות :
„ ומן יחמור ויחמרו ואת כי
לרגש קל בכלל בלתי ראויות :
„ ולחטפין שני פתחין רצופין
ויעמדו כיעלצו גלויות :

פירוש : בר״ בתים הללו נותן לך סימן
שתכיר איזה הם בשוא פשוט או בחטת
ואומר כי אותם שיבאו ברבוי בשני ש
שואין הם נגזרים מאותם שהם בשוא פ
פשוט כמו יחפצו ויחמרו נגזרים מן יח
יחפוץ ויחמור שהם בשוא פשוט : אבל
אותם שהם בשני פתחין ברבויים כמו יע
יעמדו יעלצו הם נגזרים מאותם שהם ב
בחטת כמו יעמוד יעלוץ :

„ ויש מלות מיוחדות ובאות
בכל לשנא בעד פשוט קנויות :
„ בלשנא הא— עלמה נ— חסיה
אבל יוצאין שמנה בא— חסיות :

פירוש

Differentias uero daggessatorum in plurali:
Cognosces eas, nec cades in errores.
Vtiq; habent in medio duo scheuain:
Vt à Iahpoz, & affectabunt, per rationes.
Et à Iahmod, & concupiscent, tam & si
Cum dages leui computetur sine ratione.
Ad hatephin autem duo pathain ordinantur:
Et stabunt cum exultauerint captiuatæ.

EXPOSITIO.

IN quatuor istis metris do tibi signum, per quod cognosces utrũ habeant scheua simplex uel punctum raptum. Dico autem quod ea quæ in plurali ueniunt cũ duplici scheua, deriuantur ab his quæ habent simplex scheua: ut, uolent, & concupiscent: quæ deriuantur à uolet & cõcupiscet, quæ simplex habent scheua. Ea autem quibus est duplex pathah in plur. ut, stabunt, exultabunt, deriuantur ab his quæ habent hateph, nempe, stabit, exultabit.

Sunt quoq; dictiones propriæ quæ ueniunt,
Per totam linguam per simplicitatem possessæ.
Vt est uocabulum absconsionis & spei:
Excipiuntur tamen octo in spebus.

פֵּירוּשׁ ; יֵשׁ מִלּוֹת שֶׁאַחְעַ״ת בָּהֶן לְעוֹלָם
בִּשְׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ כָּל לְשׁוֹנָא הָעֲלָמָה כְּמוֹ
וְאִם הָעֲלֵם יַעְלִימוּ וְכֵן אָמְרוּ בְּמָסוֹרֶת ב
כָּל לְשָׁנָא חֲסֵיָה בִּשְׁוָא כְּמוֹ אֶחְסֶה יֶחְסֶה
וְכוּ׳ חוּץ מִשְּׁמוֹנֶה יוֹצְאִים מִן הַכְּלָל :

,, וְיֵשׁ רַבִּים פְּעָמִים כֵּן וְלֹא כֵן
וּבָאֵלֶּה בְּמָסוֹרֶת מְנוּיוֹת :
,, וְיֵשׁ שֵׁמוֹת בְּחָטֵף גַּם בְּפָשׁוּט
וְאֵין טַעַם לְשֵׁמוֹת עַ־צְמִיוֹת :

פֵּירוּשׁ ; יֵשׁ מִלּוֹת שֶׁהֵם לִפְעָמִים בש
בִּשְׁוָא פָּשׁוּט וְלִפְעָמִים בַּחֲטֵף כְּמוֹ מע
מַעֲשֵׂר מִכֹּל בַּחֲטֵף פַּתָּח מַעְשַׂר בְּנֵי יש
יִשְׂרָאֵל בִּשְׁוָא פָּשׁוּט וְכֵן נֶחְפְּכוּ עָלֶיהָ ב
בַּחֲטֵף סֶגוֹל בְּקַשׁ נֶחְפְּכוּ לוֹ בִּשְׁוָא פָּשׁוּט
וְכֹל אֵלֶּה הֵם עַל פִּי הַמָּסוֹרֶת וְכֵן יֵשׁ ש
שֵׁמוֹת הָעֶצֶם שֶׁקְצָתָם בְּפָשׁוּט וּקְצָתָם ב
בַּחֲטֵף כְּמוֹ יַעֲקֹב אַהֲרֹן שֶׁהֵם בַּחֲטֵף פ
פַּתָּח וְנַחְשׁוֹן יַעְזוֹר נַעְמָן אַחְאָב הֵם בִּשְׁוָא
פָּשׁוּט וְאֵין טַעַם לִשְׁמוֹת הָעַצְמִים :

INTERPRETATIO.

SVnt dictiones quædam in quibus gutturales perpetuo habent ſcheua simplex, ut eſt uocabulum abſcōſionis: unde, Et ſi cælando, cælauerint: Sic quoq; dicunt in traditione quod omne uocabulum ſpei ſit cū ſcheua: ut, ſperabo, ſperabit. &c̄. præter octo quæ à regula excipiuntur.

Sunt quoq; multa, quæ nunc ſic nunc aliter habent:
Quemadmodum ipſa in maſoreth enumerantur.
Et ſunt nomina cum hateph & quædam cum ſcheua;
Nec habent rationem nomina propria.

EXPOSITIO.

SVnt dictiones quæ aliquando habent ſcheua ſimplex & aliquando hateph: ut decimæ ab omnibus: cū hateph pathah. Decimæ filiorum Iſraël: cum ſcheua ſimplici. Et ſic uerſi ſunt ſuper eam: cū hateph ſægol. Quaſi ſtipula uerſi ſunt ſibi: cū ſcheua ſimplici. Et om̄ia iſta in declaratione maſoreth. Sic quoq; ſunt nomina ꝓpria, quorū quædā ſimpliciter, quædā cum hateph ueniūt: ut, IaKob, Ahæron, quæ habēt hateph pathah. Item Naſchon, Iazor, Naman, Ahab, quæ habent ſcheua ſimplex. Nec eſt ratio de nominibus proprijs.

השיר הי"א בדיני חטת קמץ איך הוא נחלק לשני מינים ות
והוא שיר מורכב משתי תנועות ני
ויתר ושתי תנועות ושתי תנועות ויתד
ושתי תנועות :

„ שירה בנופת צות אטית בחחטות
ימתיק בפי תלמיד כלשד דבש גם מן :
„ חנח שני חטת קמץ למיניהם
אתן לך סימן מובחק ברישומן :
„ אחד לגורלו תמיד שוא אצלו :
שני שוא אין לו אך הוא כמו אלמן
„ הוא בא לארבעה סבות ואופנים
זכר לסימנם יתן לך חשמן :

פירוש : שתי מיני חטת קמץ הן האחד הוא נקוד שוא אצל הקמץ כזה ָ ְ ות
והשני הוא קמץ זולת שוא אצלו ויש ס
קוראין לו קמץ חטוף ובא בן לארבע סב
סבות סימנם חשמ"ן פי' חוזק שו"א מעת
בה"י העי"ן כאשר הולך ומבאר :

„ חזק בבא פעם אחריו בסות טעם
דגמות לחגא גם בלו ידי אמן :

VNdecimum canticum. De iudicijs hatephkamez, quomodo scilicet diuidatur in duas species. Porrò metrũ ipsum constat duobus motibus & iambo: item duobus motibus & duobus motibus & iambo, atq; duobus motibus.

Carmen cum dulci fauo inundare faciã de hateph.
Dulcescet in ore discipuli ut massa mellis aut mãnæ.
En duæ sunt species hateph kamez:
Dabo tibi signum clarum cum annotatione earum.
Vnum pro sorte sua semper habet scheua ad latus:
Aliud scheua non habet sed est ut uidua.
Ipsum quatuor in causis seu modis uenit:
Pro memoriali in signum tibi Hasman datur.

EXPOSITIO.

DVas species habet hatephKamez: una est quod punctus scheua est iuxta Camez, ut ֳ: Secũda, est camez absq; adiuncto scheua: qđ quidã uocãt Camez hatuph, hoc est, raptũ. Venit autẽ sic iuxta quatuor cõditiones, quarũ signum est hasman: Glossa: fortitudo, scheua, makaph, quies in ain, queadmodũ seqt̃ & exponit̃.

Fortis cum uenit quãdoq; post ipsum in fine accẽtus:
Exemplũ, ad tremorẽ, etiã defecerunt manus artificis.

Declaratio.

פֵּירוּשׁ ׃ חָזָק רוֹצֶה לוֹמַר דָּגֵשׁ כְּשֶׁיָּבֹא
לִפְעָמִים אַחַר חַקָּמֵץ וְהַטַּעַם יָבֹא אַחַר
הַקָּמֵץ אָז הוּא נִקְרָא קָמֵץ חָטוּף כְּמוֹ ל
לְחָגָּא כֻּלּוֹ תְּפִלּוֹת דָּוִד מַעֲשֶׂה יְדֵי אָמָּן
כֻּלָּם הֵם קָמֵץ חָטוּף אֲבָל אִם הָיָה מוּא
מַאֲרִיךְ תַּחַת הַקָּמֵץ הָיָה קָמֵץ גָּדוֹל כְּמוֹ
לָמָּה יָמוּת כְּמוֹ שֶׁמְּבוֹאָר בְּשִׁיר שֵׁנִי ׃

„ וּשְׁוָא אֲשֶׁר הוּא נַח מָשָׁל בְּחָכְמָה קַח
קָמֵץ בְּלִי מַאֲרִיךְ יִהְיֶה לְךָ סִימָן ׃

פֵּירוּשׁ ׃ כֹּל קָמֵץ שֶׁאַחֲרָיו שְׁוָא נַח הוּא
נִקְרָא קָמֵץ חָטוּף כְּמוֹ חָכְמָה וְכֵן זָכְרָה לִי
אֱלֹהַי וְיִהְיֶה לְךָ סִימָן כְּשֶׁאֵין מַאֲרִיךְ א
אֵצֶל הַקָּמֵץ ׃ אֲבָל זָכְרָה יְרוּשָׁלַיִם הַשְּׁוָא
הוּא נָע כִּי יֵשׁ מַאֲרִיךְ אֵצֶל הַקָּמֵץ וְכֵן תּ
תִּמְצָא בְּכֹל סִפְרֵי הָאַשְׁכְּנַזִּים הַמְּדוּיָּקִים
וְלֹא כֵן בְּסִפְרֵי הַסְּפָרַדִּים ׃

„ מַקָּף אֲשֶׁר הוּא בָא עִמּוֹ בְּסוֹף תֵּיבָה
כָּל כָּל-וַיִּפְרָץ-בָּם הָיָה לְעֵד נֶאֱמָן ׃

פֵּירוּשׁ ׃ כֹּל קָמֵץ שֶׁבָּא בְּסוֹף הַתֵּיבָה ע
עִם מַקָּף הוּא קָמֵץ חָטוּף לָכֵן כֹּל כָּל א
אֲשֶׁר לוֹ מַקָּף נִקְרָא קָמֵץ חָטוּף וּב

וּבְשֶׁאֵין

DECLARATIO.

FOrtis, hoc est, dages quũ uenerit aliquãdo post Kamez, & accẽtus quoq; uenerit post Kamez, tunc uocatur kamez hatuph: ut, ad tremorẽ: Defecerũt oratiões Dauid: Opus manuũ artificis: quæ omnia habent kamez hatuph. Quod si fuerit tarditas sub Kamez, manet Kamez magnum, ut explicatum est in Cantico secundo.

Et scheua quod quiescit, pro exemplo sapientiã cape: Kamez protrahente carens, sit tibi signum.

GLOSSA.

OMne Kamez post quod uenit scheua quiescens, uocat̃ Kamezhatuph: ut sapiẽtia: Memento mei deus: Et erit tibi pro signo si non fuerit iuxta kamez retinaculũ protrahens. At hic, recordata est Hierusalem, scheua est mobile, cum Kamez retineatur. Et sic inuenies in omnibus libris germanicis correctis, Nõ aũt in hispanicis.

Makaph quod uenit cum ipso in fine dictionis: omne kol, & diuidet eos, est testis fidelis.

EXPOSITIO.

OMne Kamez in fine dictionis cũ makaph ueniẽs est ⊤ raptũ. Vñ omne Kol qđ habet makaph, uocat̃ Camez raptum,

וכשאין לו מקת הוא בחולם כמו כל צ
צפור כל בנת ובן פן יפרץ— בם חריש ב
בקח בעבור חמקת :

נחים בעיניהם בקצת עתידיהם
ישוב בוישב ויו הה— יכור נטמן :

פירוש : בקצת עתידי מנחי העין ישוב
השורק לקמץ חטות כמו מן ישוב נא
באמר עם ויו החפוך וישב הקמץ הא
האחרון הוא קמץ חטות בעבור שהמלת
מלעיל ובן בלי ויו החפוך כמו ישב— ג
בא השב— בא הקמץ הוא חטת :

ולפי היות חטת קמץ בתוך מנין
עשר תנועות הה— נקור ובסבומן :

בשאר נקדות הוא עובר עבורתו
שרת לאותיות כלן ערי תמן :

לא בן במין ראשון כי רק יסורתו
בלבר לאותיות אחעה להטעימן :

פירוש : לפי שהקמץ החטות הוא בס
בסבום ובחשבון עשר התנועות באשר ב
כתבתי בשיר שני לבן הוא בא תחת כל ת
האותיות ורוקא המין הראשון רוצת

Quod si caruerit makaph, habet holem: ut, omnis auis, omne pennatū. Sic quoq; ne forte disrūpat eos: Res cum Kamez rapto propter makaph.

Quiescentia in Ain, in quibusdam futuris:
Reuertetur sicut et reuersus est, uau radicali abscōso.

EXPOSITIO.

QVædam futura ex quiescentibus in ainpoal, mutant surec in Camez raptum: ut à reuertetur dicitur cum uau conuersiuo, & reuersus est, existēte Camez ultimo Hatuph: Nam est dictio millel. Sic quoq; citra uau conuersiuū: ut reuertatur quæso, reuertaris q̄so, Camez est hateph.

Est igitur hatephkametz in medio numeri:
Decem uocalium punctorum & in summa eorum.
Cum reliquis punctis ipsum seruitutem suam seruit:
Ministrat literis omnibus per totum.
Non sic in specie prima, cum subiectum eius:
Sint tantum literæ ahah ad bene sonandum eas.

GLOSSA.

OB id qd' Camez hatuph est in summa & numero decem uocalium, ut scripsi Cantico secundo, ideo uenit sub omnibus literis, potissimum species prima, uolo

רוֹצֶה לוֹמַר הַקָּמֵץ חָטוּף שֶׁהוּא זוּלַת ש
שְׁוָא אֲבָל הַמִּין הַשֵּׁנִי ר״ל הַחֲטַף קָמֵץ ש
שֶׁהוּא עִם הַשְּׁוָא לֹא בָא רַק תַּחַת אַחְעַה
לְהַרְחִיב מוֹצָאָן וּלְהַטְעִים אוֹתָם הֵיטֵב :

גַּם הוּא יְחִידִי לֹא יוּכַל עֲשׂוֹת מִלִּין „
אַךְ בַּד עֲמִיתוֹ יֵשׁ כֹּחַ לְהַשְׁלִימָן :
לוֹ דִין שְׁנֵי אֶחָיו פַּתַּח וְהַסֶּגוֹל „
כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בְּבֹד לָלָן וּבִמְקוֹמָן :

פֵּירוּשׁ : הַחֲטֵף קָמֵץ שֶׁהוּא עִם הַשְּׁוָא
לֹא יַעֲשֶׂה מִלָּה יְחִידִי אֲבָל בְּחֶבְרוֹ שֶׁהוּא
הַקָּמֵץ חָטוּף יֵשׁ כֹּחַ לַעֲשׂוֹתָהּ כְּמוֹ בַּל־
תָּם דֶּרֶךְ וְהַכְּלַל כִּי לַחֲטֵף קָמֵץ שֶׁהִיא
הַקָּמֵץ עִם הַשְּׁוָא יֵשׁ כֹּל דִּינֵי אֶחָיו ש
שֶׁהֵם הַחֲטַף פַּתַּח וְהַחֲטֵף סֶגוֹל כַּאֲשֶׁר י
יִתְבָּאֵר בְּשִׁיר שֶׁאַחַר זֶה :

הַשִּׁיר חַ״ב הַחֲטֵף פַּתַּח וַחֲטֵף סג
סֶגוֹל וְהַחֲטֵף קָמֵץ הַנִּסְוֹר ע
עִם הַשְּׁוָא : וְהוּא שִׁיר מוּרְכָּב מִיָּתֵר ו
וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת עַל מ
מִשְׁקַל אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ וְכוּ׳ :

בשיר

uolo dicere, Kamezhatuph quod est absq; scheua: sed species secunda, hoc est, hateph kamez, quod habet scheua, non uenit nisi sub literis gutturalibus, ad dilatãdum prolationem earum, & manifestiorem earum expressionem.

Nec ipsum solum facere potest dictiones:
Sed in socio suo est uirtus constituendi eas.
Est quidem sibi iudicium duorum fratrum suorum pathah & sægol.
Vt declarabo in regulis & locis suis.

G L O S S A.

HAtephkamez, qđ scilicet habet scheua non cõstituit ullam dictionem, sed socio suo, nẽpe Camezhatuph, est uirtus id faciendi: ut, omnis perfecta uia. Regula: Omni hatephkamez (quod est Camez cum scheua) competũt iudicia fratrũ suorum, qui sunt hatephpathah & hateph sægol, ut declarabitur in cantico sequenti.

CAnticum 12. hatephpathah, hatephsægol & hatephcamez punctantur cũ scheua. Et constat carmen ipsum iãbo & duobus motibus, & iterũ iambo & duobus motib⁹ iuxta põderationẽ: Domin⁹ seculi q rex &c.

„בשיר אפתח   ברין פתח :
וסגול ב—   חטופיהם :
„ובן שמץ   חטת קמץ
והם באשר   שוא להם :
„והנסמן   באות חשמן
בבר בלו   בלליהם :
„אני אגלת   שלש אלה
ברתיהם   ורינייהם :

פירוש : שמץ חטת קמץ חלק ממ
ממנו והוא הקמץ אשר נקור בשוא א
אצלו כי אותו אשר הוא בלתי שואס
סימנו חשמן בבר בארתי כל ריניו ב
בשיר שלפני זה ובבן אבאר כל של
שלשת מיני החטפין שהם החטת ק
קמץ והחטת פתח והחטת סגול :

מקומותם   למושבותם
ותחנותם   באחעת הם :
ולא תאות   אליהם אות
לבר פתח   בכפליהם :
במו צללי   וגם גללי
וריבבות   ברומיהם :

Carmine aperiam iudicium pathah,
Et ſægol cum hatephin eorum.
Sic quoq; reiectum hatephkamez:
Hæc ſunt quæ ſcheua habent ſecum.
Quæ autem ſignantur in ſigno haſman:
Iam conſummatæ ſunt regulæ eorum.
Tria igitur illa ego reuelabo,
Cum iudicijs & legibus ſuis.

EXPOSITIO.

REiectio hateph kamez, quod ſcilicet diuiſũ eſt ab eo: & eſt Kamez quod pũctatur cum ſcheua ad latus ſuum. Nam illud qđ eſt ſine ſcheua (à quo hoc diſtinguitur) habens pro ſigno haſman, iam explicaui cum omnibus iudicijs ſuis in cantico præcedenti. Nunc uero explanabo omnes tres ſpecies hateph, quæ ſcilicet ſunt hatephKamez & hatephpathah &c̃.

Locus eorum in quo ponantur:
Et manſio eorum in gutturalibus eſt.
Nec congruit ad ea litera ulla:
Niſi pathah in duplicatis.
Vt umbræ, atq; ſtercora,
Et myriades, & ſimilia eis.

וְהַגַּעְיָא לְדַ֫ רַאֲיָה „
בְּכָל אֵלֶּה וְרֵעֵיהֶם ׃
בְּתֵא רַעַת בְּנוֹגַעַת „
בְּמֵם בִּשְׁוָא וְעֵינֵיהֶם ׃
בְּהַמְּרַבְּרִים וְהַמְּסַפְּרִים „
אֲבָל לֹא כֵן יְחִידֵיהֶם ׃
וַיֵּיצְ זָרִים וְנִזְפָּרִים „
בְּמַסּוֹרֶת פִּרְטֵיהֶם ׃

פֵּירוּשׁ ׃ עִקַּר מוֹשַׁב הַשְּׁלֹשָׁה הַטִּיפִין תַּחַת אַהֲעָ״ח וְלֹא יָבֹאוּ תַּחַת שְׁאָר אוֹתִיּוֹת לְבַד לִפְעָמִים יָבֹא חֲטַף פַּתָּח תַּחַת בִּלְתֵּי הָאוֹתִיּוֹת ר״ל בְּשֶׁשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ וְהָרִאשׁוֹנָה בִּשְׁוָא מְשִׂימִים פַּתָּח אֶצְלוֹ כְּמוֹ גִּלְלֵי צִלְלֵי וְרִבֲבוֹת וְרוֹמֵיהֶם רַבִּים וְכֵן בְּשֶׁיָּבֹא גַּעְיָא תַּחַת הֵ״י פְּתוּחָה שֶׁלִּפְנֵי מֵם שְׁוָאִית כְּמוֹ הַמְּרַבְּרִים הַמְ הַמְּסַפְּרִים אֲבָל לֹא יָבֹא כֵן בִּלְשׁוֹן יָחִיד כְּמוֹ הַמְּרַבֵּר הַמְּסַפֵּר וְזֶהוּ מָה שֶׁאוֹמֵר בְ בְּמֵם בִּשְׁוָא וְעֵינֵיהֶם רוֹצֶה לוֹמַר כְּשׁ כְּשֶׁגַּם עַיִ״ן הַפֹּעַל בִּשְׁוָא ׃

Mugitus quoq; tibi pro exemplo erit,
In omnibus istis sodalibusq́; eorum.
Dum He demonstratiua accedit,
Ad mem scheuatum atq; ain.
Vt, ipsi loquentes, & ipsi sepelientes:
At non sic singularia eorum.
Sunt etiam excepta, & tractantur,
In masoreth particulatim.

INTERPRETATIO.

FVndus in quem ponuntur Hatephin, est sub gutturalibus, nec ueniũt sub alijs literis, nisi quod aliquãdo hateph pathah uenit sub duplicibus literis, uolo dicere, quando duæ litere sunt similes, una mox sequens aliam & prima habet scheua, solent ponere iuxta ipsum pathah: ut, stercora, umbræ, & decem milia, atque similia multa. Idem sentiendum, quando mugitus est sub he pathato præcedente scheuatum mem: ut, loquentes, sepelientes: Id tamen non accidit numero singulari: ut, loquens, enumerans. Et hoc est quod dico: cũ mem habẽte scheua & ain eorum: hoc est, quando ain poal etiam habet scheua.

פֶּרֶק שִׁירָה

„ וַיּוֹסֵר בְּרֹאשׁ יֶתֶר
בְּעֵת שׁוּרֶק בְּהֱוָיֳתָם :
„ כְּמוֹ וְזָהָב וְכֵן וְקָרַב
וְלֹא בְּבְגַד בְּפַתֵּיהֶם :
„ וּבְבִרְכָה וְגַם בְּבָה
בְּאוֹכֶל כָּל לְשׁוֹנֵיהֶם :

פֵּירוּשׁ

יָדוּעַ בִּמְלֶאכֶת הַשִּׁיר שֶׁנִּקְרָא יֶתֶר כָּל מ
מִלָּה שֶׁרֹאשָׁהּ שְׁוָא וּתְנוּעָה אַחַת אַחֲרָיו
כְּמוֹ שָׁמוֹר זָכוֹר וְדוֹמֵיהֶם וּבְשֶׁיָּבֹא וָיו ב
בְּשׁוּרֶק בְּרֹאשָׁם אָז יָבֹא פַּתַּח אֵצֶל הַשְּׁוָא
כְּמוֹ וְזָהָב הָאָרֶץ וְקָרַב לִבּוֹ אֲבָל לֹא יָבֹא
כֵּן עִם בְּגַד כְּפַת כְּמוֹ וּבְנֵי וּדְבַר וּבְרוּם
וְדוֹמֵיהֶם. וְכֹל לְשׁוֹן בְּרָכָה כְּשֶׁהַטַּעַם ת
תַּחַת הַבֵּית הָרֵישׁ הִיא בְּחַטֵּת פַּתַּח כְּמוֹ
וַאֲבָרְכָה וְהִתְבָּרֲכוּ וְדוֹמֵיהֶם : וְכֵן בּ
כָּל לְשׁוֹן אֲכִילָה כְּשֶׁהַטַּעַם בְּלַמֶּד הַכַּת
הִיא בְּחַטֵּת פַּתַּח כְּמוֹ תֹּאכַלְנָה וְדוֹמֵיהֶם
וְיֵשׁ שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַכְּלָל כַּמְבוֹאָר בְּמ
בְּמָסוֹרֶת רַבִּי אַהֲרֹן ב״ץ שֶׁאָנוּ סוֹמְכִים
עַל קְרִיאָתוֹ :

Et fundatur in capite iambi:
Tempore quo surec est in uauin eorum.
Vt, & aurum: & sic, & medium:
Non autem in bgad Kphath fit.
In benedictione autem & fletu:
In comestione omnibusq; deriuatis eorum.

GLOSSA.

COnstat ex opere uersificatorio quod iambus uocatur omnis dictio quæ à capite habet scheua & motum seu uocem unam post se: ut, custodi, recordare, & similia. Quādo uero uau cum surec uenit ad caput ipsarū, tūc pathah quoq; ad scheua accedit: ut, Et aurū terræ: Et medium cordis eius. At cum literis bgad Kphath nō ita uenit: ut, Et filij: & uerbū: & Cherub, atq; similia. Omne etiam uocabulū benedictionis, quando accentū habet sub beth, res habet hateph pathah: ut, Et benedixi, & benedicentur, & similia. Sic uocabulum comedendi quando accentum habet in lamed, Caph pūctatur cum hatephpathah: ut, comedent, & similia. Sunt etiam quæ excipiuntur à regula, ut declaratur in masoreth Rabi Ahæron sacerdotis iusti, ut nos nitamur super lectionem eius.

„ ולא נוגש ׳ לשם רגש
ושלום אין במחניהם :
„ ונצרבים למאריבים
לחמלבים שביניהם :
„ ונרצפים שני חטפין
בלי נמצא למיניהם :
„ וגם חשוא כלל לא בא
פניהם אך לאחריהם :

פירוש ; לעולם לא יבא רגש אחריהם
לא רגש קל ולא חזק ותמיד צריך מוא
מאריך שהוא מתג תחת חמלבים ר״ל
התנועות שלפניהם כמו יעמור יחסור י
יאסות ורומיהם ולא יבואו שני חטפין
רצופין זה אחר זה גם לא יבא שוא פש
פשוט לא לפני חטת אך לאחריהם ;

„ ולא באים ונמצאים
בנח נראים בסופיהם :
„ והטעמים בלי קמים
לעולמים בתחתיהם :
„ ולא יכשר ואי אפשר
עשות מלה בחר מהם

Non appropinquat illuc dages:
Et quies non est ubi ponuntur ipsa.
Coguntur quoq; ad tardantes:
Ad reges quietantes ea.
Item iuncta duo Hatephin:
Non inuenitur in speciebus suis.
Scheua quoq; regulare non uenit,
Ab ante, sed à parte post tantum.

INTERPRETATIO.

NVnquam uenit dages post ista ha- 1
teph, non dages leue neq; forte: &
semper necessaria est mora, quæ est retina- 2
culũ sub regibus, uolo dicere, motionibus
seu uocalibus quæ præcedunt ipsa: ut, sta-
bit, deficiet, addet, & similia. Nec ueniunt 3
unquam duo huiusmodi hateph coniun-
cta, unum sequens aliud. Quinetiam non 4
uenit unquam scheua simplex ante hate-
phin, sed bene post.

Nec ueniunt aut inueniuntur:
In quiete apparentia in calceq; eorum.
Sed nec accentus eriguntur:
In æternum sub ipsis.
Neq; decet imò impossibile est,
Constituere dictionem cum uno ex eis.

„ וחדינים   בבר נמנים
בשיר ששי   שלשתיהם :

כל זה מבואר ובבר שלשת חדינים הללו בשיר הששי שהוא שיר השוא החשוט כי דין אחר לחם בזה :

השיר הי״ג בבאור המקומות אשר ישרת בחן החטת סגול ולא חחטת פתח : והוא שיר מורכב משתי תנועות ויתר וב׳ תנועות עם השיר הוא רס שזהו שיר חרוזי ושמי בקרבו :

„ אורך נתיב חטת סגול   ומעללו
איה מכון שבתו ומקום מנוחתו :
„ לרוב בפא אלת אוח   למושב לו
מקור בבלב גם צווי   באחרותו :

פירוש : על הרוב מושב החטת סגול הוא בבחי פא אלת במו במקור עם בבלב וזולתו ובן בצווי ליחיד במו אם אסות באסות באסות לאסות ורומיהם :

Iudicia autem iam ſunt enumerata,
In cantico ſexto de tribus ipſis.

Totum iſtud clarum eſt, quin & trium ipſorum iudicia iam explicata ſunt in cantico 6. quod tam & ſi p̃tineat ad ſcheua ſimplex, eſt tamen idem iudicium utrinq;.

DEcimumtertium Canticum. De explicatione locorum in quibus ſeruit hatephſægol & non hatephpathah. Et componit̃ carmen ipſum ex duobus motibus & iambo, & ex duobus motibus iuxta menſuram cantici 11. niſi quod iſtud canticum eſt rhythmicum & nomen meum intra ipſum.

Docebo te ſemitam hatephſægol & actus eius:
Vbi ſit ſeſſio eius & locus quietis eius.
Plerunq; in pe aleph cupit ſedere:
Infinit. in Caleb, ſic imperat. in ſingul.

EXPOSITIO.

VT in plurimum ſedere ſolet hatephſægol in quieſcẽtibus pe aleph: ut in infinitiuo cum literis Caleb & alijs ab eis: ſic in imp̃atiuo ſingulari: ut collige, in colligendo, cum colligeret, ad colligendum, & ſimilia.

Iænath

פרק שירה

„ יאנת בסגול אז הוא בא בפא פעלו
עבר בנפעל גם הפעיל ברגמתו :
„ היה מקום חירק סגול והוא אצלו
אך אם שוא אחריו הוא י— רחה אותו :

פירוש : כשתאיתן בסגול פא הפעל בחטת סגול כמו אאסות יאסות וכו׳ וכן בשאר אותיות הגרון כמו אעמור אעבור : אבל כשתאיתן בפתח פא הפעל בת בחטת פתח כמו יעמור יעבור ורומ ורומיהם וכן בעוברי נפעל והפעיל ה הוא וחנון בסגול להרחיב על אחעה ופא הפעל בחטת סגול כמו נאבל נעבר נחשב וכן ההפעיל האביל האביר אבל אם יבא שוא אחר אות הגרון אז ירחה השוא את החטת סגול ויבוא במקומו סגול או ש שוא פשוט כמו נערמו מים נחפכה ל לזרים ובשוא כמו בקש נחפכו לו וכן ב בעתירי הסל ויאשמו ורומיהן :

„ ובהא בבחי העין בהפעילו
עבר בבנוייו ומעט בזולתו :

Iænath cum ſægol, tunc uenit & pepoal eius:
Præteritum paſſiuum, etiam hiphil ad exemplũ eius.
Eſt loco hirec ſægol, & eſt iuxta ipſum:
Sed ſi ſcheua poſt ipſum, extrudit illud.

DECLARATIO.

QVando æthan habet ſægol, pepoal habet hatephſægol: ut, addã, addet, &c. Idem in reliquis literis gutturalibus: ut ſtabo, ſeruiam. Sed quãdo æthan habet pathah, pepoal quoque habet pathah: ut, ſtabit, transibit, & ſimilia. Sic in præteritis niphal & hiphil he & nun habent ſægol, quo dilatatio fiat gutturalibus, & pepoal habet hatephſægol: ut, comeſtus eſt, miniſtratum eſt, computatus eſt. Sic hiphil: cibauit, traduxit. Quod ſi ſcheua ueniat poſt literam gutturalem, excludit ſcheua ipſum hatephſægol, uenitq; loco eius ſægol aut ſcheua ſimplex: ut, Aceruatæ ſunt aquæ: Verſa eſt ad extraneos. Et cum ſcheua, ut: Quaſi ſtipula uerſi ſunt ei. Sic in futuris Kal: Et peccauerunt: & ſimilia,

Et cum he in quieſcentibus ain in hiphil:
Præteritum cum affixis & raro ſine eis.

Expoſitio.

פירוש : גם בחי הפעיל מנחי העי"ן וב
בשיבא העבר בבנויו כמו הביאר הבאבי
רכו וכן השיבבי הכיבני הציקתבי הס
הסיתך המיתך המיתו ולפעמים זולת
בנוי כמו הטיבות כי היה הקיצותי כי
ה השיבות מהרון ורומיהם מעטים :

„ חנת אמונה גם לשנא אמות בלו
גם שם אשר אלת תבא בראשיתו :
„ לא י— היה בלבר עת בא במשקלו
רומה לפעול או פעיל נקרתו :

כל זה במעט מבואר ופירוש רומה לפ
לפעול או פעיל כמו אנוש ארום אויל
ורומיהם לבן מלת אשר היא בחטת פת
פתח כי אינו ממשקל פעול ופעיל :

„ ובשם אשר ראשו מתחיל אלי ואלו
בן י— היה חטת סגול תנועתו :
„ יצא אבי ואחי כי הם סגולים לו
אבן שמי אליהו בזרותו :

פירוש : אלי ואלו כמו אליעזר אלימלך
אלישע אליצור אליהוא ורומיהם : ובן

EXPOSITIO.

Etiam in He Hiphil de quiescentibus in Ain (ponit ∴) quando uenit præteritum cum affixis: ut, adduxit te, adduxit me, &c. Sic reduxit me, parauit me, afflixisti me, incitauit te, interfecit te, occidit eũ: & aliquando absq; affixione: ut, Benefecisti quia fuit: Euigilaui quia dominus: Auertisti à furore: & similia pauca.

Ecce ueritas etiam uocabulum uere totum:
Etiam nomen in cuius initio uenit aleph.
Non erit nisi dum uenit in forma sua,
Similis pæol uel pæil punctatio eius.

Totum istud ferè clarum est. Glossa huius: Similis pæol uel pæil: ut, homo, Aedomæ⁹, stult⁹, et similia. Idcirco dictio æscher habet hatephpathah, quia non est de forma seu põdere pæol uel pęil, licet ab aleph incipiat.

Et in nomine cuius caput incipit ab æli uel ælo:
Sic erit hatephsægol punctatio eius.
Excipitur æsi & æhi quia sunt appropriata sibi.
Vtiq; nomen meum Elijahu extraneum eis.

INTERPRETATIO.

AEli & ælo: ut, Aeliæzer, Aelimælæch Aelisæus, Aelizur, ælihu, & similia.

Sic

פרק שירה

ובן בחולם אלו כמו אלוה אלהים אלהיו אלוהיך וכו׳ כולם בחס אבל המתחילים אבי ואחי כמו אבימלך אביגדור אבינרב ורומיהם ובן אחיטוב אחירע אחימלך א אחינועם כולם בחטת פתח חוץ משמי אליהו הוא זר ויוצא מן הכלל כי הוא ב בצרי וחיה ראוי להיות בחטת סגול אל אליהו :

„ בחור הלא תראה שיר זה ומעללו
כי שיר חרוזי הוא עשה בתבניתו :

פירוש : המשוררים קראו לשיר שיש לו חרוז מיוחד בסות הדלת וחרוז אחר בסות הסגור בשיר הזה שיר חרוזי :

סליק פרק שירה :

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0116-3

Sic cum holē ælo: ut, Deus, dij, deus eius, &c. Quæ omnia habent hatephsægol. Sed incipiētia ab æbi & æhi, ut: Abimælæch, Abigadur, Abinadab, & eis similia: Sic, Ahitob, Ahira, Ahimælæch, Ahinoam: omnia cum hatephpatah, excepto nomine meo Elijahu, quod extraneum est, & excipitur à regula, quia habet zere, tam & si hateph sægol habere deberet, Aelijahu.

Iuuenis an non uides canticum hoc & artem eius. Nam carmen rhythmicum est, corformitate factum.

EXPOSITIO.

Modulatores carminum uocant id schir quod habet proprium rhythmum in fine semiuersus, & rhythmum aliū in fine totius uersus, ut est carmen istud, carmen per rhythmum dispositum.

Nota. De chateph camez ubi locum habeat, omittit.

FINIT CAPITVLVM CANTICI.

פֶּרֶק הַמִּינִים

אמר אֵלִיָּהוּ הַמְחַבֵּר כְּבָר בֵּאַרְתִּי ב בְּסֵפֶר הַבָּחוּר דֶּרֶךְ הִשְׁתַּנּוּת נְקֻדּוֹת הַשֵּׁמוֹ׳
וּקְרִיאָתָם בִּכְלָל וְלֹא הִבְדַּלְתִּי בֵּין הַשׁ
הַשֵּׁמוֹת לְמִינֵיהֶם לְפִי שֶׁדֶּרֶךְ אֶחָד לְכָל
הַמִּינִים בְּהִשְׁתַּנּוּת נְקֻדָּתָם לָכֵן בָּאתִי בַּפּ
בַּפֶּרֶק הַזֶּה לְהוֹדִיעֲךָ מִסְפַּר מִינֵי הַשֵּׁמוֹת
וְלֹא עָלְתָה הַסְכָּמָה מוּחְלֶטֶת בֵּין הַמ
הַמְדַקְדְּקִים בְּמִסְפָּרָם כִּי יֵשׁ מִי שֶׁמֵּיקֵל
יוֹתֵר מִדַּאי וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּחֲמִיר יוֹתֵר מִדַּאי
וּבָאתִי אֲנִי וְהֶעֱמַדְתִּים עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
כִּי הֵם עִקְּרֵי מִינֵי הַשֵּׁמוֹת כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר
׃ הַמִּין הָרִאשׁוֹן שֵׁם הָעֶצֶם ׃ הַשֵּׁנִי ש
שֵׁם הַפֹּעַל ׃ הַשְּׁלִישִׁי שֵׁם דָּבָר ׃ הָרְבִיעִי
שֵׁם הַתֹּאַר ׃ ה״ שֵׁם מִתְגַּבֵּר ׃ ו׳ שֵׁם מְצֻטֶּרֶת
ז״ שֵׁם הַמִּקְרֶה ׃ ח״ שֵׁם הַיַּחַס ׃ ט׳ שֵׁם הַכְּלַל
י׳ שֵׁם הַמִּין ׃ י״א שֵׁם נִבְרַת ׃ י״ב שֵׁם מְשֻׁתָּף
׃ י״ג שֵׁם הַמִּסְפָּר ׃ וְעַתָּה אֲבָאֲרֵם אֶחָד אֶחָ׳

CAPITVLVM SPECIERVM.

PRAEFATIO.

DIcit Elias autor. Iam explicaui in libro electo modũ mutandi puncta nominum atq; lectionem eorum in cõmuni, non distinguẽdo inter nomina iuxta species suas, ob id qđ unus sit modus omnibus speciebus in mutandis punctis. Venio igitur in cap. isto ut ostendam tibi numerũ specierum quæ sunt in nominibus, tam & si inter grammaticos nõ conueniat de numero earum, statuendo summam aliquam certam & absolutam. Nam sunt qui plus æquo extenuãt, & rursus alij qui plus debito exaggerant. Accessi igitur ego, & posui eas ad numerum 13. quæ sunt distinctæ species nominum, quemadmodum declarabo. Prima species, nomẽ propriũ. Secunda, nomen uerbale. Tertia, nomen rei. Quarta, nomen formæ. Quinta, nomẽ se fortificans. Sexta, nomẽ relatiuũ. Sept. nomẽ accidẽtale. Octaua, nomẽ gentile. Nona, nomẽ cõmune. Decima, nomẽ specificũ. Vndec. nomẽ synonymũ. Duod. nomẽ æquiuocum. Decimũter. nomẽ numerale. Nunc itaq; explicabo ea sigillatim.

המין הראשון

שם העצם והוא הנופל על פ
פרטי המין הא
האנושי אם זכר אם נקבה כמו משה ו
ואהרון ומרים ודומיהם ובכלל זה שמ
שמות העירות והארצות וההרים והנ
והנהרות והימים והמדברות ודומיהם כ
כמו עיר ציון ארץ צרפת הר סיני נהר פ
פרת ים כנרת מדבר פארן ודומיהם :
ודע כי בארבעה דברים נבדל שם העצם
משאר מיני השמות וסימנם סר״בי פר
פירוש סמיכות רבוי בנוי ידיעה : סמ
סמיכות רוצה לומר שלא יסמך לאחר
כמו שתאמר מלך מצרים לא תוכל ל
לומר משה מצרים : רבוי רוצה לומר
שלא יתרבה לומר אברהמים יצחקים ו
ודומיהם : בנוי רוצה לומר שלא יבא
בו בנוי לומר אברהמך יצחקך ודו
ודומיהם : ידיעה פירוש שלא ת
תבא בו הא הידיעה לומר האברהם ה
המשה ודומיהם :

ועוד

SPECIES PRIMA.

NOmen per se seu propriū, & est qd' cadit in indiuidua speciei humanæ, siue sit masculus siue fœmina: ut, Moschæ, Aharon et Miriam, & similia. Et cōprehenduntur hic nomina ciuitatum, terrarum, montium fluuiorum, marium, solitudinū, & similium: ut ciuitas Sion, terra Galilææ, mons Sinai, fluuius Eufratis, mare Cinæræth, solitudo Pharan, & similia. Et nota quod in quatuor rebus distinguit seu differt nomē proprium à reliquis nominum speciebus, & signum earum est Sarchi: expositio: constructio, pluralitas, affixio, demonstratio. Cōstructio, uolo dicere, quod non habet regimen cū alio nomine: ut, dices quidem, Rex Aegypti, non autē poteris dicere, Mosches ægypti. Pluralitas, hoc est, non plurificantur, dicendo Abrahamim, ijzhakim, & similia. Affixio, hoc est, non uenit cum ipso affixum, ut dicere possis, Abraham tuus, ijzhac tuus, & similia. Demonstratio, hoc est, nō uenit cum ipso He indicatiuum, ad dicendum ipse Abraam, ipse Mosches, & similia.

ועוד הוא נבדל משם התאר ושם הפ
הפועל בדבר אחר והוא שלא נגזר ממ
ממנו פעלה כי מאלה השנים נגזר פ
פעלה כמו מן חכם שהוא שם תאר נ
נאמר חכמות חכמותי וכולי : ומן
דבר שהוא שם פעל נומר דברת דבר
דברתי וכולי ולא נומר מן אברהם אב
אברהמות אברהמותי וכולי :

המין השני

שם הפעל והוא שם אשר נ
נגזר מן פעל מה
כמו מן פקד וזכר נומר פקרון זכרון א
או זכר ודומיהם מהשמות : אבן
תדע כי רוב שמות הפועל הם בתוספת
אחת מהאותיות האמנתי כמו מן שכן ו
ואכל נאמר משכן מאכל ודומיהם כמו
שבארתי בספר הבחור במאמר שלישי
בעקר יב : ועוד תדע כי מכל פעל נגזר
שם את כי לא נמצאהו במקרא כמו ש
שמצינו בתלמוד למאות ולאלפים כמ
כמו מציאה משיבה לקיחה מיתה :

Differt & adhuc istud à nomine formali & nomine uerbali alia ex re, nempe quod non deriuatur ab ipso operatio quemadmodum ab istis separatur actio quædam: ut à sapiens, quod est nomen uerbale, dicimus sapuisti, sapui, &c. Et à uerbo, qd' est nomē operationis, dicitur loquutus es, loquutus sum, &c. Non autem sic dicitur ab Abraham, Abrahamasti, & reliqua.

SPECIES SECVNDA.

NOmen uerbale, est nomē quod deriuatur à uerbo aliquo: ut à cōmendauit & recordatus est, dicitur, depositum, memoriale seu memoria, & similia de nominibus. Scias tamen quod multa nomina actionis habent additionem unius literarum hæmanthi: ut de habitauit & comedit dicitur, habitaculum, cibus, & similia, secundū quod declaraui in libro electo, oratione tertia, elemento duodecimo. Scias præterea quod ab omni uerbo deriuari potest nomen, etiam si in Biblijs ipsum nō inueniat, iuxta quod inuenimus in Thalmud in centuplo, & millecuplo: Exemplū: Inuentio, protractio, acceptio, interfectio.

וְרֻבָּם עִם הֵא נְקֵבָה וּבִמְעַט הֵם נִבְנָסִים
בְּמִין שֵׁם הַמִּקְרֶה כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בְּמִינוֹ
וּבִכְלַל הַמִּין הַזֶּה הֵם הַשֵּׁמוֹת :
אֲשֶׁר נִגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל כְּמוֹ מִן רֶשַׁע נ
נֶאֱמַר אִם רָשַׁעְתִּי אַלְלַי לִי וּמִן בַּעַר וּב
וְכֶסֶל נֶאֱמַר וּבְאַחַת יִבְעֲרוּ וְיִכְסְלוּ ירמ
ירמיה י׳ וְדוֹמֵיהֶם : אָכֵן בַּעֲבוּר מְ
מִעוּט מְצִיאוּת הַשֵּׁמוֹת הָאֵלֶּה אֵינָן כְּדַי
לְהִקָּרֵא בְּמִין מְיוּחָד אַךְ עַל שֵׁם אָחִיו ה
הַנִּגְזַר מִן הַפֹּעַל יִקָּרֵא : וְעוֹד מִי יֵלֵךְ
לָנוּ לְבַקֵּשׁ בְּכָל הַמִּקְרָא לִרְאוֹת אִם נִמ
נִמְצָא מִמֶּנּוּ פֹּעַל אוֹ לֹא וְהַמָּשָׁל כְּמוֹ ע
עַיִן אוֹזֶן יַד אוֹהֶל קָרְאוּ לָאֵלֶּה שֵׁמוֹת ש
שֶׁנִּגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל בַּעֲבוּר שֶׁבָּאִים מֵהֶם
פְּעָלִים בַּמִּקְרָא כְּמוֹ הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם ד
דברים לב׳ : וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי איכה
ג׳ : וַיֶּאֱהַל עַד סְדוֹם ראשית י״ג :
וּמִי יַגִּיד לָנוּ כָּל אֵלֶּה : לָכֵן נִר
נִרְאָה לִי שֶׁטּוֹב לִקְרֹא אוֹתָם שֵׁם דָּבָר ב
בִּסְתָם כְּמוֹ שֶׁאֲבָאֵר בְּמִין שֶׁאַחַר זֶה כְּדֵי
שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ הַתַּלְמִידִים לִידֵי מְבוּכָה :

Multa autem eorum habent He fœmini-num,& ferè colliguntur ad ſpeciem nomi-nis accidentalis,ut declarabo in ſpecie ſua. Communiter autem ſpecies iſta habet no-mina unde deriuãtur uerba:ut ab impieta-te dicitur: *Si impius fui, uæ mihi*. Et à fa-tuo & ſtulticia dicit͛: Et ſemel infatuabun-tur & ſtulteſcent: Ier. 10. & ſimilia. Verum quoniã raro inueniuntur nomina iſta, nõ eſt neceſſe quod ad propriam conuocent͂ ſpeciem:ſed denominabuntur iuxta nomẽ fratris ſui qui naſcitur ex uerbo. Præterea quis ibit nobis ad inueſtigandũ in tota Bi-blia,& ad uidendum utrum inueniatur ab ipſo uerbum nec ne:ut, Oculus,auris, ma-nus, tabernaculum: hæc inquam uocant nomina unde deriuantur uerba, quando-quidem ab eis ueniant uerba in Biblijs: ut, auriſate cœli: Deuterononmij trigeſimoſe cundo. Et manu iecerunt lapidem in me: Thren. tertio. Et tabernaculum fixit uſque ad Sedom: Geñ. decimotertio.. Et quis in-dicabit nobis omnia iſta? Propterea uide-tur mihi bonum, ea uocari nomẽ rei in oc culto,ut declarabo in ſpecie ſequenti,ne ſci licet diſcipuli incidant in perplexitatem.

וְיֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁנִּגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל שֶׁהֵם מ
מוֹרִים עַל הֵפֶךְ הַפְּעֻלָּה כְּמוֹ מִן רֶשֶׁן ו
וְרִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ במדבר ד׳ : וּמִן ס
סָעִית מְסַעֵף פֻּארָה ישעיה י״א : וּמִן ש
שֹׁרֶשׁ תְּבוּאָתִי תְּשָׁרֵשׁ איוב ל״א וְרוֹמֵיהֶם
וְלֹא נִמְצָא כָּזֶה בִּשְׁאַר פְּעָלִים כַּאֲשֶׁר ב
בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמָ׳ א בְּעִקַּר ט :

הַמִּין הַשְּׁלִישִׁי

שֵׁם דָּבָר וְהוּא כָּל שֵׁם אֲשֶׁר לֹא
נִגְזַר מִמֶּנּוּ פֹּעַל וְגַם ה
הַפֹּעַל לֹא נִגְזַר מִמֶּנּוּ כְּמוֹ אֶרֶץ שָׁמַיִם ע
עֵץ אֶבֶן רֶשֶׁא יֶרֶק בָּשָׂר יַיִן רֹאשׁ רֶגֶל ש
שׁוֹר סוּס וַחֲמוֹר וְאַף כִּי יֵשׁ מְעַטִים שׁנ
שֶׁנִּגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִין
שֶׁלְּפָנַי זֶה מִכָּל מָקוֹם אֵין לָנוּ רְשׁוּת לה
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא בְּאוֹתָם הַנִּמְצָאִים בַּפָּסוּק
וְלֹא לְבָרְאוֹת מִלִּבֵּנוּ פְּעָלִים מֵהַשֵּׁמוֹת א
אֲשֶׁר לֹא נִגְזַר מֵהֶן פֹּעַל בַּפָּסוּק כְּמוֹ ש
שֶׁעָשׂוּ קְצַת הַפַּיְטָנִים וּבְרֹאשָׁם הַקָּלִירִי
שֶׁהוּא הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת כָּאֵלֶּה בְּפִיּוּטָיו וה
וְהֵם כְּנֶגֶד הַדִּקְדּוּק אבל

Sunt etiã nomina à quibus fiunt uerba significantia contrarium actionis: ut à cinis: Et excinerabunt altare. Num. 4. Et de ramus: Deramificans seu præcidens frondẽ: Isa. undecimo. Et de radix: Prouentum meum eradicet: Iiob trigesimoprimo, & similia. Nec inuenitur tale quid in reliquis uerbis, ut declaraui in libro electo, oratione prima, elemento nono.

SPECIES TERTIA.

NOmen rei est omne nomen quod nõ deriuatur à uerbo, nec uerbum deriuatur ab ipso: ut, terra, cœlum, lignum, lapis, herba, olus, caro, uinum, caput, pes, bos, equus & asinus: tam & si paucula sint à quibus deriuatur uerbum, ut iam scripsi in præcedenti specie. Omnino autem non licet nobis eis abuti ad uotum, nisi in scriptura inueniantur. Nec fingere nobis ex corde nostro licet uerba à quibuslibet nominibus, à quibus in scriptura non inueniuntur uerba abstracta, ut quidam poëtæ fecerunt, præsertim Kalirus, qui in Poëtria sua talibus abundat: sunt enim huiusmodi contra Grammaticam.

אבל יש לנו רשות לבנות מהפעלים ה
הנגזרים מהשמות כל הבנין אשר נמ
במצא בו הפעל ההוא ׃ והמשל מא
מאחר שמצאנו ויאחל עד סרום שהוא
מהבנין הקל נוכל לבנות ממנו כל ה
הבנין הקל ולומר אחל אחלת אחלתי ו
ובולי ׃ וכן מאחר שמצאנו מן ש
שלג תשלג בצלמון תלים ס״ח שהוא מ
מבנין הפעיל נוכל לבנות עליו כל בנ
בנין הפעיל ולומר השליג השלגת הש
השלגתי ובולי ׃ וכל זה בארתי ה
היטב בספר הבחור במאמר שני בעקר
יג״ ׃ ודע כי רוב המין הזה שהוא
שם דבר לא יבואו כי אם בלשון יחיד ו
ורבים אבל בלשון יחידה ורבות לא יב
יבואו כי אם מתי מספר כאשר יתבאר ב
בפרק המדות ׃

המין הרביעי

שם תאר והוא שם הנופל על ע
עצם מה והעצם ההו׳
מתאר מאחר מהשמות המקריים אשר

Licitum quidem nobis est formare à talibus uerbis, quæ à nominibus deriuata sunt, totam coniugationem in qua inuenitur uerbum illud. Exemplum: Posteaquam inuenimus: Et tentorium fixit usque Sedomam, quod est de coniugatione kal, possumus formare ab eo totam coniugationem kal, & dicere: Tentorium fixit, fixistis, fixi, &c̄. Similiter posteaquam inuenimus à nix: Dealbabit in Salmon psal. 68. quod est de coniugat. hiphil, possumus cōiugare ab eo totam coniugationem hiphil & dicere: Dealbauit, dealbasti, dealbaui, &c̄. Proinde totum istud bene declaraui in libro electo, oratione secunda, elemento 13. Scias etiam quod multa huius speciei nomina, quæ sunt nomina rerum, non ueniunt nisi singulariter & pluraliter in masc. genere, nō autem in fœminino genere nisi pauca numero, ut explicabitur in cap. proprietatum.

SPECIES QVARTA.

NOmen formæ est nomē cadēs super aliqd qđ est per se. Et quod est per se denominaẽ ab aliquo nomine accidētali, q̄

תֵּרְעֵם בְּמִין הַשְּׁבִיעִי ׃ וְהַמָּשָׁל מִן רא
רְאוּבֵן שֶׁהוּא שֵׁם עֶצֶם בְּשֶׁהַל עָלָיו מִקְרֶה
הַחָכְמָה נִקְרָא אָז הָאִישׁ הַהוּא חָכָם וְכֵן
אֶבֶן בְּשֶׁהַל עָלָיו מִקְרֶה הַלַּבְנוּת אוֹ הש
הַשְּׁחַרוּת נִקְרָא הָאֶבֶן הַהוּא שָׁחוֹר אוֹ ל
לָבָן ׃ וְהַכְּלָל כִּי כָּל שֵׁם תֹּאַר מוּרְכָּב מ
מֵעֶצֶם וּמִמִּקְרֶה וְלֹא יִמָּצֵא עֶצֶם זוּלַת מ
מִקְרֶה וְלֹא מִקְרֶה זוּלַת עֶצֶם ׃ וְדַע כִּי
הַמִּין הַזֶּה שֶׁהוּא שֵׁם תֹּאַר כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא
מֵהֶם בַּפָּסוּק כֻּלָּם נִגְזָרִים מֵהַפְּעָלִים ער
עוֹמְדִים כְּמוֹ חָכָם צַדִּיק רָשָׁע גִּבּוֹר זָקֵן
עָשִׁיר עָנִי גָּדוֹל קָטוֹן וְרוֹמֵיהֶם רַבִּים ׃
אָכֵן מֵהַפְּעָלִים יוֹצְאִים לֹא יָבֹא שֵׁם תֹּאַר
בַּפָּסוּק רַק יַסְפִּיקוּ בְּשֵׁמוֹת הַפּוֹעֲלִים ו
וְהַפְּעוּלִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסֵפֶר הַבָּחוּר ב
בְּמַאֲמַר רִאשׁוֹן בְּעִקַּר חֲמִשִׁי ׃
אַךְ נִמְצָאִים מְעַטִּים רְגוּשִׁים וְנִגְזָרִים מ
מִפְּעָלִים יוֹצְאִים כְּמוֹ גַּנָּב סַלָּח וְכֵן כר
בְּדִבְרֵי חֲכָמִים ז״ל אֵלֶּם סַפָּר קַבָּר הַבָּר ו
וְרוֹמֵיהֶם וְעַל הָרוֹב הוֹסִיפוּ נוּן בְּסוֹף ת
התארים

disces in specie septima. Exẽplum de Reu-
ben, quod est nomen per se & proprium.
Quũ incipit in eo esse accidẽs sapiẽtiæ uo-
catur tunc uir ille sapiens. Sic quũ in lapide
incœperit esse accidens albedinis uel nigre
dinis, uocatur lapis ille niger uel albus. Et
regulariter omne nomen formale compo
nitur ex substantia & accidente, quando-
quidem non inueniatur substantia sine ac-
cidente aut accidens sine substantia. Scias
etiam quod species ista, quæ est nominis
formalis, ubicunq; inuenitur in scripturæ
sententijs, semper deriuatur à uerbis abso-
lutis: ut, sapiens, iustus, impius, fortis, se-
nex, diues, pauper, magnus, paruus & simi
lia multa. Porrò à uerbis transitiuis non
uenit in Biblia aliquod nomen formale,
sed supplentur per nomina utriusque par-
ticipij, quemadmodum scripsi in libro ele-
cto, oratione prima, elemento quinto. In-
ueniuntur tamẽ paucula daggessata & de-
riuata à uerbis transitiuis, ut fur, propici-
us: sic in uerbis sapientum piæ memoriæ,
fortis, scriba, fossarius, collega & simi-
lia. Addunt etiam plerunque in fine

formalium

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0131-6

התארים כמו פעסן סלחן רברן גזלן ח
חמסן ובן נמצא בפסוק ידי נשים רח
רחמניות היחיד ממנו רחמן או רחמני ע
על משקל אכזרי ובן נכרי חפשי ורומי'
כולם ביוד נחה בסוף ׃ והחכמים ז"ל
נהגו בקצתם ביוד נעה כמו בנאי גבאי ז
זבאי אכסנאי ערטלאי וכמוהו על דעת
רבי יוסף קמחי מוכיח אדם אחרי מש
משלי כ"ט ׃

המין החמשי

שם המתגבר והוא שם א

אשר יתגבר בו אחד מהמקריים ומרוב התגברותו בו
יקרא העצם ההוא בשם המקרה ההוא
כמו הירח נקרא לבנה בעבור רוב הל
הלבנות אשר תתגבר בה ׃
ובן השמש נקרא חמה בע
בעבור התגברות החום שיוצא ממנו ו
ובן הזכוכית נקרא כן בעבור רוב זכותו
׃ ובן אדם נקרא כן בעבור האדמה
אשר לקח משם ׃ אמן

formalium literam nun: ut, furiosus, propicius, agrestis, spoliator, dissipator: cuiusmodi etiã inuenitur in scriptura: Manus mulierum misericordium: cuius singulare est, miserator uel misericors: iuxta formã, crudelis. Sic alienus, liber, & similia: omnia cũ Iod quiescente in fine. Porrò sapientes bonæ memoriæ consueuerunt quædam eorum scribere cum Iod mobili: ut, ædificator, eleuator, purus, hospes, nudus: & hoc est iuxta opinionẽ rabi Ioseph Kimhi certificantis hominem post me prouerb. 29.

SPECIES QVINTA.

NOmen se fortificans, est nomẽ quod fortificatur in se aliquo uno accidenti: & ob uehementiam seu intensionem qua in se augetur, uocatur substantia ipsa nomine accidentis illius: Exemplum. Luna uocatur Alba uel Candor, propter augmentum candoris qui in ea augescit. Sic sol uocatur calor propter intensionem caliditatis quæ egreditur ab ipso: Et item uitrum sic uocatur propter multitudinem puritatis suæ. Vocatur etiam sic homo ab ipsa humo de qua sumptus est.

אָבֵן כֻּלָּם בְּגֵדֶר שֵׁם הַתֹּאַר הֵמָּה וְאִם תְּ
תִּקְרָאֵם שֵׁם הַתֹּאַר בִּסְתָם אֵינֶנּוּ רוֹעַ :

הַמִּין הַשִּׁשִּׁי

שֵׁם הַמִּצְטָרֵף וְהוּא שֵׁם אֲשֶׁר לֹא יִ
יִתָּכֵן מְצִיאָתוֹ בִּלְתִּי הִצְטָרְפוּת אֶל אַחֵר
וְלֹא יִמָּצֵא הָאֶחָד זוּלַת הָאַחֵר כְּמוֹ אָב וּ
וּבֵן אָח וְאָחוֹת עֶבֶד וְאָדוֹן וְדוֹמֵיהֶם כֻּלָּם
שֵׁמוֹת מִצְטָרְפִים הֵם כִּי לֹא יִמָּצֵא זֶה זוּ
זוּלַת זֶה וְאִם תִּקְרָאֵם גַּם כֵּן שֵׁמוֹת הַתְּ
הַתֹּאָרִים אֵינוֹ רוֹעַ :

הַמִּין הַשְּׁבִיעִי

שֵׁם הַמִּקְרֶה וְהוּא כָּל שֵׁם שֶׁ
שֶׁאֵינוֹ מוּרְגָּשׁ וְ
וְאֵין לוֹ מְצִיאוּת חוּץ לַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ חָכְמָה
צְדָקָה בְּרָכָה רְבִּים עִם הָא הַנְּקֵבָה וְכֻלָּם
נִגְזָרִים מִן הַפֹּעַל וְעַל כֵּן קוֹרְאִים קְצָת הַ
הַמְּדַקְדְּקִים לְזֶה הַמִּין שֵׁם הַפְּעֻלָּה כַּא
כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי בְּבֵאוּרִי לְסֵפֶר מַהֲלַךְ שְׁבִ
שְׁבִילֵי הַדַּעַת בְּשַׁעַר שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה בְּנֵי הַ
הַלָּשׁוֹן : וְיֵשׁ שֵׁמוֹת מִקְרִיִּים שֶׁאֵינָם

Attamē hæc omnia sunt de definitione nominis formalis: & si uocaueris ea nomen formale occultum, non male feceris.

SPECIES SEXTA.

NOmē combinatum seu relatiuum, est cuius esse non ponitur sine conbinatione seu relatione ad aliud, nec inuenitur unum sine alio: ut pater & filius, frater & soror, seruus & dominus: & similia: omnia ista nomina sunt relatiua nec inuenitur unum sine alio. Quod si uocaueris ea etiam nomina formalia, non erit malū.

SPECIES SEPTIMA.

NOmen accidentale est quicquid nō sentitur nec habet existentiam extra animam: ut sapientia, iusticia, benedictio: multa eorum habēt He fœmininum, deriuāturq; omnia à uerbo: unde & à quibusdam Grammaticis uocatur hæc species nomen uerbale seu operationis quemadmodum explicaui in commentarijs meis in librum, Via semitarum scientiæ, in porta, tres isti sunt filij linguæ.

Sunt etiam nomina accidentaria quæ non

גְּזָרִים מִן הַפְּעָלִים רַק שֶׁמְּשִׁימִין בס
בְּסוֹת הַשֵּׁם וָיו שׁוּרֶק עִם תָּיו כְּמוֹ שח
שַׁחֲרוּת לַבְנוּת תַּזְנוּת יְרִידוּת גַּבְהוּת ור
וְרוֹמֵיהֶם ׃ וְכֵן עַל מִשְׁקַל פַּעֲלִית כְּמוֹ
תַּרְמִית אַחֲרִית תַּחְתִּית וְרוֹמֵיהֶם ׃ וּכְבָר
בֵּאַרְתִּי דֶּרֶךְ רִבּוּיָם בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בּמ
בְּמַאֲמַר שֵׁנִי בְּעִקַּר עֲשִׂירִי ׃

הַמִּין הַשְּׁמִינִי

שֵׁם הַיַּחַס וְהוּא שֵׁם לְיַחֵס ה
הָאָדָם עַל אֵיזֶה א
אוּמָּה אוֹ לָשׁוֹן אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ שֵׁבֶט אוֹ
עַל שֵׁם עִירוֹ וְאַרְצוֹ כְּמוֹ יְהוּדִי עִבְרִי יש
יִשְׂרְאֵלִי לוֹעֲזִי רְאוּבֵנִי חֲנוֹכִי יְרוּשַׁלְמִי א
אַשְׁכְּנַזִּי וְרוֹמֵיהֶם ׃ וּבִלְשׁוֹן רַבִּים וב
וּבִלְשׁוֹן נְקֵבָה תָּשׁוּב יוֹד הַיַּחַס לִהְיוֹת נ
נָעָה כְּמוֹ עִבְרִיִּים מִצְרִיִּים הֲלֹא כִּבְנֵי כ
כּוּשִׁיִּים וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר עָמוֹס ׃ א
אָכֵן עַל הָרוֹב הִפִּילוּ יוֹד הַיַּחַס וְאָמְרוּ ע
עִבְרִים מִצְרִים פְּלִשְׁתִּים יְהוּדִים ׃ ו
וּבִמְגִלַּת אֶסְתֵּר אַרְבָּעָה כְּתִיבֵי יְהוּדִיִּים
וְקָרֵינַן יְהוּדִים עַל פִּי הַמָּסוֹרֶת ׃ וכן

deriuantur à uerbis, ſed ponere ſolent in fi ne nominis Vau ſurec cum Tau: ut, nigre do, albedo, fornicatio, dilectio, altitudo, & ſimilia. Sic quoque iuxta formam paa lith: ut, fraus, poſtremum, infimum, & ſi milia. Cæterum iam declaraui modũ plu ralitatis eorum in libro electo oratione ſe cunda, elemento decimo.

SPECIES OCTAVA.

NOmen gentile, eſt nomen proſapiæ hominis cuiuſcunq; ſit populi, uel linguæ uel familiæ uel tribus: uel nomen ci uitatis ſuæ & terræ ſuæ: ut, Iudæus, Hebræ us, Iiſraëlites, Barbarus, Rubenites, Hæno chites, Ieruſalmites, Germanus, & ſimilia. Porrò in lingua plurali & in lingua fœm. uertitur Iod gentile in Iod mobile: ut, He bræi, Aegyptij, Nunquid ſicut filij Aethio pum & Philiſtæorum de Cappadocia: in Amos. Tamen ut in plurimum abijciunt Iod gentile, & dicunt, Hebræi, Aegyptij, Philiſtæi, Iudæi. Proinde in uolumine Eſter quater ſcribitur Iehudijm & legitur Iehudim iuxta declarationem traditionis.

וְכֵן בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה בָּאָה הַיּוֹר נָעָה עִבְרִיָּה אִשְׁתּוֹ הַיְהוּדִיָּה דברי הימים : א אָבֵן עַל הָרוֹב תְּנוּחַ הַיּוֹר וְתָבֹא תָּיו במ בִּמְקוֹם הַהֵא כְּמוֹ עִבְרִית מִצְרִית יתג יְהוּדִית אֲבָל בִּלְשׁוֹן רַבּוֹת לְעוֹלָם תָּנוּעַ הַיּוֹר כִּי לֹא כַּנָּשִׁים הַמִּצְרִיּוֹת הָעִבְרִיּוֹת שְׁמוֹת א׳ :

הַמִּין הַתְּשִׁיעִי

שֵׁם כְּלָל וְהוּא שֵׁם כּוֹלֵל תל תַּחְתָּיו מִינִים הַרְבֵּה : וְאָמְרוּ הַקַּדְמוֹנִים כִּי שְׁלֹשָׁה ה תֵּמָה שְׁמוֹת הַכְּלָל וְהֵם חַי צוֹמֵחַ דוֹמֵם וְהֵם כְּלָל גָּבוֹהַּ לְכָל הַשֵּׁמוֹת : וְתַחְתֵּיהֶם כְּלָלִים שְׁפָלִים מֵהֶם כִּי חַי הוּא שֵׁם כְּלָל לְכָל מַה שֶּׁהוּא חַי כְּמוֹ אָדָם בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְדוֹמֵיהֶם : וְצוֹמֵחַ הוּא שֵׁם כְּלָל לְכָל מַה שֶּׁהוּא צוֹמֵחַ כְּמוֹ עֵצִים וַעֲשָׂבִים וְדוֹמֵיהֶם : וְדוֹמֵם הוּא שֵׁם כְּלָל לְכָל מִינֵי מַתָּכוֹת כְּמוֹ כֶּסֶף זָהָב בר בַּרְזֶל נְחֹשֶׁת בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת : וְעוֹד תַּחְתֵּיהֶם פְּרָטִים וְנִקְרָאִים מִינִים וְעַתָּה אֲבָאֲרֵם :

Sic in fœminino genere uenit Iod mobile, Hebræa, uxor sua Iudæa: in Paralip. Quie scit tamen plerunq; Iod & uenit Tau loco He: ut, Hebræa, Aegyptia, Iudæa. At in plurali numero semper mouetur Iod: Vnde: Quia non sicut mulieres Aegyptiæ, Hebrææ: Exodi primo.

SPECIES NONA.

collectiuũ

NOmen commune, est nomen continens sub se multas species. Et dicunt antiqui quod tria sint nomina uniuersalia, uidelicet uiuens, uirescens, silens seu insensibile. Hæc inquam sunt excelsa uniuersalia ad omnia nomina: & sub ipsis sunt uniuersalia contractiora ipsis. Nam uiuens est commune ad omne id quod uiuit: ut est homo, iumentum, bestia, auis, & similia. Virescens seu uegetabile est nomen uniuersale ad omne id quod germinat: ut, arbores, herbæ, & similia. Cæterum quiescẽs est nomen cõmune ad omnes species metallorum, ut sunt argẽtum, aurum, ferrum, æs, stannum, & plumbum: Sub quibus adhuc particulariora sunt, & uocantur species: de quibus nunc disseram.

הַמִּין הָעֲשִׂירִי

שֵׁם הֲמִין וְהוּא שֵׁם קִבּוּץ פּר
פְּרָטִים כְּמוֹ אֲנָשִׁים
וְנָשִׁים צֹאן וּבָקָר סוּסִים וַחֲמוֹרִים רֶמֶשׂ
וְדָגִים ׃ וּלְבָאֵר הַמִּין הַזֶּה הָיָה צָרִיךְ א
אֲרִיכוּת הַרְבֵּה בְּהַקְדָּמוֹת גְּדוֹלוֹת וְאֵין זֶה
כַּוָּנָתִי כַּאן   גַּם אֵין זֶה מֵחוּק מְלַאכְתִּי
כִּי לֹא פִילוֹסוֹפוֹת אָנֹכִי וְלֹא בֶן פִּילוֹסוֹפוֹת כּ
כִּי מְדַקְדֵּק אָנֹכִי ׃

הַמִּין הָאֶחָד עָשָׂר

שֵׁם נִרְדָּף וְהוּא שֵׁם הַנּוֹפֵל עַל
דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי
שֵׁמוֹת נִבְדָּלִים וְגֶדֶר אֶחָד רוֹצֶה לוֹמַר שׁ
שֶׁהֵם שׁוֹנִים בְּמִבְטָא וְשָׁוִים בְּפִתְרוֹן כְּמוֹ
שֶׁמֶשׁ חַמָּה וְחֶרֶס ׃ סַכִּין וּמַאֲכֶלֶת עֲצָמַי
אֲפִיקַי נְחֻשָׁה גְּרָמָיו כִּמְטִיל בַּרְזֶל אִיּוֹב
מ״א ׃ עֵדִי בַּשָּׁמַיִם וְסַהֲדִי בַּמְּרוֹמִים א
אִיּוֹב וְדוֹמֵיהֶם רַבִּים ׃   וּכְבָר ה
הִסְכַּמְתִּי לְחַבֵּר בָּהֶם פֶּרֶק אֶחָד וַיִּקָּרֵא שׁ
שְׁמוֹ פֶּרֶק הַנִּרְדָּפִין ׃

SPECIES DECIMA.

NOmen speciei, est nomen collectionis indiuiduorum, ut sunt, uiri, mulieres, oues & boues, equi & asini, reptile & pisces. Ad declaratione͞ uero huius speciei, opus esset longa mora & magnis præfationibus: sed hoc non est hic propositi mei: neque est de foro operis mei. Siquidem non sum philosophus, nec filius philosophi, sed Grammaticus sum.

SPECIES UNDECIMA.

NOmen synonymum, est quod cadit super rem quæ habet plura distincta nomina & definitione͞ unam, hoc est, quæ sunt diuersa in prolatione & eadem in interpretatione: ut, sol, titan, elios: machæra, culter. Ossa eius robora æris: Ossa eius ut malle⁹ ferri: Iiob quadragesimoprimo: Testis meus in cœlis, & cõscius meus in excelsis: in Iiob: & similia multa: de quibus iam mecum cõstitui ædere capitulum unum, cuius nome͞ uocabitur Capitulum synonymorum.

הַמִּין הַשְּׁנֵים עָשָׂר

שֵׁם מְשֻׁתָּף וְהוּא הַהִפּוּךְ מִ
מִשֵּׁם נִרְדָּף כִּי
הוּא שֵׁם אֶחָד מוֹרֶה עַל שְׁנֵי דְבָרִים אוֹ
יוֹתֵר רוֹצֶה לוֹמַר שְׁנֵי שֵׁמוֹת שֶׁהֵם שָׁוִ
שָׁוִים בְּמִבְטָא וְשׁוֹנִים בְּפִתְרוֹן נִקְרָא כָּל
אֶחָד שֵׁם מְשֻׁתָּף כְּמוֹ זְקַן בֵּיתוֹ ראשית
כ״ד זְקַן אַהֲרֹן תלים קל״ג : וְאֵיל יַעַ
יַעֲלַת ראשית ב׳ וְאֵיל בָּבוֹן לְצַלְעוֹ איוב
וְנִמְצָא כָּזֶה בִּפְעָלִים כְּמוֹ צָרַת :
אוֹרַח שְׁמוּאֵל ב׳ אוֹרֵחַ אֶתְכֶם בְּעִיר אֵל ו
וּכְבָר חִבְּרוּ בַּעֲלֵי הַמָּסוֹרֶת אַלְפָא בֵּיתָא
מִן תְּרֵין תְּרֵין מִלִּין וְתַרְוַיְהוֹן בִּתְרֵי לִשְׁ
לִשָּׁנֵי : וְגַם בְּשֵׁמוֹת הַמְּשֻׁתָּפִין הָאֵלֶּה
הִסְכַּמְתִּי לְחַבֵּר פֶּרֶק וְיִקָּרֵא שְׁמוֹ פֶּרֶק הַ
הַמְּשֻׁתָּפִין: וּבִכְלַל הַמִּין הַזֶּה שֵׁם מוּשְׁאַל
וְהוּא שֵׁם אֲשֶׁר הוּנַח בְּיִחוּד לְהוֹרוֹת עַל
דָּבָר אֶחָד : וְהוּנַּח עַל דָּבָר אַחֵר בְּ
בְּהַשְׁאָלָה כְּמוֹ רֹאשׁ הָהָר רַגְלֵי הָהָר לֵב
הַשָּׁמַיִם עֵין הַמַּיִם וְדוֹמֵיהֶם :

SPECIES DVODECIMA.

NOmen æquiuocum, est contrarium nomini synonymo: nam est nomẽ unum significans res duas uel plures, uolo dicere, duo nomina quæ sunt æqualia in expressione & diuersa in significatione, quodlibet uocatur æquiuocum: Exemplũ: Senex domus suæ: Geñ. uigesimoquarto. Barba Aharon: Psal. 110, Et uapor ascendebat: Genesis secundo, Exitium paratum ad latus eius: in Iiob. Inueniť etiam sic in uerbis: ut, Ad latus proijciam: primo Reg. 20. Docebo uos in manu dei. Porrò magistri traditionis iam cõposuerunt Alphabetum de singulis duobus uocabulis, & utrunquẽ in duabus linguis. Ego quoq; de nominibus istis æquiuocis proposui ædere capitulum, cuius titulus uocabitur capitulũ æquiuocorum. Continetur etiam in hac specie nomẽ accomodatum, quod scilicet est nomen institutum ad significandum proprie rem unam, & usurpatur ad rem aliam per accomodationem: ut, caput mõtis, pedes mõtis, cor cœlorum, facies aquarum, & similia.

Nomen metaphorice captum.

Species

הַמִין הַשְׁלֹשָׁה עָשָׂר

שֵׁם הַמִסְפָּר וְהוּא שֵׁם שֶׁאָנוּ מוּבִין בּוֹ הַד
הַדְּבָרִים כְּמוֹ אֶחָד שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה וְכוּלֵי׃
וְהִנֵה לֹא בָאתִי הֵנָה לְבָאֵר כָּל דִינֵי שֵׁם
הַמִסְפָּר לְפִי שֶׁכְּבָר כָּתְבוּ בוֹ רוֹב הַמ
הַמְדַקְדְקִים כָּל הַצוֹרֶךְ ׃ אָכֵן אוֹמַר לָךְ
כְּלַל אֶחָד לְבַד שֶׁהוּא הֶכְרֵחִי לְרַעְתּוֹ ׃
וְזֶהוּ רַע כִּי שֵׁם הַמִסְפָּר נִבְדַל מִכָּל ש
שְׁאַר מִינֵי הַשֵׁמוֹת בְּדִין אֶחָד וְזֶה כִּי ש
שְׁאַר הַשֵׁמוֹת כְּשֶׁיָבֹאוּ בִלְשׁוֹן נְקֵבָה עַל
הָרוֹב הֵם בְּהֵא בְסוֹף וְהַזָכָר אֵין לוֹ הֵא בּ
כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בְּפֶרֶק שֶׁאַחַר זֶה ׃ אֲבַל
שֵׁם הַמִסְפָּר לְהֵפֶךְ כִּי מִשְׁלֹשָׁה עַד עש
עֲשָׂרָה מִסְפָּר הַזָכָר הוּא עִם הֵא בַסוֹף ב
כְּמוֹ שְׁלֹשָׁה אַרְבָּעָה חֲמִשָׁה וְכֻלָם ׃
וְהַנְקֵבָה בְּלֹא הֵא כְּמוֹ שָׁלֹשׁ אַרְבַּע חמ
חָמֵשׁ שֵׁשׁ שֶׁבַע זוּלַת שְׁמֹנֶה שֶׁיָבֹא ל
לִשְׁנֵיהֶם בְּהֵא אֲבַל לְזָכָר קָמֵץ לְפָנֶיהָ ׃
וְלִנְקֵבָה סֶגוֹל לְפָנֶיהָ כְּמוֹ שְׁמֹנָה יָמִים
שְׁמֹנֶה שָׁנִים תִּשְׁעָה עֲשָׂרָה לִזְכָרִים ת

SPECIES DECIMA TERTIA.

NOmen numerale, est nomen quo nos numeramus res: ut, unus, duo, tres, & reliqua. Nō autem ueni huc ut edisseram omnia iudicia nominis numeralis, propterea quod multi grammatici iam scripserunt quicquid opus est. Attamē dicam tibi tantum regulam unam, quæ necessaria est scitu:& est: *Regula.* Scias quod nomen numerale distinguitur ab omnibus aliјs nominum speciebus in uno iudicio, nempe quod reliqua nomina quando ueniunt in fœminino genere plerunq; desinunt in he: masculinum autem genus non habet he, quemadmodum declarabitur in capitulo sequēti. Sed nomini numerali euenit contrarium. Nam à tribus usque ad decem numerus masculinus habet in fine He: ut, tres, quatuor, quinque, &c. & fœmininus est absque he, ut tres, quatuor, quinq;, sex, septem: excipitur octo quod in utroq; uenit cū he, tam & si in masculino habeat kamez ante he, & in fœmin. sægol: ut, octo dies, octo anni. Nouē, decem, ad masculos,

תְּשַׁע עֶשְׂרֵה לִנְקֵבוֹת ׃ וּמֵעֲשָׂרָה עַד ע
עֶשְׂרִים הוּא לְהֵפֶךְ ׃ הַנְּקֵבוֹת הֵן ב
בְּהֵא וְהַזְּכָרִים בְּלִי הֵא כְּמוֹ אֶחָד עָשָׂר יוֹם
אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה חֲמֵשׁ עָשָׂר אֲנָשִׁים ת
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים ׃ וְכֵן כֻּלָּם ומע
וּמֵעֶשְׂרִים עַד מֵאָה הַמִּסְפָּר הַגָּדוֹל הוּא
בְּסִמָּנֵי רִבּוּי הַזְּכָרִים כְּמוֹ שְׁלשִׁים אַר
אַרְבָּעִים חֲמִשִּׁים וכו׳ וְדַע כִּי עֶשְׂרִים הָיָה
רָאוּי לִהְיוֹת עֶשְׂרַיִם שֶׁהוּא שְׁנֵי פְּעָמִים
עָשָׂר אֲבָל לְהַשְׁווֹתוֹ לִשְׁאַר הַמִּסְפָּרִים א
אָמְרוּ עֶשְׂרִים וְלֹא עֶשְׂרַיִם ׃ וּמֵאָה ומ
וּמֵאוֹת בְּסִימָנֵי הַנְּקֵבוֹת כְּמוֹ מֵאָה מא
מֵאוֹת וְאֶלֶף וַאֲלָפִים בְּסִמָּנֵי הַזְּכָרִים ור
וְרִבּוֹא בִּלְשׁוֹן זָכָר וּרְבָבוֹת בִּלְשׁוֹן נְקֵבוֹת
׃ וּבְכֻלָּן אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין זְכָרִים לִנְקֵבוֹת
רוֹצֶה לוֹמַר נוּכַל לוֹמַר עֶשְׂרִים אוֹ של
שְׁלשִׁים אוֹ אַרְבָּעִים וכו׳ בַּאֲנָשִׁים אוֹ ב
בְּנָשִׁים ׃ וְכֵן מֵאָה וּמֵאוֹת וְאֶלֶף וַאֲלָפִים
וְרִבּוֹא רְבָבוֹת אֲנָשִׁים אוֹ נָשִׁים ׃

סליק פרק המינים

nouem, decem ad fœminas. Sed à decem usque ad uiginti contrarium fit. Nam fœminina habent he, & masculina sunt sine he: ut, undecimus dies, undecim⁹ annus: quindecim uiri, quindecim mulieres. Præterea omnes isti à uiginti usque ad centum in maiori numero habent terminationem pluralem mas. ut triginta, quadraginta, quinquaginta, &c. Nota etiã quod pro uiginti stare deberet æsraiim, quasi duabus uicibus decem, sed ne dissimilis esset aliis numeris dicitur æsrim & non æsraiim. Item centum & centena habent terminationem fœmininam, ut centum, centena: sed mille & milia habẽt signa masculina. Sic decem milia in lingua mascul. & myriades in lingua fœminina. Cæterum in omnibus ipsis nõ est differentia inter mas. & fœm. uolo dicere, poterimus dicere uiginti uel triginta uel quadraginta &c. pro uiris uel mulieribus. Sic centum & centum, mille & milia, decem milia & myriades uirorum uel mulierum.

FINIT CAPITVLVM SPECIERVM.

פרק המדות

דע כי שלש עשרה מיני חש
השמות הנזכרים בפרק
שלפני זה קצתם יבאו ב
בלשון יחיד ורבים יחידה
ורבות : וקצת מהם יבאו בלשון זכר ל
לבר ולא יבאו בלשון נקבה וקצתם יב
יבואו בלשון נקבה לבר ולא יבאו בל
בלשון זכר : וקצתם יבאו בלשון יחיד
ורבים ולא יבאו בלשון יחידה ורבות ו
וקצתם להפך וקצתם יבאו ליחיד בלשון
זכר ולרבים בלשון נקבות וקצתם לה
להפך ומהם בשניהם ובאופן זה חלקתים
לשלש עשרה חלקים קראתי לכל חלק
מאלה מדה הרי לכל השמות שלש ע
עשרה מדות על שם שלש עשרה מדות
שהתורה נדרשת בהן ואלו הן :

המדה האחת

השמות הבאים בלשון יחיד ור
ורבים ויחידה ורבות ו

ורובם

CAPITVLVM PROPRIETATVM.

SCias qđ tredecim species nominum memoratorũ in capitulo præcedenti, ueniũt quædam ex eis in numero singul. & plurali utriusq; generis. Et quædam ex eis ueniunt in mas. genere tantum & nõ in fœminino. Rursus quædam ueniunt in fœminino tantum & nõ in masculino. Item quædam ueniunt in numero singulari & plurali, idq; in masculino genere & nõ in fœminino: & quædam econtra. Sunt etiam quædam quæ in singulari habent masculinum genus, & in plurali fœmininum, sicut quædam alia in quibus cõtrarium huius inuenitur. Quædam uero utrunque habent. In hunc igitur modum diuisi ea in tredecim partes, uocauiq; singulas eorum partes, proprietates. Habent autem omnia nomina, tredecim proprietates iuxta nomen tredecim proprietatum quibus explicatur lex & sunt istæ.

PROPRIETAS PRIMA.

DE nominibus uenientibus singulariter & pluraliter in utroque genere.

וְרוּבָּם שֵׁמוֹת הַתֹּאַר הֵם ׃ כְּמוֹ חָכָם ת
חֲכָמִים חֲכָמָה חֲכָמוֹת עִבְרִי עִבְרִיִּים עב
עִבְרִיָּה עִבְרִיּוֹת אֲבָל מִשְּׁאָר מִינֵי הַשֵּׁמוֹת
נִמְצָאִים מְעַטִּים בְּנָחִים וְלֹא בִּשְׁלֵמִים
כְּמוֹ שִׁיר שִׁירִים שִׁירָה שִׁירוֹת אוֹר או
אוֹרִים אוֹרָה אוֹרוֹת וּבִמְעַט אֵין עוֹד ׃

הַמּוֹרָה הַשֵּׁנִית

בַּשֵּׁמוֹת הַבָּאִים בִּלְשׁוֹן זָכָר לי
לְיָחִיד וְלָרַבִּים וְלֹא ימ
יִמָּצְאוּ בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה כְּלַל כְּמוֹ הֵבֶל הב
הֲבָלִים חֶבֶל חֲבָלִים דָּבָר דְּבָרִים חֵץ חִצִּים
אֵלּוּ וְרוֹמֵיהֶם אֵין דִּינָם לָבֹא בִּלְשׁוֹן
נְקֵבָה לְעוֹלָם ׃ אֲבָל הַשֵּׁמוֹת אֲשֶׁר ב
בָּהֶם רוּחַ חַיִּים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ
בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה מִכָּל מָקוֹם נוּכַל לְהָטֵל ב
בָּהֶם הֵא בְּסוֹפָם וְיִהְיוּ לְשׁוֹן נְקֵבָה כְּמוֹ
סוּס כֶּלֶב חֲזִיר תֹּאמַר סוּסָה כַּלְבָּה חֲזִירָה
אוֹ חֲזֶרֶת וְכֵן כֻּלָּם ׃ וְיֵשׁ קְצַת מְחַיְּבִים
שֶׁלֹּא נָבוֹן בָּהֶם לַעֲשׂוֹת כֵּן רַק תֹּאמַר הז
הַזָּכָר בְּלָשׁוֹן אֶחָד וְהַנְּקֵבָה בְּלָשׁוֹן אַחֵר
כְּמוֹ אָדוֹן עֶבֶד לֹא תֹּאמַר עבדה

Hæc inq; ut in plurimum sunt nomina formalia: ut, sapiens, sapientes, industriosa, industriosæ: Hebræus, Hebræi, Hebræa, Hebrææ. Verum de reliquis nominum speciebus inueniuntur pauca in quiescētibus, nō autem in perfectis: ut, canticum, cātica: cantilena, cantilenæ: luminare, luminaria, lux, luces, & ferè nihil amplius.

PROPRIETAS SECVNDA.

De nominibus uenientibus singulariter & pluraliter in masculino genere, & non in fœm. regulariter, exempla: uanitas, uanitates, funis, funes: uerbū, uerba: sagitta, sagittæ: ista inquam & eis similia non solent unquam ex sua proprietate uenire in fœminino genere. Sed nomina in quibus est spiritus uitæ, etiam si non inueniuntur in fœminino genere, nihilominus possumus adiicere eis in fine literam he & fient fœminina: ut, equus, canis, sus: dices, equa, canicula, sucula seu porca, & sic de reliquis. Sunt tamē quædā ex uiuētibus de quibus nō cōuenit sic agere, sed enūciabis masculinū uocabulo uno, & fœm. uocabulo alio: ut. dn̄s, seruus: à qbus nō dices,

Sensibilia habēt utrūque genus.

עֲבֹדָה אֲרוּנָה רַק בִּלְשׁוֹן אַחֵר גְּבִירָה אוֹ
גְּבֶרֶת שִׁפְחָה אוֹ אָמָה :

חֲמֹרָה הַשְּׁלִישִׁית

בשמות הַבָּאִים לְיָחִיד בִּלְשׁוֹן ז
זָכָר וּבְרִבּוּי בִּלְשׁוֹן נק
נְקֵבוֹת וְלֹא יָבֹאוּ לְעוֹלָם לֹא בִּלְשׁוֹן יח
יְחִידָה וְלֹא בִּלְשׁוֹן רַבִּים כְּמוֹ אָב אָבוֹת
בּוֹר בּוֹרוֹת כִּסֵּא כִּסְאוֹת לוּחַ לוּחוֹת של
שֻׁלְחָן שֻׁלְחָנוֹת קָרְבָּן קָרְבָּנוֹת :

חֲמֹרָה הָרְבִיעִית

בשמות הַבָּאִים לְיָחִיד בִּלְשׁוֹן ז
זָכָר וּבְרִבּוּי בִּלְשׁוֹן זכ
זְכָרִים וּבִלְשׁוֹן נְקֵבוֹת וְלֹא יָבֹאוּ לְעוֹלָם
בִּלְשׁוֹן יְחִידָה כְּמוֹ דוֹר דוֹרִים וְדוֹרוֹת ח
חַלּוֹן חַלּוֹנִים וְחַלּוֹנוֹת :

חֲמֹרָה הַחֲמִישִׁית

בשמות הַבָּאִים בִּלְשׁוֹן רַבִּים ל
לְבַד וְהַיָּחִיד מֵהֶם לֹא
נִמְצָא לֹא בִּלְשׁוֹן זָכָר וְלֹא בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה כ
כְּמוֹ נְעוּרִים זְקֻנִים בְּתוּלִים וְרוֹמֵיהֶם :

וכן

ſerua, domina: ſed dictione alia, domicella ſeu domina, ancilla ſeu famula.

PROPRIETAS TERTIA.

DE nominibus uenientibus in ſingulari maſculine & in plurali cum terminatione fœm. quæq; nunquam ueniunt in ſingulari fœminine & in plurali maſculine, exempla: pater, patres: puteus, ciſternæ: thronus, cathedræ: abacus, tabulæ: menſa, menſæ: munus, oblationes.

PROPRIETAS QVARTA.

DE nominibus quæ in ſingulari ueniunt maſculine, & in plurali maſculine & fœminine, quæq; nunquam in ſingulari ueniunt fœminine, exempla: generatio, generationes & ætates: feneſtra, feneſtræ, &c.

PROPRIETAS QVINTA.

DE nominibus quæ ueniunt in plurali maſculino tantum, & à quibus ſingulare non inuenitur, nec in maſculino genere nec in fœminino, exẽpla: Iuuentus, ſenectus, uirginitas, atque alia eis ſimilia.

 In hunc

וְכֵן הַבָּאִים עַל מִשְׁקַל שְׁנַיִם כְּמוֹ שמ
שָׁמַיִם רֵחַיִם מַיִם מָתְנַיִם מִכְנְסַיִם ודמ
וְדוֹמֵיהֶם אֵין דִּינָם לָבֹא בִּלְשׁוֹן יָחִיד לע
לְעוֹלָם ׃ אֲבָל יֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר הַי
הַיָּחִיד מֵהֶם דֶּרֶךְ סְבָרָא אַתְ עַל פִּי שֶׁלֹּא
נִמְצָא כְּמוֹ אֲבַטִּיחִים קִשּׁוּאִים בַּרְבּוּרִים
שְׂרִיגִים נֹאמַר אֲבַטִּיחַ קִישׁוּא בַּרְבּוּר ש
שָׂרִיג וְרַבִּים דּוֹמֵיהֶם שֶׁנֹּאמַר אוֹתָם מ
מִדֶּרֶךְ סְבָרָא אַתְ עַל פִּי שֶׁלֹּא נִמְצָאוּ ׃

הַמּוֹרָה הַשִּׁשִּׁית

בשמות הַבָּאִים בִּלְשׁוֹן יָחִיד ל
לְבַד וְהַרִבּוּי מֵהֶם לֹא נ
נִמְצָא כְּמוֹ כָּל מִינֵי מַתָּכוֹת זָהָב וָכֶסֶף נ
נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת ׃ וְיֵשׁ
אוֹמְרִים כִּי כֶסֶף יָבֹא בִּלְשׁוֹן רַבִּים כְּמוֹ
שֶׁנָּהֲגוּ רז״ל בְּתַלְמוּד בִּסְפִּים וְכֵן נִמְצָא ו
וּלְהָשִׁיב כַּסְפֵּיהֶם בְּרֵאשִׁית מ״ג וְכֵן וא
וַאֲסִירָה כָּל בְּדִילָיִךְ אוֹמֵר שֶׁהוּא מָשָׁל
עַל הָרְשָׁעִים לֹא עַל הַבְּדִיל ׃ וְכֵן
יֵשׁ עוֹד שֵׁמוֹת שֶׁלֹּא יָבֹאוּ כִּי אִם בל
בִּלְשׁוֹן יָחִיד כְּמוֹ שמש

In hunc modum ueniunt etiam in forma duali: ut cœli, molę, aquæ, lumbi, subligacula, & similia, quæ nunquam ueniunt in numero singulari. Sunt etiam quædam nomina à quibus singulare formatur per modũ coniecturæ & opinionis, licet nullibi positum inueniatur: ut à pepones, cucumeres, capones, propagines, dicitur pepo, cucumer, capo, propago, & multa eis similia. Quod tamen dicitur de eis per modũ coniecturæ, nam non sic inueniuntur.

PROPRIETAS SEXTA.

Est proprietas hæc de nominibus uenientibus in singulari tantum, quorum plurale non inuenitur, ut sunt omnes species metallorum, aurum & argentum, æs & ferrum, stannum & plumbum. Sunt etiam qui dicunt argentum inueniri in plurali, quo scilicet modo eo utuntur magistri nostri piæ memoriæ in Thalmud, argẽta. Sic etiam inuenitur: & ut reddant pecunias seu argenta eorum: Genesis 44. Sic: & auferam omnia stanna tua: ubi dici potest quod sit parabola de impijs non de stanno. Sunt etiam adhuc alia nomina quæ non ueniunt nisi in numero singulari: ut

שמש ירח לחם ויין ורומיהם : ובּ
ובמדה זאת נכללים גם שמות עצמיים
פרטיים כמו אברהם יצחק ורומיהן ש
שלא יבאו לעולם בלשון רבים כמו שב
שבארתי בפרק המינים במין הראשון :

חמרה השביעית

בשמות הבאים מכונים בלשון
נקבה ואין להם סימן ה
הנקבה שהוא הא או תיו כסות כמו בא
באר חברוה בתת סורות חרב חרה מש
משלי ורומיהם ובאים ברבוים בסימני
הנקבות כמו בארות בתפות חרבות :

חמרה השמינית

בשמות הבאים בהא הנקבה ור
ורבוים בסמני הזברים
כמו חטה חטים שנה שנים נמלה נמ
נמלים דבורה דבורים ורומיהם : וב
ובמרה זו נכללים גם כן השמות הבאים
ברבוים בלשון רבים ורבות והם עם הא
הנקבה כמו אימה אימים ואימות פנת
פנים ופנות ורומיהם :

Sol, Luna, panis, & uinũ atq; similia. Continentur præterea in hac proprietate nomina propria particularia, ut Abrahã, Iizhac, & similia: quæ nunquam ueniũt in numero plurali, ut declaraui in Cap. specierũ specie prima.

PROPRIETAS SEPTIMA.

DE nominibus quæ cum fœm. genere coniuncta ueniunt & tamen nõ habent terminationem fœmininam, quæ est He uel Tau in fine, exempla: puteũ foderunt eum: humerus rebellis, gladius acutus: In Prouerb. & similia. Veniunt autem in plurali suo cum signis seu terminationibus fœmininis, ut cisternæ, scapulæ, gladij.

PROPRIETAS OCTAVA.

DE nominibus in singulari uenientibus cũ He fœminino, & pluralẽ habentibus cum signis maſ. exempla: triticũ, frumenta: annus, anni: formica, formicæ: apis, apes, & similia. Et cõplectitur quoque ista proprietas nomina quæ ueniũt in plurali suo masculine & fœminine, habẽtq; he fœmininum: ut, terror, horrores, formidines: pinnaculum, anguli & pinnacula, atq; similia.

הַמִּדָּה הַתְּשִׁיעִית

בַּשֵּׁמוֹת הַבָּאִים בְּרִבּוּיִים בִּלְשׁוֹן נְקֵבוֹת וְהַיָּחִיד מֵהֶם לֹא
נִמְצָא לֹא בְּהֵא וְלֹא זוּלַת הֵא כְּמוֹ נְקֻדּוֹת
לְלָאוֹת צַנְתָּרוֹת דּוֹבְרוֹת בַּיָּם וְדוֹמֵיהֶם ג
וְנֹאמַר הַיָּחִיד מֵהֶם דֶּרֶךְ סְבָרָא עִם הֵא
הַנְּקֵבָה כְּמוֹ נְקֻדָּה לְלָאָה צַנְתָּרָה דּוֹבְרָה
אַת עַל פִּי שֶׁלֹּא נִמְצָאוּ :

הַמִּדָּה הָעֲשִׂירִית

בַּשֵּׁמוֹת הַמְּכוּנִים לִפְעָמִי' בִּלְשׁוֹן זָכָר וְלִפְעָמִים בִּלְשׁוֹן נ
נְקֵבָה וְאֵין לָהֶם הֵא הַנְּקֵבָ' כְּמוֹ נִלְקַח אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה שמואל
ו' אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ רוּחַ גְּדוֹלָה ח
חָזָק מְפָרֵק הָרִים מלכים י"ט הַשֶּׁמֶשׁ יָצ
יָצָא עַל הָאָרֶץ ראשית י"ט וְהַשֶּׁמֶשׁ זָרְחָה
עַל הַמַּיִם מלכים וְדוֹמֵיהֶם וְרִבּוּיָם יב
יָבֹאוּ בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה כְּמוֹ אֲרוֹנוֹת מַחֲנוֹת ר
רוּחוֹת אֲבָל שֶׁמֶשׁ הוּא מִן הַשֵּׁמוֹת שֶׁלֹּא
יִתְרַבּוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בַּמִּדָּה הַשִּׁשִּׁית וְיֵשׁ
מֵאֵלּוּ הַבָּאִים זוּלַת הֵא וּמְכוּנִים לפע

PROPRIETAS NONA.

DE nominibus quæ in plurali suo ueniūt in fœminino genere, quorum tamen singulare nec in he nec aliàs inuenitur, exempla: puncta, fibulæ, emunctoria, rates in mari,& similia: de quibus in singulari coniecturaliter dicitur cum he fœminino, punctus, fibula, emunctorium, ratis, licet non inueniantur.

PROPRIETAS DECIMA.

DE nominibus positis aliquādo cum genere masculino, & aliquādo cum genere fœminino non habentibus he fœmininū, exempla: Captū est scrinium dei: Et arca dei capta est: 1. Reg. 6. Ad turmam unam & percussit eam. Spiritus magnus, fortis, disrumpēs montes: 3. Regum 19. Sol egressus est super terram: Gen. decimonono, Et Sol exortus est super aquas: in regum: & similia. Porrò pluralia eorum ueniunt in fœminino genere: ut arcæ, turmæ, spiritus: Sol tamen est de illis nominibus quæ non plurificantur, ut scripsi in proprietate sexta. Sunt etiam quædam ex istis quæ ueniunt sine He, & ponuntur

aliquando

לפעמים בלשון זכר ולפעמים בלשון ב
נקבה ורבויים בלשון זכרים כמו והאבן
הזאת ראשית כ"ט אבן שלמה דברים וכן
דרך בדרך אחר יצאו אליך ויקרא כ"ו את
הדרך ילכו בה דברי' וכן גפן בוקק הושע
לגפן אדרת יחזקאל י"ז והרבוי מכל אלה
בלשון זכרים אבנים ודרכים גפנים וב
ובכלל זה שמות של נקבות המבני' בלשון
זכרים כמו פלגשים נשים וכן גמלים
מיניקות ראשית ל"ב :

המדה האחד עשר

בשמות הבאים בלשון זכר זולת
הא ובלשון נקבה עם
הא ורבויים בלשון זכרים כמו דג דגה
דגים חרס חרסה חרסים חשך חשכה
חשכים ודומיהם רבים אשר לא נמצא
רבויים בלשון נקבות :

המדה השנים עשר

בשמות הבאים בלשון זכר זו
זולת הא ובלשון נקבה
עם הא ורבויים בלשון נקבות כמו חגור
חגורת

aliquando cum mascul. genere, & aliquan do cum fœminino. Cæterum pluralem nu merum conformem habēt masculinis: ut, Et lapis iste: Gen. 29. Lapis integer: in Deu teron. Sic de uia: In uia una egredietur ad te: Leuit. uigesimosexto, Viam, ambulabūt in ea: In Deut. Sic, Vitis uacua: In Hosee. Viti magnificæ: Iehezkel 17. Porrò plura- le omnium istorū uenit more masculino- rum: lapides, uiæ, uites. Pertinent etiam ad regulam istam nomina fœminina, confor- mitatem tamen habentia cum masculinis: ut, cōcubinæ, mulieres. Sic, Gamelæ lactan tes: Gen. 32.

PROPRIETAS VNDECIMA.

HAec proprietas est de nominibus q̄ ueniunt in mas. genere sine he, & in fœm. cum he, atq; in plurali in lingua mas. ut piscis, piscicula, pisces: myrtꝰ, myrta, myr ti, tenebra, tenebræ, & similia multa quorū plurale nō inuenitur in forma fœminina.

PROPRIETAS DVODECIMA.

DE nominibus quæ ueniunt in forma mas. sine he, & sub forma fœminina cum he, quorum plurale tamen non inue- nitur nisi sub forma fœm. exēpla: baltheus zona,

חֲגוֹרָה חֲגוֹרוֹת גֶּבַע גִּבְעָה גְּבָעוֹת סַעַר ס
סְעָרָה סְעָרוֹת וְדוֹמֵיהֶם רַבִּים אֲשֶׁר לֹא נ
נִמְצָא רִבּוּיָם בִּלְשׁוֹן זְכָרִים :

הַמִּדָּה הַשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר

בשמות הַבָּאִים בְּרִבּוּיָם בִּלְשׁוֹן זְכָרִים וּבִלְשׁוֹן נְקֵבוֹת
וְלֹא נִמְצָאִים בִּלְשׁוֹן יָחִיד לֹא בִּלְשׁוֹן ז
זָכָר וְלֹא בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה כְּמוֹ אֲלָמִים אל
אֲלָמוֹת מַעֲרַנִּים מַעֲרַנּוֹת אֻמִּים אמ
אֻמּוֹת וְדוֹמֵיהֶם : וְנֶאֱמַר הַיָּחִיד
מֵהֶם מִדֶּרֶךְ הַסְבָּרָא קְצָתָם ב
בְּהֵא כְּסוּת וּקְצָתָם זוּלַת
הֵא כְּמוֹ אֲלֻמָּה אֻמָּה
מַעֲרָן וְדוֹמֵיהֶם
מְעַט :

נִשְׁלַם פֶּרֶק הַמִּדּוֹת

zona, zonæ, collis, colles: turbo, tempestas, tempestates, & similia multa, quorum plurale non inuenitur in forma mas.

PROPRIETAS DECIMA TERTIA.

DE nominibus quæ in plurali ueniũt in masculino & fœminino genere, sed non inueniuntur habere singulare masculinum uel fœmininum: exempla: manipuli, fasciculi: deliciæ, uoluptates: populi, tribus, & similia. Dicitur tamen in singulari eorum per modum opinionis, quibusdam in he desinentibus & quibusdam eo carẽtibus, sic: manipulus, tribus, uoluptas, & similia eorum pauca.

FINIT CAPITVLVM PROPRIETATVM.

פרק השמושים

בכר

כתבתי בפרק ש
שירה בשיר רא
ראשון כי אתיות
האלפא ביתא ה
הצים שרשים וחצים שמושים וסימן ה
השמושיים שם אליהו נכתב : וקצת
מהם משמשים בפעלים וקצתם במ
בשמות וקצתם בשניהם : והמ
והמשמשים בפעלים הם באים להורות
על גופי הנדברים נסתר או נוכח או מ
מדבר בעדו או זכר או נקבה או יחיד או
רבים כמו אותיות איתן בראש העתידים
ובכלם בראש המקורים ואותיות תה
תהימון בסות העוברים ותהימו בסות
הבינונים והפעולים ויונה בסות הצוויים
וכל השמושים האלה תראה בלוח הב
הבנינים ואין צריך לבארם פה : אבן
האותיות המשמשות בראש הפעלים וה
והשמות להורות על ענין מה הם ז׳ וק
וקראו להם אותיות ענין וסימנם משה
וכלב

CAPITVLVM MINISTERIORVM SEV OFFICIORVM.

IAm scripsi in cap. cantici, cantico primo quomodo literarum Alphabeti medietas habeat radicales, & alia medietas officiales. Porrò signũ officialiũ est schem Elijahu nichtab, id est, nomen Eliæ scriptũ. Harum quædã ministrãt uerbis, quædam nominibus, & quædam utrisq;. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ ueniunt ad indicandum personas, quas uocant, absconditam uel præsentẽ uel loquentem pro se, uel masculinam uel fœmininã uel singularẽ uel pluralem, ut literæ Ethan in capite futurorum, & bachlam in capite infinitiuorum, & literæ tehimun in fine præteritorũ, & tahimu in fine utriusq; participij, & Iona in fine Imperatiuorum. Omnia autẽ ista officia uidebis in tabula coniugationum, nec est necesse ut hic ea declarem. Cæterũ literæ seruientes in capite uerborum & nominũ cõsignificantes ad rem ipsam, sunt septem uocantq; eas, literas rei uel negocij, & signum earum est, Mosche

פֶּרֶק שִׁמּוּשִׁים

וְכֵלֶב וּכְבַר בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר הַחִבּוּר בְּמַאֲמַר
רִאשׁוֹן כִּי רַק שְׁלֹשָׁה מֵהֶם מְשַׁמְּשִׁין בּ
בְּרֹאשׁ בְּעוֹבְרִים וּבַעֲתִידִים וְהֵם הַשִּׁין וּ
וְהַוָּיו וְהֵא הַתֵּימָה כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר עוֹד בִּפ
בְּפֶרֶק זֶה אֲבָל בְּרֹאשׁ הַשֵּׁמוֹת יְשַׁמְּשׁוּ
כָּל שֶׁבַע הָאוֹתִיּוֹת וּלְכֹל אַחַת שְׁנֵי שִׁמ
שִׁמּוּשִׁים חוּץ מֵהַשִּׁין שֶׁאֵין לָהּ רַק מִמ
שִׁמּוּשׁ אֶחָד אִם כֵּן לְשִׁבְעָה הָאוֹתִיּוֹת הָ
הָאֵלֶּה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שִׁמּוּשִׁים וְעַתָּה אֲב
אֲבָאֵר אֶחָד וְאֶחָד עַל הַסֵּדֶר :

הַשִּׁמּוּשׁ הָרִאשׁוֹן

שִׁמּוּשׁ הַמֵּם הַמּוֹרָה עַל חֵלֶק מ
מֵהַרְבֵּה כְּמוֹ מִפְּרִי הָעֵץ
רֵאשִׁית ג״ מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ רֵאשִׁית ל מִבְּנֵי
נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבוּלוּן שׁוֹפְטִים ד״ וְיֵשׁ מ
מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלְּפִיכָךְ נִקְרֵאת מֵם בְּאִלּוּ ת
הוּא מֵהֶם בְּדֶרֶךְ קְצָרָה וְשִׁמּוּשָׁהּ כְּמוֹ מ
מִן וְתָמִיד הִיא נְקוּדָה בְּחִירֶק וְדָגֵשׁ אַת
אַחֲרֶיהָ לְהוֹרוֹת עַל הַנּוּן הַחֲסֵרָה כְּמוֹ מ
מִבַּיִת

uechaleb. Iam autem declaraui in libro electo oratione prima quod tantum tres ex eis seruiles sint in capite præteritorũ & futurorũ, uidelicet, Schin & Vau, & He admirationis, quod & ulterius declarabo in capitulo isto. Sed in capite nominum omnes septẽ literæ ministrant, et habet quælibet duplex officiũ præter Schin, quæ tantum unum habet officiũ. In hũc igitur modum septem istæ literæ tredecim habẽt officia, quæ sigillatim iuxta ordinem nunc explicabo.

OFFICIVM PRIMVM.

OFficium Mem est significare partem alicuius multitudinis: ut, de fructu ligni: Genesis tertio: De Mandragoris filij tui: Genesis trigesimo: De filijs Naphtali: & de filijs Zebulun: Iudith quarto. Est quidam qui dicit quod propterea uocetur Mem perinde quasi Mehæm per syncopam seu causa breuitatis, & officiũ eius est idem quod Min, id est, a uel ab: & habet semper pũctum Hirec sequente Dages, ad innuendum Nun deficiens: ut, ex domo,

מְשָׁרֵת מִכֶּרֶם הָרָאוּי מִן בַּיִת מִן שָׁרֵת
מִן כֶּרֶם חוּץ בְּשֶׁתָּבֹא עַל אוֹת גְּרָנִית אוֹ
רֵישׁ אָז הִיא בְּצֵרֵי כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתִּיךָ בַּם
בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר חֲמִשִׁי ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַשֵּׁנִי

הוּא הַשִּׁמּוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַמֵּם וְהוּא
לְהוֹרוֹת עַל הַפְלָגָה וְיִתְרוֹן כְּמוֹ
הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רַב יְקָרָה הִיא מִ
מִפְּנִינִים מִשְׁלֵי וְכֵן כָּל מֵם הַבָּאָה אַחַר
מִלַּת טוֹב הִיא מוֹרָה עַל עִנְיָן יוֹתֵר כְּמוֹ
טוֹב שֵׁם מִשֶּׁמֶן טוֹב קֹהֶלֶת טוֹב פִּרְיִי
מֵחָרוּץ מִשְׁלֵי וְרוֹמְמֵיהֶם רַבִּים ׃ וְהִנֵּה
כָּל נְקֻדָּתָהּ וּקְרִיאָתָהּ כִּנְקֻדַּת הַמֵּם בְּשֵׁם
בְּשִׁמּוּשָׁהּ הָרִאשׁוֹן וְאֵין הֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם
רַק לְפִי הָעִנְיָן תַּכִּיר אֵיזוֹ הִיא מְשַׁמֶּשֶׁת
בִּמְקוֹם מִן אוֹ יוֹתֵר ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַשְּׁלִישִׁי

שִׁמּוּשׁ הַשִּׁין וְאֵין לָהּ רַק שְׁמ
שִׁמּוּשׁ אֶחָד וְשִׁמּוּשָׁהּ בּ
בִּמְקוֹם אֲשֶׁר וְעַל הָרוֹב נְקוּדָה בְּסֶגוֹל וְ
וַאֲפִילוּ עַל אחע״הר וּמְשַׁמֶּשֶׁת בִּפְעָלִים
ובשמות

de agro, è uinea: ubi dignum esset, dicere, ex domo &c. nisi quum accesserit literam gutturalem uel Res, tũc habet zere, quemadmodum te docui in capitulo cãtici, cantico quinto.

OFFICIVM SECVNDVM.

HOc est officiũ secundũ ipsius mem, quo significat excessum quendam & abundantiam: ut, desiderabilia magis q̃ aurum & obrizum multum: Præciosa est super margaritas: In prouerbijs. Sic igitur omne mem quod uenit post dictionẽ, bonum, signat rei excellentiam: ut, Bonũ nomen super oleũ bonũ: In Eccles. Bonus fructus meus magis quàm aurum: In Prouerbijs: & similia multa. Vides nimirũ quod omnis pũctatio eius & lectio est sicut punctatio mem in Officio primo, nec est differentia inter ea: tantum iuxta rem ipsam cognosces, utrum sit seruiens loco à uel plus.

Circumlocutio cõparatiui.

OFFICIVM TERTIVM.

OFficiũ schin. Hæc litera nõ habet nisi unũ ministeriũ, seruiens scilicet loco q, quæ, quod: & ut in plurimũ pũctat̃ cũ segol etiã iuxta gutturales: seruitq; tã uerbis

ובשמות ובמלות כמו שאל יעקב בע
בעזרו תלים קמו שבבה לו תלים קמו״
ששזפתני השמש שיר א ותמיד רגש
אחריה חוץ על אחעהר כמו שעמלתי ו
ושחכמתי קהלת ורוממיהם רבים בקה
בקהלת ובשיר השירים ׃ גם נ
נמצאה השין פתוחה והוא פתח גדול ב
במקום פתח קטן כמו שקמתי דבורה ש
שקמתי אם בישראל שלמה אהיה שיר
א כשגם הוא בשר ראשית ו״ אבל שאתה
מדבר עמי שופטים ו״ השין קמוצה ב
בעבור האלה שהיא גרונית ׃

השמוש הרביעי

שמוש ההא המורה על דבר ה
הידוע ולבן נקראת הא ה
הידיעה ותבא על כל מיני השמות חוץ
משם העצם כמו שהורעתיך בפרק ה
המינים במין ראשון כמו ההר הטוב ה
הזה והלבנון דברים ג והיא תמיד פת
פתוחה ודגש אחריה זולת על אותיות א
אער היא קמוצה לתשלום

quàm nominibus & consignificatiuis di-
ctionibus: ut, Cuius deus Iaakob in adiu-
torio eius: psal. 146. Quod sic ei: Psal. 144.
Quod aspexit me sol. Cant. primo: Et sem
per habet post se dages, præterquam iuxta
gutturales: ut, Quod laboraui & quod sa-
piens fui: In Ecclesiaste: & similia multa ha
bes in Eccles. & cantico canticorũ. Inueniẽ
etiã Schin habere pathah, pathah scilicet
magnum loco pathah parui: Exemplum:
Quod surrexi Debora quod surrexi mater
in Iisraël: Quæ cur ero: Cant. 1. Eo quod
etiam ipse caro: Gen. sexto. Sed hic: Quod
tu loqueris mecum: Iud. 6. Schin kameza-
tur propter Aleph gutturalem literam.

OFFICIVM QVARTVM.

OFficium He est indicare rem no-
tam: unde & ob id uocatur He de-
monstrationis seu noticiæ. Venit autem
ad omnes nominum species præterquam
ad nomen proprium, ut docui in Capitu
lo specierum, specie 1. ut, hic mons bonus il
le ipse, & hic Libanus: Deuter. 3. Et habet
semper pathah sequitẽq; eã dages nisi quan
do uenit ad literas aar, tunc Kamezatur

לְהַשְׁלוּם הַדָּגֵשׁ כְּמוֹ שֶׁהוֹרַעְתִּיךָ הָרָצִים
רוֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי
בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר ט׳ אֲבָל עַל הַחֵית וה
וְהַהֵא הֵם פְּתוּחִים עַל הָרוֹב כִּי אֵין בָּהֶם
כֹּחַ לְגָרֵשׁ הַדָּגֵשׁ תַּחַת הַפַּתַּח אֲשֶׁר לפ
לִפְנֵיהֶם וְלַעֲשׂוֹתוֹ קָמֵץ כְּמוֹ רְבִיעִית ה
הַהִין בְּמִדבר כ״ז וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה רא
ראשית ט״ו הַחַיִּים הַחֹרֶשׁ וְכֵן כָּל הַחִיא
וְהַהוּא פְּתוּחִים וְכֵן כָּל הָעִוְרִים פְּתוּחִים
וְכָל הָעִבְרִים קְמוּצִים וּבַעֲלֵי הַמָּסוֹרֶת כ
כָּתְבוּ בָּהֶם סִימָנִים סַמְאִין פַּתְּחִין וי
וִיהוֹרָאִין קָמְצִין ׃ וְדַע כְּשֶׁתָּבֹא את
אַחֲרֶיהָ אוֹת שְׁוָאִית אֲפִילוּ תַּחַת שְׁאָר ה
הָאוֹתִיּוֹת יִפּוֹל הַדָּגֵשׁ לִפְעָמִים וּפַתַּח ה
הַהֵא יִמָּשֵׁךְ בְּגַעְיָא וּבִפְרַט עַל הַבֵּינוֹנִי ו
וְהַפָּעוּל מִבִּנְיַן פִּעֵל כְּמוֹ כִּי פִּי הַמְדַבֵּר
ראשית מ״ה הַמְלַמֵּר יָדַי לַקְרַב תלים ק
קמ״ר הַמְסַפֵּן תְּרוּמָה ישעיה מ׳ וּבִלְשׁוֹן
רַבִּים תְּנַקֵּד הַמֵּם בְּחֲטַף פַּתַּח כְּמוֹ שב
שֶׁבֵּאַרְתִּי בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר י״ב וּבְשֶׁתָּבֹא
עַל יוֹד שְׁוָאִית יִפּוֹל גַּם כֵּן לִפְעָמִים ה

in fauorem dages, quemadmodum osten-
di tibi: Cursores ascendentes currum uere-
dariorum: iuxta quod indicaui seu expres-
si in cap. cantici, cantico nono. Porrò iuxta
heth & he habet plerunque patha: nam non
est in eis tanta uis ut protrudāt dages sub-
tus pathah qd' est ante ea ad cōstituendū
kamez: ut, quarta pars hin: Numeri uige-
simoseptimo, Et eduxit eum foras: Genesis
decimonono, Vita, mensis: sic quoque o-
mne hi & hu pathantur, sic omnes cæci pa
thantur, & omnes Hebræi kamezātur. Cæ
terum magistri traditionis dederunt de eis
hæc signa: Cæci aperiuntur & Iudæi coar-
ctantur. Nota etiam quando post he uenit
litera scheuata, etiā sub aliis literis, cadit da
ges nonnunquam, & pathah sub he protrahit
cū mugitu, præsertim iuxta habbenoni &
paul de coniugat. piel: ut, quoniā ore meo
loquor: Gen. 45. Docens manus meas ad
prelium: Psal. 144. Depauperatus oblatio-
ne: Isa. 40. Et in plurali numero punctatur
mem cū hatephpathah, ut declaraui in Ca
pitulo cantici, cant. 12. Quādo uero uenit
ad Iod scheuatum, cadit etiā tunc nō raro

הַדָּגֵשׁ כְּמוֹ הַיְאוֹר הַיְסוֹר הַיְרִיעָה אֲבָל
כָּל יוֹדִין מְשַׁמְּשׁוֹת בַּעֲלֵי הַחַיִּים רְגוּשִׁים. ב
כְּמוֹ הַיְתוּרִים הַיְעֵנִים הַיַּמִּים וְדוֹמֵיהֶם
וְכָל הַלְוִיִּים רָפֵי הַלַּמֵּד שֶׁלֹּא כַּדִּין :
וְרַע כְּשֶׁאוֹת הַגְּרוֹנִית שֶׁאַחֲרֶיהָ קְמוּצָה
אָז הִיא בִּסֶגוֹל עַל הָרוֹב כְּמוֹ הֶחָכָם הֶע
הֶעָבָן הֶעָשִׁיר הֶהָרִים וְרוֹמֵיהֶם : זוּלַת עַל
מִלּוֹת זְעִירוֹת כְּמוֹ הָהָר הָעָם וְכָל אֵלוּ
הַדִּינִים כּוֹלְלִים גַּם אוֹתִיּוֹת כַּ״לֵב כַּאֲשֶׁר י
יִתְבָּאֵר בְּשִׁמּוּשׁ כָּל אַחַת מֵהֶן : וְתָבֹא
הֵא הַיְדִיעָה לִפְעָמִים עַל הָעוֹבְרִים. וש
וְשִׁמּוּשָׁהּ אָז בִּמְקוֹם אֲשֶׁר כְּמוֹ שת
שֶׁהוֹדַעְתִּיךָ בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמַר א״ בע
בְּעִקַּר ה״ : אֲבָל עַל הַמִּלּוֹת לֹא ת
תָבֹא לְעוֹלָם וְכֵן לֹא תָבֹא עַל תֵּיבָה שמ
שֶׁמְּשַׁמְּשִׁין אוֹתִיּוֹת מֹשֶׁ״ה וְכַ״לֵב בְּרֹאשָׁהּ
לְעוֹלָם : וְיֵשׁ הֵא שֶׁאֵינָהּ
מְשַׁמֶּשֶׁת לַיְדִיעָה רַק לִקְרִיאַת דָּבָר וק
וְקָרְאוּ לָהּ הֵא הַקְּרִיאָה וְכֵן קוֹרְאִין ת
הָרוֹמִיִּים לְשִׁמּוּשׁ הַזֶּה בּוֹקַטִיבוּ כְּמוֹ ת
הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת לָכֶם בְּמִדְבַּר ט״ו הַאֲזִינוּ

השמים

dages: ut, riuus, fundamentum, cortina. Sed omnia Iod nominum habentium uitam, daggessantur: ut: Iudæi, strutiones, muli, & similia: & omnes Leuitæ leniunt Lamed contra consuetudinem. Scias etiam, quando litera gutturalis, mox sequēs eam, kamezatur, tunc ipsa habet plerunque Sægol: ut, sapiens, nubes, diues, montes, & similia. Excipiuntur dictiones paruæ: ut mons, populus. Porrò iudicia hæc omnia seu conditiones, conueniunt etiam literis Kaleb, quemadmodum declarabitur in cuiusq; officio. Venit etiām aliquādo He demonstratiuum ad præterita, & tunc officium suū est loco, qui, quæ, quod, ut ostēdi tibi in libro electo, oratione prima, elemento quinto. Verum ad dictiones consignificatiuas nunquam uenit, nec ad alias dictiones ut seruiāt in capite eius literæ Mosche uekaleb. Est & aliud He quod non seruit pro demonstratione sed pro uocatione rei, unde & ipsum uocant He uocationis, sicut Romani seu Latini uocant illud officium, uocatiuum: Vt, O congregatio, lex una uobis: Num. 15. Aurib⁹ pcipite

cœli

הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְגוֹמֵר דברים ל״ב הַצְּבִי
יִשְׂרָאֵל שְׁמוּאֵל שֵׁנִי א׳ הַדּוֹר אַתֶּם ירמיה
ב״ הָאוֹיֵב תַּמּוּ תלים ט׳ וְאֵין הַפֵּרוּשׁ בב
בִּנְקוּדָתָהּ לִנְקֻדַּת הֵא הַיְדִיעָה וּלְפִי הע
הָעִנְיָן תַּבִּירֵם ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַחֲמִישִׁי

הַשִּׁמּוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַהֵא וְהוּא לְהוֹרוֹת עַל הַתֵּימָה א
אוֹ הַשְּׁאֵלָה וְתָמִיד הִיא נְקוּדָה בַּחֲטַף פ
פַּתַּח וּבָאָה בַשֵּׁמוֹת וּבַפְּעָלִים וּבַמִּלּוֹת כ
כְּמוֹ הֲבַת תִּשְׁעִים שָׁנָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ ב
בְּמִדְבַּר יג״ הֲיִצְלָח הֲיִמָּלֵט יחזקאל יז׳ וא
וְאַפִילוּ עַל שֵׁם הָעֶצֶם כְּמוֹ הַאֲמִינוֹן א
אֲחִיךָ שְׁמוּאֵל שֵׁנִי יג״ אֲבָל עַל תֵּיבַת ש
שְׁאוֹת הָרִאשׁוֹנָה נְקוּדָה בִּשְׁוָא אָז הַהֵא
נְקוּדָה בְּפַתַּח גָּדוֹל וְזֶה לְפִי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ
שְׁנֵי שְׁוָאִין בְּרֹאשׁ הַמִּלָּה לְעוֹלָם וְהַחֲטַף
פַּתַּח שְׁוָא יֵחָשֵׁב לוֹ כַּמְבוֹאָר בְּפֶרֶק שִׁירָה
בְּשִׁיר יב״ וְהַהֶבְדֵּל אָז שֶׁבֵּינָהּ וּבֵין הֵא הי
הַיְדִיעָה הוּא כִּי הֵא הַיְדִיעָה עַל הָרוֹב ד
דָּגֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי וְהֵא הַתֵּימָה

cœli & loquar &c. Deut. 32. Inclite Iisraël: 2. Reg. 1. O generatio, uos: Ier. secundo, Inimice consummauerũt: Psal. nono, Nec est differentia inter pũctationem eius & punctationem he haiediah: uerum iuxta significationem ipsam cognosces ea.

OFFICIVM QVINTVM.

SEcundum officium ipsius he est quod significat admirationem & interrogationem: & semper punctatur cum hateph pathah, uenitq; cum nominibus, uerbis & cõsignificatiuis: ut, Num filia nonaginta annorum? nunquid est in ea arbor? Num. 13. Num prosperabitur? nunquid euadet? Iehezkel 17. Item cum nomine proprio: ut, Nónne Aminon est frater tuus? 2. Regum decimotertio: Sed quando additur dictioni cuius prima litera punctatur cũ scheua, tunc he punctat̃ cum pathah magno: ideo scilicet ne ueniant duo scheua in capite dictionis unq;: nunc autẽ hatephpatah reputatur quasi scheua, ut est declaratũ in cap. cantici cant. 12. & differentia quæ tunc est inter ipsum & inter he demõstrationis, est quod he demonstrationis plerunq; habet dages post se ut scripsi, he aũt admiratiõis

habet

פרק שמושים

דָּפֵי אַחֲרֶיהָ עַל הָרוֹב כְּמוֹ הָבְזוֹנָה יֵע
יַעֲשֶׂה רֵאשִׁית לד״ הָבָרוֹב כֹּחַ איוב הָבְעַד
עֲרָפֶל הַבְּרָכָה אַחַת הִיא לְךָ אָבִי ראשית
כ״ו הַבְּסוֹר אֱלוֹהַּ תִּשְׁמַע איוב ט״ו גַּם יב
יָבֹא אַחֲרֶיהָ דָּגֵשׁ וּבִפְרַט עַל אוֹתִיּוֹת ה
הַשִּׁמּוּשׁ כְּמוֹ הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים
במדבר י״ג הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי ראשי׳
י״א הַבְּמוֹת נָבָל שמואל שֵׁנִי ג׳ וְרוֹמֵיהֶם
וַיָּבֹאוּ רְגוּשִׁים כִּי אֵין דֶּרֶךְ לִטְעוֹת בָּהֶן
כִּי כְּבָר כָּתַבְתִּי בְּשִׁמּוּשׁ הֵא הַיְדִיעָה ש
שֶׁהִיא לֹא תָבֹא עַל אוֹתִיּוֹת הַשִּׁמּוּשׁ ור
וְדַע כִּי יֵשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין הַגַּעְיָא שֶׁתַּחַת הֵא
הַיְדִיעָה וּבֵין הַגַּעְיָא שֶׁתַּחַת הֵא הַתֵּימָה
אוֹ הַשְּׁאֵלָה כִּי תַּחַת הֵא הַיְדִיעָה הוּא בָּא
בְּצַד יְמִין שֶׁל פַּתַח כְּמוֹ הַמְכַסֶּה אֶת ה
הַקֶּרֶב ויקרא א׳ אַל תִּתְמַהּ עַל הַה
הַחֵפֶץ קהלת : אֲבָל ה
הַגַּעְיָא שֶׁתַּחַת הֵא הַתֵּימָה אוֹ הַשְּׁאֵלָה ה
הוּא בְּצַד שְׂמֹאל הַפַּתַח כְּמוֹ הַמְכַסֶּה א
אֲנִי מֵאַבְרָהָם ראשית י״ט הֶחָפֵץ ליי

habet lenem literam post se ut in plurimū: Exempla: Num ut scortū faciet? Gen.34. Num in multitudine uirtutis? in Iob. Nun quid ꝓ caligine? Num benedictio una est tibi pater mi? Gen.27. Num in abscondito deum audies? Iiob.15. Venit etiam Dages post ipsum, præsertim quū est iuxta literas ministeriales: ut, Num in castris aut in munitionibus? Numeri decimotertio: Vtrum secundum clamorem qui uenit ad me: Gen.11. Num sicut mortuus est Nabal? 2. Reg. quarto & similia. Et ueniunt daggessata, quia non est uia qua in eis erres, cū iam scripserim in officio He demonstrationis quod ipsum non ueniat ad literas seruiles. Scias proinde quod est differentia inter mugitum qui est infra He Haiediah & inter mugitum qui est infra He admirationis seu interrogationis: quia infra He Haiediah uenit in latere dextro ipsiꝰ pathah: ut, Operiens intestina: Leuitici primo: Ne mireris super negocio: In Ecclesiast. Sed mugitus qui est sub He admirationis uel interrogationis, est in latere sinistro ipsius pathah: ut, Num abscondo ego ab Abraham? Gen. decimono: Nūquid uolūtas est

domino

לָוֵי בְּעוֹלוֹת שְׁמוּאֵל ט״ו וְהֵא הַתֵּימָה אוֹ
הַשְּׁאֵלָה הַבָּאָה עַל אה״עה גַּם הִיא כְּפַתָּח
כְּמוֹ הָאִישׁ כָּמוֹנִי יִבְרָח נחמיה ו׳ אֲבָל ה
הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא במדבר י״ו הִיא הֵא ה
הַיְּדִיעָה לְפִיכָךְ הִיא קְמוּצָה וְזֶהוּ מַה שׁ
שֶׁפֵּירֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם הָאִישׁ אֶחָד הוּא ה
הַחוֹטֵא וּבֵן הַעֶבֶד יִשְׂרָאֵל ירמיה ב״ הַה
הַחִיִּיתֶם כָּל נְקֵבָה במדבר ל״א וּבִשְׂאוּת
הַגָּרוֹן קְמוּצָה אוֹ הַהֵא בִּסְגוֹל כְּמוֹ הֶחָכָם
יִהְיֶה אוֹ סָכָל קהלת ג״ הֶחָשִׁיב אָשִׁיב ר
רֵאשִׁית ב״ר וּבָזֶה אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין הֵא הַ
הַיְּדִיעָה לְהֵא הַתֵּימָה אוֹ הַשְּׁאֵלָה ׃ וְה
וְהַכְּלָל כִּי אֵין הֶפְרֵשׁ בְּנִקּוּד הֵא הַתֵּימָה
לְהֵא הַשְּׁאֵלָה רַק לְפִי הָעִנְיָן תַּכִּיר וְתָבִין
אֵיזוֹ הִיא הֵא הַתֵּימָה אוֹ הַשְּׁאֵלָה ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַשִּׁשִּׁי

שִׁמּוּשׁ וָיו הַחִבּוּר וְהִיא הַמְּחַבֶּרֶת
פֹּעַל לְפֹעַל אוֹ שֵׁם לְשֵׁם
אוֹ שֵׁם לְפֹעַל אוֹ פֹּעַל לְשֵׁם וְזֶה יָדוּעַ וְא
וְאֵין צָרִיךְ לְבֵאוּר וְהִנֵּה תָּבֹא נְקוּדָה עִם
כָּל הַנְּקֻדּוֹת חוּץ מֵחוֹלֵם וְקִבּוּץ כִּי שְׁנֵי
אלה

domino in holocaustis? 1. Reg. 15. Quãdo uero he admiratiõis seu interrogatiõis uenit iuxta literas gutturales, habet pathah: ut, Num uir ut ego fugiet? Nehem 6. Sed, Vir unus peccabit: Num. 16. ibi he est haiedia, & propterea Kamezatur: secundũ qd' Ra. Schlomo Iarhij exponit ibi: Vir unus, ipse peccat. Sic: Nunquid seruus Israël? Ier. 20. Num uiuificastis omnem mulierẽ? Numeri 31. Porrò quando litera gutturalis kamezatur tunc he habet sægol: ut, An sapiẽs erit uel stultus. Eccles. tertio: Num reuertẽdo reuertar? Gen. 24. Et in hoc non est discrimẽ inter he haiediah & he hattema seu quæstionis. Regula: In punctatione nõ est differentia inter he admirationis & he interrogationis, sed iuxta rei exigentiam cognosces & intelliges utrũ sit he admirationis uel interrogationis.

OFFICIVM SEXTVM.

Officium uau cõiunctiui est qd' copulat uerbũ ad uerbũ, uel nomẽ ad nomen, uel nomen ad uerbũ, uel uerbum ad nomen. Et hoc est notum, nec indiget declaratione. Et ecce uenit hæc litera punctata omĩbus pũctis p̃ter holẽ & kibuz q̃ duo

פרק שמושים

אֵלֶּה לֹא יָבֹאוּ לְעוֹלָם בְּוָיו שֶׁהִיא בְּרֹאשׁ
חֲמִלָּה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר כִּי לֹא תִּנָּקֵר לְעֹ
לְעוֹלָם בְּאֶחָד מִשָּׁלֹשׁ הַחֲטוּפִים כִּי בְּ
כְּבַר הוֹרַעְתִּיךָ בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר י״ב כִּי
שָׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יָבֹאוּ רַק תַּחַת אוֹת הַגָּרוֹן
וְכֵן בְּקָמֵץ חָטוּת לֹא תִּנָּקֵר לְעוֹלָם ׃
וּכְבַר הוֹרַעְתִּיךָ בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר י״א הַ
הַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין הַקָּמֵץ חָטוּת וְהֶחָטֵף קָמֵ
קָמֵץ ׃ וְהִנְנִי אֲבָאֵר נְקוּדַת כָּל אוֹ
אַחַת וְאַחַת ׃ דַּע כִּי הַנְּקֻדָּה הָעַצְמִית
שֶׁל כָּל וָיו הִיא הַשְׁוָא וַאֲפִילוּ עַל אוֹת
אוֹתִיּוֹת אהח״ע כְּמוֹ וְאִישׁ וְעֶבֶר וַחַיִּים וְ
וְהֶבֶל וְדוֹמֵיהֶם אָמְנָם תִּנָּקֵר בְּשׁוּרֵק לְ
לִשְׁתֵּי סִבּוֹת הָאַחַת הִיא לְסִבַּת אוֹת שְׁוָ
שְׁוָאִית שֶׁבְּרֹאשׁ הַמִּלָּה כְּמוֹ וּצְרִי וּדְבַשׁ
וְכֵן בַּפְּעָלִים וּשְׁמַרְתֶּם וּזְכַרְתֶּם וַחֲשֵׁבַת לְ
לְסִבַּת אַחַת מֵאוֹתִיּוֹת בּוּמַף כְּמוֹ וּבִנְיָמִין
וּמֹשֶׁה וּפֶרֶץ וְעַל וָיו שָׁרְשִׁית שֶׁבְּרֹאשׁ הַ
הַמִּלָּה לֹא נִמְצָא וָיו שִׁמּוּשִׁית אֲבָל נוּכַל
לוֹמַר מִדֶּרֶךְ הַסְּבָרָא כְּמוֹ וּשְׁתֵּי ווּפ
וּפְסִי וְכֵן בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה סָפֵק וַדַּאי
ודומיהם

puncta nunquam ueniunt sub Vau quando est in capite dictionis. Nō puto hic necesse esse, ut dicam quod non punctetur unquam cum uno ex tribus hatephin, quū prius docuerim te in cap. cātici, can. 12. qđ tria hæc puncta, non ueniant nisi sub litera gutturali. Eadem ratione nunquā punctatur cum Kamez rapto. Indicaui autem iam tibi in capitulo cantici, cantico undecimo, differētiā quæ est inter kamez hatuph & hatephKamez. Nunc igitur explicabo singulas punctationes. *Scias itaque* quod pūctum proprium & familiare totius uau est scheua, etiā apud gutturales literas: ut, & uir, & seruus, & uita, & uanitas atque similia. Proinde punctatur cum surec ob duas causas: Vna est propter literam scheuatam quæ est in capite dictionis: ut, & resina & mel. Idem in uerbis: & custodistis, & recordati estis, Alia est propter unam ex literis Bumaph: ut, & Biniamin, & Mosche, & Phærez. Porrò iuxta Vau radicalē, quæ est in capite dictionis, non inuenitur uau seruilis: possum⁹ tamē dicere p modū cōiecturæ taliter: & Vasthi, & Vaphsi. Sic quoque in lingua thalmud: dubiū & certitudo,

וְרוֹמֵמֻתֶם וְתָבֹא בַּפְּעָלִים כְּמוֹ וּבָנִיתָ וּב
וּפָרַצְתָּ וּמָלַכְתָּ וְרוֹמֵמֻתֶם ׃ אֻמְנָם וָיו
בְּקָמֵץ תָּבֹא כְּשֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי שֵׁמוֹת רְצוּפִים
וְהַשֵּׁנִי בְּטַעַם מִלְעֵיל אוֹ שֶׁל תְּנוּעָה אַחַת
כְּמוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ תֹּהוּ וָבֹהוּ נִרְדָּם וְרֶכֶב
וָסוּס תִּלִּים וְתָבֹא כֵּן בִּפְעָלִים אָכֵן לס
לְסִבּוֹת אֲחֵרוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר הב
הַבָּחוּר בְּמַאֲמַר א אֻמְנָם וָיו בְּחִירֶק תב
תָּבֹא עַל יוֹד שְׁוָאִית וְתִחְיֶה אָז חִיוֹר נָחַת
כְּמוֹ לֵוִי וִיהוּדָה שְׁמוֹת א וִימִינְךָ תע
תִּסְעָדֵנִי וְרוֹמֵמֻתֶם וְכֵן בַּפְּעָלִים עוֹבְרִים
וַעֲתִידִים ׃ בָּעוֹבְרִים כְּמוֹ וִידַעְתֶּם וי
וִירִשְׁתֶּם וִישַׁבְתֶּם וְרוֹמֵמֻתֶם ׃ וּבַעֲתִידִים
כְּמוֹ וִישַׁלַּח וִיחִי וִיהִי וְרוֹמֵמֻתֶם ׃ אֻמְנָם
הַוָּיו בְּפַתָּח תָּבֹא עַל אוֹתִיּוֹת אחע״ה הב
הַנְּקֻדוֹת בַּחֲטֵף פַּתָּח כְּמוֹ וַעֲבָדִים וחמ
וַחֲמוֹרִים וַאֲתוֹנוֹת ׃ וְכֵן תָּבֹא בִפְעָלִים
עוֹבְרִים וַעֲתִידִים בָּעוֹבְרִים כְּמוֹ וַעֲבַדְתֶּם
וַאֲמַרְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם וְרוֹמֵמֻתֶם וּבַעֲתִידִים
כְּמוֹ וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ ראשית יב״ ו
וְכֵן תָּבֹא לְהַסֵּךְ עָבַר לְעָתִיד כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר

atq; similia. Venit etiam cum uerbis: ut, & ædificasti, & separasti, & regnasti, atq; similia. Cæterum Vau uenit cum kamez quando duo nomina sunt coniuncta, & secundum habet accentum mille luel est unius magni uocalis: ut, cœlum & terra: uacuum & inane: oppressus somno, & currus & equus: In Psalmis. Venit etiam sic cum uerbis licet ob alias causas, ut declaraui in libro electo, oratione prima. Item uau cum hirec uenit iuxta Iod scheuatum, fitq; tūc Iod quiescens: ut, Leui & Iehuda: Exod. 15. Et dextera tua sustentabit me: & similia. Sic in uerbis præteritis & futuris. In præteritis: ut, & nouistis, & hæreditastis, & sedistis, atque similia. In futuris, ut: & mittet, & uiuet, & erit, & similia. Sed Vau cum pathah uenit iuxta literas gutturales punctatas cum Hatephpatha: ut, & serui, & asini, & asinæ. Similiter uenit cum uerbis præteritis & futuris. In præteritis: ut, & seruiuistis, & dixistis, & ambulastis, & similia. In futuris: ut, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum: Genesis duodecimo: Sic quoque econuerso uenit præteritum pro futuro, ut explicabo

Leuit. 18. quod יַעֲשֶׂה faciet homo וָחַי & uiuet in eis.

אַחַר כַּךְ בְּשִׁמּוּשָׁהּ הַשֵּׁנִית ׃ אמ
אֻמְנָם וָיו בְּסֶגוֹל תָּבֹא עַל אֹהַ֫עַת הנק
הַנְּקוּדוֹת בְּחָטֵף סֶגוֹל כְּמוֹ וֶאֱמֹת וֶאֱמוּנַת
וֶאֱלִיל וְכֵן בַּפְּעָלִים וֶהֱשִׁיבְךָ יְיָ מִצְרַיִם ד
דברים כ״ח פְּתַח פִּיךָ וֶאֱכוֹל יחזקאל ג ד
וְדוֹמֵיהֶם ׃ אֻמְנָם וָיו בְּצֵרֵי לֹא תָּבֹא
רַק עַל לָשׁוֹן אֱלָהוּת לְבַד כְּמוֹ וֵאלֹהִים ו
וֵאלֹהֵי וֵאלֹהָיו וְדוֹמֵיהֶם וְכֵן אוֹתִיּוֹת כל
כלב כְּמוֹ בֵּאלֹהִים לֵאלֹהִים כֵּאלֹהִים וב
וּבְאֵין כֵּן בַּעֲבוּר נַחוּת הָאָלֶף כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר
אַחַר כֵּן בְּשִׁמּוּשׁ י״ג בְּבֵאוּר אוֹתִיּוֹת כ״לב ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַשְּׁבִיעִי

שִׁמּוּשׁ וָיו הַהִפּוּךְ ר״ל הַמְּהַפֶּכֶת
הֶעָבַר לֶעָתִיד וְהֶעָתִיד ל
לְעָבָר וְאֵין צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּבֵאוּרָהּ כִּי כ
כְּבַר בֵּאַרְתִּי כָּל דִּינָהּ וּנְקוּדָתָהּ בְּמַאֲמָר א
מִסֵּפֶר הַבָּחוּר בְּעִקָּר ח ׃ וְהִנֵּה הִיא
תְּנֻקַּד בְּכָל הַנְּקוּדוֹת שֶׁתְּנֻקַּד בָּהֶן וָיו הַח
הַחִבּוּר בְּשֶׁתָּבֹא בַּפְּעָלִים גַּם בַּשֵּׁמוֹת חוּץ
מִבַּצֵּרֵי כִּי לֹא תָּבֹא לְעוֹלָם וָיו הַהִפּוּךְ ב
בְּצֵרֵי בַּפְּעָלִים ׃

postea in officio suo secundo. Porrò uau cum sægol uenit iuxta gutturales punctatas cum hatephsægol: ut, & uere, & ueritas, & idolum. Sic in uerbis: & reducet te dominus in Aegyptum: Deut. 28. Aperi os tuum & comede: Ezech. 3. & similia. Itē uau cum zere non uenit nisi iuxta uocabulum deitatis tātum: ut, & deus, & deus, & deus eius, & similia. Idem sentiendum de literis Caleb: exemplum: ut deus, deo, in deo. Veniunt autem sic propter quietem Aleph, quemadmodū declarabo postea in officio 13. in explicatione literarum Caleb.

OFFICIVM SEPTIMVM.

TRactatur in hoc officio de uau conuersiuo, uolo dicere, quod uertit præteritum in futurum & futurum in præteritum. Non est autem necesse immorari in eius declaratione, quum iam explicuerim omnia iudicia eius & punctationē, in oratione prima libri electi, elemento quinto. Nota tamen quod uau hippuch scribitur in omni sua punctatione sicut uau cōiunctiuum, idq; non tam in uerbis quàm nominibus, excepto zere, quum nunquam uau hippuch in uerbis ueniat cum zere.

הַשִּׁמּוּשׁ הַשְּׁמִינִי

שמוש בַּת הַמּוֹרֶה עַל הַדִּמְיוֹן וה
וְהַשְׁוָאַת דָּבָר לְדָבָר וְלָכֵן
נִקְרֵאת בַּת הַדִּמְיוֹן כְּמוֹ וְהָיָה כָעָם כב
כַּכֹּהֵן כְּעֶבֶד כַּאֲדֹנָיו וְכוּלֵי יְשַׁעְיָה כ״ד
י״א כְּהָבִין רְצוּפִין שֶׁבַּפָּסוּק הַהוּא כֻּלָּם ב
בְּכִי הַדִּמְיוֹן הֵם ׃ וְכֵן כָּמוֹנִי כָמוֹךָ ב
כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ מלכים וְכֵן
דֶּרֶךְ הַמִּקְרָא כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁווֹת שְׁנֵי דב
דְבָרִים יַחַד לְהָטֵל בַּת הַדִּמְיוֹן בִּשְׁנֵי הד
הַדְּבָרִים הַנִּשְׁתָּוִים וְזֶה לְקַצֵּר הַלָּשׁוֹן וה
וְהַמָּשָׁל כִּי אִם הָיָה אוֹמֵר וְהָיָה הָעָם ב
כַּכֹּהֵן הָיָה מַשְׁמַע שֶׁהָעָם יִהְיֶה כַּכֹּהֵן א
אֲבָל הַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה כָּעָם עַכְשָׁיו שֶׁאָמַר
כָּעָם כַּכֹּהֵן הֲרֵי הוּא כְּאִילוּ אָמַר וְהָיָה ה
הָעָם כַּכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן כָּעָם וְכֵן כִּי כָמוֹךָ כפ
כְּפַרְעֹה רָאשִׁית מ״ר הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ אָמַר
אַתָּה כְּפַרְעֹה וּפַרְעֹה כָּמוֹךָ וְהִנֵּה נְקוּדַת
בַּת עִם נְקוּדַת הַלָּמֶד וְהַבֵּית אֲבָאֵר אַחַר
כָּךְ יַחַד כִּי דִּין אֶחָד לִשְׁלָשְׁתָּם בִּנְקֻדָּתָם ׃
השמוש

OFFICIVM OCTAVVM.

Ps:1.v.3. OFficium Caph est significare similitudinem & adæquationem rei ad rem: ob quam causam uocatur Caph similitudinis: ut, Et erit ut populus sic sacerdos ut seruus sic dominus eius, &c. Isaiæ 24. Vndecim Caphin quæ coordinantur in uersu illo, omnia sunt Caphin similitudinis. Sic quoque: Vt ego sic tu: ut populus meus sic populus tuus: ut equi mei sic equi tui: in Regum. Et hic mos est scripturæ: quando uult æquare duas res pariter, adijcit Caph similitudinis duabus rebus similandis, idq; causa breuitatis: Exemplum: Si dixisset, Et erit populus sicut sacerdos: fuisset intellectum quod populus esset sicut sacerdos, sed sacerdos non esset sicut populus. Modo cũ dicit, sicut populus sic sacerdos, ecce proinde est ac si dixisset: & erit populus sicut sacerdos, & sacerdos sicut populus. Sic quoq;: Sicut tu sic Pharao: Gen. 44. Quod idem est ac si dixisset: tu sicut Pharao, & Pharao sicut tu. Porrò punctationem Caph cum punctatione Lamed & Beth declarabo postea simul: nam idem iudiciũ habent hæ tres in sua punctatione.

השמוש התשיעי

שמוש השני של בת והוא הם
המורה על שעור מספר
או מדה מה ולכך נקראת בת השיעור
כמו באלפים איש יהושע ו׳ ובאמתים
על פני הארמה במדבר י״א ונקורתה ב
בנקודת בת הרמיון אין הפרש ביניהם
אלא לפי הענין צריך להכיר זו מזו ול
ולכן פירש רש״י על והיא כפורחת רא
ראשית מ׳ דומה לפורחת רוצה לומר ש
שאינה בת הדמיון וכן כה אמר יי׳ בחצות
הלילה שמות יב״ היא בת השעור לפי ד
דעת רבותינו ז״ל עיין במה שפירש רש״י
שם :

השמוש העשירי

השמוש הלמד המורה להבאת
או נתינת דבר אל הע
העצם כמו לאדוני לעשו ראשית לב״
לעם לציים תלים. וכן כל לו ולך ולי ו
ולהם ובולי והדומיים קוראים לזה ה
השמוש בטיבו לשון נתינה :

OFFICIVM NONVM.

SEcundum officium ipsius Caph est, quod significat cõiecturam numeri uel mensuræ alicuius: unde & ob id uocatur Caph coniecturæ: ut, quasi duo milia uirorum: Iosue 4. &, quasi duobus cubitis super faciem terræ: Num. 11. Et est punctatio eius sicut punctatio Caph similitudinis, nec est ulla differentia inter ea, sed ex sententiæ tenore oportet unum discernere ab alio. Vn Ra. Sal. Iarhij exponit illud, Et ipsa quasi germen, Geñ. 40. similis germini, uolo dicere, quod Caph ipsum non dicat absolutã similitudinem. Sic hic: Dixit dominus quasi media nocte: Exo. 12. est Caph coniecturæ iuxta opinionem magistrorum nostrorum piæ memoriæ. Aduerte quid ibi exponat Ra. Sal.

OFFICIVM DECIMVM.

OFficium Lamed est, quod significat adducere uel dare rem alicui: ut, Domino meo Esau: Geñ. 32. Populo Aethiopum: In psal. Sic est omne ei, tibi, mihi, eis, &c̃. Porrò Romani uocant hoc officium Datiuum, à uocabulo dare.

השמוש האחד עשר

השמוש השני של הלמד והוא
שמוש המורה על ע
ענין של או קנין מה כמו ואמרתם ל
לעבדך ליעקב ראשית לב׳ ליי הארץ ומ
ומלואה תהלים כד׳ ובן כל מזמור לד
לדויד תהלים ג׳ ודומיהו ובן כשיסמכו מ
מלות לו ולך ולי ולהם וכולי אל מ
מלת יש או אשר כמו יש לי רב יש ל
לנו אב זקן ראשית מד׳ ובן וכל אשר
לו נתן בידו ראשית לט׳ כל אשר אתה
רואה לי הוא ראשית לא׳ יהי לך אשר
לך ראשית לג׳ ודומיהם ונמצאת למד מ
משמשת במקום בשביל כמו ואמר פ
פרעה לבני ישראל שמות יג׳ אמרי לי
אחי הוא ראשי׳ כ׳ ודומיהם מעטים לכן אין
להביא מהם ראיה: השמוש יב׳

השמוש הבית המורה על ענ
עם ונקראת בית העזר
לפי שבעזרו ובאמצעיתו תשלם הפעולת
ההיא כמו בחרבי ובקשתי ראשית מט׳

OFFICIVM VNDECIMVM.

SEcundum officium quod habet lamed est quod significat rem alicuius aut possessionem aliquam: ut, Et dicetis, serui tui Iacob: Genesis 32. Domini est terra & plenitudo eius: Psalmo 24. Sic om̃is psalmus Dauidis: Psal. tertio & similia eius. Et item quando construuntur dictiones ei, tibi, mihi, eis, &c̃. cum dictione est, uel quod: ut, Est mihi multum: Est nobis pater senex: Genesis 32. & 44. Sic: Et omne quod ei dedit in manum suam: Gen. 39. Omne quod tu uides meum est: Genesis trigesimoprimo, Erit tibi quod tuum est: Gen. trigesimo tertio, & similia. Inuenitur etiam Lamed seruire pro propter: ut, Et dixit Pharao propter filios Iisraël: Exodi decimotertio: Loquere pro me, frater meus est: Genesis uigesimo, & similia pauca, quæ non necesse est hic adducere.

OFFICIVM DVODECIMVM.

Cum, præpositio.

OFficium Beth est quod significat ferè idẽ qđ cũ, uocat̃ꝗ Beth subsidij, eo qđ subsidio suo & ĩteruẽtione ꝑficiat̃ actio ĩpa: ut, In gladio meo & ĩ arcu meo: Ge. 49.

quod

שהוא כמו עם הרבי ועם קשתי ובן בא
באלהים נעשה חיל תלים ס רוצה לומר
בעזר האלהים ונקורתה אבאר אחר כך עם
נקורת הכת והלמד כי דין אחד לשלשתם
בנקורתם : השמוש יג״

שמוש השני של הבית והוא ש
שמוש המורה על ענין
תוך או קרב ועל כן קראו לו בית הכלי
בבית של בבית ובשרה ראשית לט׳ וב
ובעצים ובאבנים שמות ז״ ודומיהם :
ונראה לי שיש עוד שמוש
מיוחד לבית והוא השמוש המורה על
הרבוק או הנגיעה כמו ודבק באשתו ר
ראשית ב״ הנוגע בהר שמות י״ט ותמחתי
למות לא דברו המדקדקים מזה השמוש
דבר בכל הספרים אשר ראיתי אני : גם
נמצאים שמושים אחרים לשבע האותי׳
הנזכרות אמנם אלו יג״ שמושים אשר ב
כתבתי הם העקר והשמושים האחרים
טפלים להם ובטלים במעוטם : והנני
אבאר נקורות אותי׳ כ״לב הנזכרים יחד ב
בכלל אחד כי נקוד אחד לשלשתם : רע

quod idem est ac, Cum gladio meo & cũ cum arcu meo. Sic: In deo faciemus uirtutem: Psal. 60. Vult dicere, cum auxilio dei. Pũctationem eius declarabo postea cum pũctatione Caph & Lamed: nam idem iudicium est tribus ipsis in punctatione.

OFFICIUM TREDECIMUM.

In præpositio.

ALterum officium Beth est quod significat intra uel medium: & ob id uocant ipsum Beth instrumẽti, ut est Beth huius: In domo & in agro: Gen. 39. Et in lignis atque in lapidibus: Exod. 7. Et similia eorũ. Videt̃ proinde mihi quod sit adhuc officiũ propriũ ipsi Beth, nempe quod sinificet adhæsionẽ quandã & accessum: ut, Et adhærebit cũ uxore sua: Gen. 2. Accedẽs in montẽ: Exod. 19. Miror aũt cur Grãmatici nullã mẽtionem fecerint de hoc officio in om̃ibus libris quos saltẽ ego uidi. Inueni unt̃ etiã septẽ memoratæ literæ habere & alia officia, uerũ hæc 13. ministeria, q̃ descripsi, sunt quasi fundamentũ ad qđ alia officia reduci possunt, et in modico differũt ab eis. Nũc itaq; declarabo pũctatiões memoratarũ literarũ Kaleb simul cũ una regula: nam habent oẽs tres unũ puctandi modũ.

Scias

דַּע כִּי נְקוּדָּתָם הָעַצְמִית הוּא הַשְּׁוָא כְּמוֹ
בְּדָבָר לְדָבָר כְּדָבָר וַאֲפִילוּ עַל אהו״עה ב
כְּמוֹ בְּאִישׁ לְאִישׁ בְּאִישׁ וְאִם יָבֹא את
אַחֲרֵיהֶם אוֹת שְׁוָאִית הֵם בְּחִירֶק כְּמוֹ כּר
בִּרְאוּבֵן לִרְאוּבֵן בִּרְאוּבֵן ׃ אֲבָל כּשׁ
כְּשֶׁתָּבֹאנָה עַל יוֹד שְׁוָאִית תְּנוּעַת הַיּוֹד ב
כְּמוֹ בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם וְכֵן עִם הַוָּיו ב
כְּמוֹ לֵוִי וִיהוּדָה וְדוֹמֵיהֶם וְאִם תָּבֹאנָה ע
עַל אהו״עה הַנְּקוּדוֹת בַּחֲטַף פַּתַּח יִהְיוּ גַם
הֵם בְּפַתָּח כְּמוֹ בַּעֲבָדִים כַּעֲבָדִים לַעֲבָדִים
וְאִם יִהְיוּ אהו״עה בַּחֲטַף סֶגוֹל יִהְיוּ הֵם ב
בְּסֶגוֹל כְּמוֹ וֶאֱוִילִים לֶאֱוִיל ׃ אֲבָל עַל
לָשׁוֹן אֱלֹהוּת הֵם בְּצֵרֵי כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי ב
בְּשִׁמּוּשׁ ו״ ׃ וְהִנֵּה יֵשׁ דִּין אֶחָד לא
לְאוֹתִיּוֹת בכל״ב כַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ עַל הֵא היר
הַיְדִיעָה תֵּעָדֵר אָז הַהֵא וְהוּטְלָה תְּנוּעָתָהּ
עַל אוֹתִיּוֹת בכ״לב אֲשֶׁר לְפָנֶיהָ וְהַמָּשָׁל ב
כַּבַּיִת לַבַּיִת בַּבַּיִת הָרָאוּי בְּהַבַּיִת לְהַבַּיִת
כְּהַבַּיִת כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא יְיָ בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ
תְּהִלִּים וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְּדוּד דִּבְרֵי ה
הַיָּמִים וְדוֹמֵיהֶם מְעַטִּים וְהֵם זָרִים ׃

Scias igitur quod punctus earum genui-
nus est scheua:ut,In uerbo, uerbo, ut uer-
bum. *Sic* etiam cum gutturalibus:ut,Sicut
uir,uiro, in uiro. Quod si uenerit post eas
litera scheuata, habent hirec:ut, sicut Ru-
ben,ipsi Ruben,in Ruben. Quando uero
ueniunt ad Iod scheuatum, quiescit Iod:ut,
In Iehuda, & in Ierusalem. Idem contingit
cum uau:ut, Leui & Iuda,& similia. Si au-
tem superuenerint literis gutturalibus pun
ctatis cum hatephpathah habebũt & ipsæ
pathah:ut, In seruis,ut serui,seruis. Quod
si gutturales habuerint Hatephsægol, ha-
bebunt & istæ sægol: ut, & stulti, stulto.
Sed iuxta uocem deitatis habent Zere, ut
scripsi in officio sexto. Et nota quod unum
ps:1. ps.4 iudicium est literis kaleb quando ueniunt
ps:55. ps.23. iuxta He haiedia : absconditur enim tunc
ps:1. ps.5. ps.2. ps.4. He & transfertur motio eius ad literas Ca-
leb præcedentes : Exemplum : Quasi ipsa
domus, ad ipsam domum, in ipsa domo:
digna quæ sic scriberentur: ut ipsa domus,
&c. quemadmodum inuenitur: Domine
in cœlis ipsis misericordia tua:In Psal. Et di
uisit eos Amasias in cuneum. 2. Paralip.
25. & similia pauca quæq; extranea sunt.

Et

פֶּרֶק שִׁמּוּשִׁים

וְהִנֵּה כָּל דִּינֵי הַנְּקוּדוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהֵא הַי
הַיְּדִיעָה כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּשִׁמּוּשׁ הָרְבִיעִי
הֵם כּוֹלְלִים גַּם כֵּן אוֹתִיּוֹת כ״לב כַּאֲשֶׁר י
יָבֹאוּ לִידִיעָה וְאֵין צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ אָמְנָם
אוֹתִיּוֹת כ״לב הַמְשַׁמְּשִׁים בַּמָּקוֹר יֵשׁ ל
לָהֶם דִּינִים וְהוֹרָאוֹת מְיוּחָדִים וּכְבָר בֵּא
בֵּאַרְתִּים בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמַר א׳ בְּעִקָּר ו׳:

נִשְׁלַם פֶּרֶק הַשִּׁמּוּשִׁים:

Errata Hebraica.

Can.1.linea 32. וּבִשְׂפָתַיִם Can.2.li.23. לָבֵן
pro לָכֶם Can.3.li.21. תה״ג pro תק Can.4.
li.114. בְּפַרְעֹה & linea 115. בְּמִשְׁלֵי & li.117.
בְּפִיתִים Can.8. li.54. שֶׁלְּפָנֶיךָ Can.10. li.
43. שֶׁנֶּאֱמַר Can.11.li.28. לָמָּה יָמוּת

Et ecce omnes conditiones, quas habet he haiediah de quibus scripsi in officio quarto, sunt hoc modo communes literis Caleb quando ueniunt cum demonstratione seu notificatione, nec opus est diu hic morari. Cæterum quando literæ kaleb seruiũt infinitiuo, habent conditiones & significationes proprias, quas iam explicaui in libro electo, oratione prima, elemento .6.

FINIT CAPITULUM OFFICIORUM.

ERRATA LATINA.

Can.1. linea 2. atq; quintuplici.
Cant.4. li.96. Artator: & li.145. eiusdem, ut fragmenta.
Cant.13. li.34. perdidit pro traduxit.
Specie 1. li.8. Galliæ.

BASILEAE APUD IO. FROBENIUM, AN. M. D XXVII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0199-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0201-5

v00e alte Nr. 131.

1-3) Elias Levita

(Numerierung von hinten an)

O. VII. 106.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0203-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0204-2

פרקי אליהו בכללים

קצרים באותיות ובנקודות ובשאר דברים

CAPITVLA CANTICI, SPECIErum, proprietatum, & officiorum, in quibus scilicet agitur de literis, punctis, & quibusdam accentibus Hebraicis.

Opus est incomparabile, & sine quo feliciter Hebraicari nõ possis: autore ELIA LEVITA æditum, & per SEBASTIANVM MVNSTERVM iam pridem Latine iuxta Hebraismum uersum.

Insunt:
1. Carmina de liter... punctis Hebr...
2. Tractatus de sp... bus Nominum
3. Tractatus de prop... tatib. Nom...
4. Tractatus de offic... literarum ...

BASILEAE ANNO M. D. XXVII.

Memoria Dn Joh: H... Lipsia. 1562. ...

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-788928-p0205-7